T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ ÇERÇEVESİNDE ANGELA MERKEL DÖNEMİ TÜRK-ALMAN SİYASİ ÇATIŞMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba ESENDİK

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ ÇERÇEVESİNDE ANGELA MERKEL DÖNEMİ TÜRK-ALMAN SİYASİ ÇATIŞMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba ESENDİK

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül GÖKALP KUTLU

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ ÇERÇEVESİNDE ANGELA MERKEL DÖNEMİ TÜRK-ALMAN SİYASİ ÇATIŞMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Tuğba ESENDİK

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 27.06.2018/17

Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül GÖKALP KUTLU

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Hasret ÇOMAK

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Serdar ÖRNEK

KOCAELİ 2018

ÖNSÖZ

Zorlu geçen "Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği çerçevesinde Angela Merkel dönemi Türk-Alman siyasi çatışmaları" tezimin yazım sürecinde beni her zaman sabırla dinleyen, görüş ve önerilerini paylaşan tez danışmanım, sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Gökalp Kutlu'ya, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen canım aileme, her daim fikirlerini benimle paylaşan canım dostlarım sevgili Nazlı Arın ve Burcu Aydın'a desteklerinden ötürü teşekkür ederim. Süreç boyunca her zaman yanımda olup, başarabileceğime inanan sevgili Hakan Ergin'e sonsuz teşekkür ederim.

Bu çalışma, hepimizin.

Tuğba ESENDİK

Haziran 2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **I**

ABSTRACT ..... **III**

KISALTMALAR ..... **IV**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

ALMANYA SİYASETİ

1.1. TEORİK İNCELEME **7**
1.1.1. Sosyal İnşacılık Teorisinde Güç ve Kimlik **7**

1.2. ANGELA MERKEL **11**

1.3. ALMANYA'DAKİ SİYASİ PARTİLER **13**
1.3.1. Cdu/Csu **14**
1.3.2. Spd **15**
1.3.3. Die Linke **17**
1.3.4. Bündnis 90/Die Grüne **18**
1.3.5. Fdp **19**
1.3.6. Afd **20**

İKİNCİ BÖLÜM

İKİLİ İLİŞKİLERDE SORUN YARATAN KONULARA ALMANYA'NIN BAKIŞI

2.1. TÜRKİYE'NİN AB ÜYELİĞİNE KARŞI ALMAN SİYASİ PARTİLERİNİN TUTUMU **24**

2.2. ALMANYADA'Kİ TÜRKLER **33**

2.3. MÜLTECİ KRİZİ **43**

2.4. ERMENİ TASARISI **54**

2.5. İKİLİ İLİŞKİLERDE YAŞANAN ÖNEMLİ KRİZLER **59**
2.5.1. Marco W. Davası (2007) **59**
2.5.2. Deniz Feneri E.V. Davası (2008) **61**
2.5.3. Gezi Parkı Süreci (2013) **62**
2.5.4. BND'nin Türk Bürokratları Dinlemesi (2014) **65**
2.5.5. Jan Böhmermann Davası (2016) **66**
2.5.6. Deniz Yücel Davası (2017) **67**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKİLİ İLİŞKİLERDE SORUN YARATAN BAZI KONULARA TÜRKİYE'NİN BAKIŞI

3.1. TÜRKİYE'NİN AB ÜYELİĞİNE KARŞI ALMAN SİYASİ PARTİLERİNİN TUTUMLARI **69**

3.2. ALMANYA'DAKİ TÜRKLER 82
3.3. MÜLTECİ KRİZİ 88
3.4. ERMENİ TASARISI 93
3.5. İKİLİ İLİŞKİLERDE YAŞANAN ÖNEMLİ KRİZLER 97
3.5.1. Marco W. Davası (2007) 97
3.5.2. Deniz Feneri E.V. Davası (2008) 98
3.5.3. Gezi Parkı Süreci (2013) 99
3.5.4. BND'nin Türk Bürokratları Dinlemesi (2014) 102
3.5.5. Jan Böhmermann Davası (2016) 103
3.5.6. Deniz Yücel Davası (2017) 104
SONUÇ 106
KAYNAKÇA 111
ÖZGEÇMİŞ 139

ÖZET

Son dönemlerde uluslararası arenada yaşanan birçok ekonomik ve siyasal olay neticesinde Almanya, Avrupa Birliği içerisinde başat bir güç haline gelmiştir. Buna bağlı olarak Almanya, Türkiye'nin Avrupa Birliği serüveninde karar verici yahut en çok sözü geçen ülke konumuna yerleşmiştir. Özellikle 2016 yılı mülteci krizi ile iki ülke arasında Avrupa Birliği bağlamında birçok temas ve elbette ki kriz yaşanmaya başlamıştır.

Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkiler son dönemlerde, Angela Merkel'in ikinci dönem başbakanlığıyla beraber daha çok kriz havasında devam etmektedir. Avrupa'nın genelinde yer alan milliyetçi düşünceler, etkisi uzun süren ancak Almanya'nın güçlü bir lider olarak göğüslediği Avro krizi ve buna bağlı olarak gelişen Avrupa'daki ekonomik sıkıntılar, Avrupa Birliği'nin odağını genişleme ve büyümeden ziyade kendi iç problemlerine çekmiştir. Türkiye, Avrupa Birliği ile geçirdiği 54 senelik birikim ve 1987 yılında yaptığı tam üyelik başvurusunun ardından Angela Merkel'in başbakan olarak seçildiği 2005 yılından itibaren müzakere süreçlerinde inişli çıkışı yollar izlemiştir. Türkiye, 1995 yılında Avrupa Gümrük Birliği'ne üye olup bir takım ayrıcalıklar elde etmesine rağmen, Almanya'nın önerisi ve Fransa desteği ile gündeme gelen "imtiyazlı ortaklık" fikri ile muğlak bir konum içerisine düşmüştür. İmtiyazlı ortaklık önerisi Avrupa'da yerel seçimlerde partilerin düsturu haline gelmiş ve partiler için Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınmayacağı mesajı vererek bir oy toplama aracı olmuştur. Bu söylem, Avrupa'da gittikçe artan İslam karşıtlığı ve biraz da tarihsel süreçten gelen Türk karşıtlığı neticesinde oldukça rağbet görmüştür. Sivil toplum kuruluşlarının var oluş ve çalışma eksikliği, Avrupa'daki Türk imajının yanlış tanıtılması, ya da tam olarak Avrupa halklarına tanıtılamaması sonucu Avrupa halkları da siyasileri gibi Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne entegre olma isteğine olumsuz bakmaktadırlar.

Bu bağlamda bu çalışmada üç bölümden oluşmuştur. İlk bölümde Angela Merkel'in karakterinin aldığı kararlarda ne derece etkili olduğu ve Alman dış politikasında siyasi partilerin rollerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkilerde sorun yaratan bazı konular Alman medyasının bakış

açısı ile açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise sorun yaratan konuların Türk medyasındaki yansıması ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Angela Merkel, Almanya, Türkiye, Avrupa Birliği, Almanya'daki Türkler, Mülteci Krizi, Alman Siyasi Partileri.

ABSTRACT

In consequence of many economic and political incident that has accured, recently, Germany. Has become a dominant figure inside EU. Therefore, Germany has become the decision maker country about Turkey's journey of EU. Especially, with refugee crisis in 2016 and migraation wave that came immediately after, a alot of contars and crises has started to ocur between two countries in the context of EU.

Relations between Turkey and Germany, especially with the second cycle of prime ministry of Angela Merkel, are continuing in the form of crisis. Patriotic ideas that take part all over Europe, Euro crisis that effects lasted long but handled by the powerful leader Germany and economic issues in Europe which are developed due to this, has pulled European Union's focus into it's own inner problems rather than expansion and growth. After spending 54 years with EU and full membership application in 1987, Turkey's negotiation process has been with ups and downs since 2005 which is the year Angela Merkel has been choosen as chancellar. Although Turkey obtained several privileges becoming a member of European Customs Union in 1995, "privileged partnership" idea that came to an end with Germany's suggestion and France's support, has left Turkey in a vague situation. This privileged partnership suggestion became the motto of political parties in local selections over Europe and turn into a vote aggregation facility. This discourse found quite approval as a result of spreading hostility of Islam over Europe and hostility of Turkish which cames from historical context.

In this context, this work consists of three sections. In first section how impactful is Angela Merkel's character on this decisions that she makes and roles of political parties of German foreign policy are mentioned. In second section, some subjects that has caused problems between Turkey and German relations are tried to be explaned with point of wiev of German media. Finally, in the third section, reflections in Turkish media of subjects that has caused problems are reported.

Key Words: Angela Merkel, Germany, Turkey, European Union, Turks in Germany, Refugee Crisis, German Political Parties.

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AfD: Alternative für Deutschland / Almanya için Alternatif

BM: Birleşmiş Milletler

BND: Bundesnachrichtendienst / Alman İstihbarat Servisi

Bündnis 90/Die Grüne: Birlik 90/Yeşiller

CDU: Christlich Demokratische Union Deutschland / Hristiyan Demokrat Birliği

CEAS: Avrupa Ortak Sığınma Sistemi

CSU: Christlich-Soziale Union in Bayern / Hristiyan Sosyal Birliği

DİTİB: Diyanet İşleri Türk İslam Birliği

DL: Die Linke / Sol Parti

FAZ: Frankfurter Allgemeine Zeitung

FDP: Frei Demokratische Partei / Hür Demokrat Parti

FRONTEX: Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı

GKRY: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

NATO: North Atlantic Treaty Organization / Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

PEGİDA: Patriotische Europäer Gegen Islamisierung Des Abendlandes / Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar

SPD: Sozialdemokratische Partei Deutschland / Alman Sosyal Demokrat Partisi

TAZ: Die Tageszeitung

TGD: Türkische Gemeinde in Deutschland / Almanya Türk Toplumu

UETD: Avrupalı Türk Demokratlar Birliği

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında geçmişten beri süre gelen köklü bir müttefiklik ilişkisi mevcuttur. Söz konusu iki ülke arasında son dönemlerde yaşanan uluslararası krizler ve Türkiye'nin meşakkatli Avrupa Birliği (AB) yolu ile ilişkiler yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle geçtiğimiz son on senede ilişkiler hali hazırda gergin, zaman zaman da kopma noktasına varacak şekilde devam etmiştir. Bu durumda elbette ki ülke liderlerinin söylemlerinin, dış politikadaki lider rollerinin ve devlet çıkarlarının etkisi oldukça fazladır.

Türk-Alman İlişkileri boyutunda önemli olan iki nokta vardır: İlki, Alman devletinin ve siyasi partilerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğindeki tutumları, ikincisi ise Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin bu zaman zarfındaki rolüdür (Ermağan, 2012: s.74). 1987 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusu ile hareketlenen süreçte Alman Federal Meclisi (Deutscher Bundestag) üyesi olan siyasi partiler olan CDU, CSU, SPD, FDP, Die Linke, Die Grüne/Bündnis 90 ve AfD'nin tutumları, aktif politikaları belirlemektedir.

Yapılan bu çalışmanın amacı, 54 senedir devam eden Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği yolunda Angela Merkel'in partisinin, karakterinin, aldığı kararların ve Alman kamuoyunun bu sürece olan etkilerini anlatmaya çalışmaktır. Aynı şekilde Türkiye'deki kamuoyunun bu süreci nasıl değerlendirdiğinden de bahsedilecektir. Türkiye'de basılı yayın olan Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin Türkiye-AB-Almanya üçlüsündeki haberleri Türk ve dünya kamuoyuna nasıl yansıttıkları, aynı şekilde Alman basılı yayınları olan Frankfurter Allgemeine Zeiutung (FAZ), Deutsche Welle (DW) ve Die Tageszeitung'un (TAZ) aynı haberleri Alman kamuoyuna ve dünyaya nasıl yansıttıkları karşılaştırılarak haberlerin içerikleri özümsenecektir.

2000 yılında Perşembe günleri Türkçe olarak basılan "Perşembe" isimli 8 sayfalık eki okuyucularına sunan TAZ, 2017 yılından itibaren Türkiye'de basın

özgürlüğünün olmadığını ifade ederek e-gazetesine Türkçe dil seçeneği eklemiştir. Gazete, kendini sol görüşte tanımlamaktadır. 2016 verilerine göre günde 1 milyon okuyucuya ulaşan FAZ, kendini iyi analiz yapan, gerçekleri cesurca söyleyebilen muhafazakar bir gazete olarak tanımlamaktadır (FAZ, 01.04.2017). Hitler Almanyası'ndan sonra dış politikada Almanya'nın bıraktığı olumsuz etkileri silmek amacıyla yayın hayatına başlayan Deutsche Welle, 1962 yılından itibaren Türkçe yayınlar çıkarmaya başlamıştır. Kültürler arası denge kurmak amacıyla 30 dilde yayın yaptığını belirten DW, Berlin Duvarı'nın yıkılışından sonra kendini demokratik, bağımsız ve tarafsız bir kuruluş olarak tanımlamıştır. Çalışmada karşılaştırma yapabilmek adına Almanya'dan seçilen bu üç gazeteden, TAZ hükümet politikalarına muhalif olduğu için, FAZ hükümet yanlısı bir tutum sergilediği için ve DW ise tarafsız olduğunu ifade ettiği için seçilmiştir. Burada amaç üç farklı görüşteki gazetenin olayları halka nasıl ifade ettiklerini anlayabilmektir. Bahsi geçen üç gazetede Türkiye hakkında fazla haber yapıldığı için bu gazeteler görüşlerindeki diğer gazeteler yerine tercih edilmiştir.

Türkiye'den Cumhuriyet Gazetesi ve Yeni Şafak Gazetesi Alman medyası ile haberleri karşılaştırmak için seçilen gazetelerdir. Türkiye'nin en köklü gazetelerinden biri olan Cumhuriyet, yayın ilkeleri gereği bağımsız, tarafsız ve Atatürk'ün ilkeleri doğrultusunda yayın yaptığını belirtmiştir. Cumhuriyet kendini, sosyal demokrat ve sol çizgide tanımlamıştır. Cumhuriyet Gazetesi yazarları geçmişten günümüze çeşitli operasyonlarla tutuklanmış (Can Dündar, Erdem Gül, İlhan Selçuk, Mustafa Balbay, Erol Manisalı gibi) bu durum, Cumhuriyet'in basın özgürlüğü için daha fazla muhalif haber yayınlamasına neden olmuştur. Cumhuriyet'in kimi çevrelerce eleştirilse de genel olarak hükümet politikaları karşıtı yayınlar yaptığı aşikardır. Die Tageszeitung ile paralel olması amacıyla Cumhuriyet seçilmiştir. Yayın hayatına 1994 yılında başlayan Yeni Şafak, kendini sosyal muhafazakar ve İslamcı bir yayın olarak tanımlamaktadır. FAZ'ın karşısında olması açısından hükümet yanlısı haberleri nedeniyle Yeni Şafak seçilmiştir. Türkiye'de kendini tarafsız olarak tanımlayan birçok gazete olmasına rağmen içerik olarak DW ile benzer kulvarda bir gazete olmadığı için Türk medyasından bu görüş için bir gazete seçilmemiştir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın ilk kısmında Almanya Başbakanı Şansölye Angela Merkel'in göreve gelişi ile beraber izlediği stratejilerde kişiliğinin ne derece etkili olduğu ve partisi olan CDU/CSU koalisyonunun bu stratejileri belirlemedeki rolünden bahsedilecektir. O dönem Doğu Almanya sınırları içerisinde bulunan Hamburg'ta rahip bir babanın ve öğretmen bir annenin kızı olarak dünyaya gelen Merkel'in dış politika kararlarında Protestanlık inancı ne derece etkilidir veya gençlik yıllarında katıldığı FDJ Gençlik Kolları'nın karakterinde nasıl bir etkisi yaratmıştır, bu noktalar incelenecektir. Çünkü liderin özellikleri ülkenin karar alma mekanizmasında oldukça etkili olan bir faktördür. Bu çalışma temel olarak şu sorular üzerinden ilerlemektedir: Liderin karakterinin, kararlara etkisi var mıdır? Bu kararlar Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecini ne derece ve nasıl etkilemiştir? İki ülke arasında sıkıntı yaratan meselelerde her iki ülkenin de medyası ne denli tarafsız ve dürüst yayın yapmıştır? Medya, hükümetin propagandasını mı yapmış yoksa olaylar hakkında halkı bilgilendirme amcıyla mı çalışmıştır?

Çalışmanın ikinci kısmında ana konu olan, bahsedilen dönem aralıklarında Türkiye ve Almanya arasındaki ikili ilişkilerde sorun yaratan bir takım konulardan bahsedilecektir. Bu bölümde bahsedilecek ikili ilişkilerde sorun yaratan konular, 2005 yılında Angela Merkel göreve geldikten sonra Almanya ve Türkiye yaşanan büyük çaplı sorunlardan ikili ilişkilere direkt etki eden konulardan seçilmiştir. Mülteci Krizi ve Ermeni Tasarısı gibi başlıklar iki ülke arasında medya önünde çok tartışılmış ve haliyle çalışmada bahsi geçen gazeteler tarafından birçok habere konu olmuştur. Bölümde beşinci başlık altında incelenen krizler yine aynı şekilde medyada en çok yer bulan olaylardan derlenmiştir. Bölüm başlıklarında ele alınan konular, iki ülke arasında gerilimi artıran konulardan oluşmaktadır. Başlıklar içerisindeki Mülteci Krizi'nde anlaşmaların yapılmış olması yetmemiş, anlaşma şartlarına iki ülkede tam olarak riayet etmediği için en uzlaşılmış konu dahi iki ülkenin dış politikasında bir çatışmaya dönüşmüştür. Güncel siyaset incelendiğinde bahsi geçen başlıklara kamuoyunun ilgisi yoğun olmuş ve iki ülke liderleri yaptıkları açıklamalar ile bu başlıkların birer çatışma unsuru olduğunu teyit etmişlerdir. Buradaki temel hareket noktası yukarıda bahsi geçen Türk ve Alman gazetelerinin bu ikili ilişkilerde yarattıkları kamuoyu algısını irdelemektir.

Türkiye'nin üyelik sürecinde neredeyse en zorlandığı konu dünya kamuoyundaki Türk/Türkiye algısıdır. Almanya'da yaşayan yaklaşık 3 milyon Türk'ün, ikili ilişkiler bağlamında yarattığı sorunlar ve sağladığı faydalar yadsınamaz. Almanya, sanayi alanındaki iş gücü ihtiyacı ile birlikte 1950 yılından itibaren kapılarını yabancı işçilere açmış 1961-1973 yılları arasında yaklaşık 867.000 Türk işçi Almanya'ya göç etmiştir (Önsoy, 2016: s.522). Bu işçiler ve yetiştirdikleri kuşakların, Alman hayat tarzına ne derece uyum sağladığı yahut yaşadığı problemlerle beraber Almanya'da Türk gettoları kurmaları ile birlikte ikili ilişkileri ne derece zedelediği, ilişkilerin geleceği açısından önem arz etmektedir.

İlişkilerde öne çıkan Angela Merkel ve Recep Tayyip Erdoğan'ın dış politikadaki liderlik rolleri ve yaratılan rekabet ortamı da ilişkilerin seyrini değiştiren diğer önemli bir hususdur. Bu bağlamda yaşanan uluslararası krizler; örneğin Mülteci Krizi ve akabinde gelen göç sorunu, Geri Kabul Anlaşması ve bu anlaşmanın taraflara artısı eksisi, Ermeni Tasarısı ve bu tasarının kamuoyundaki yansımaları, karşılıklı iki ülke arasında yaşanan güven bunalımları ile gelen bürokrasi sorunları, ikili ilişkileri inişli çıkışlı hale getiren diğer önemli hususlardır. İkinci bölümde bu hususlar Almanya'nın bakış açısı ile incelenecektir. Bu inceleme yapılırken genelde haberin alındığı gazetenin dili kullanılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise ikinci bölümde işlenen, sorun yaratan konular hakkında Türk medyasının bakışı irdelenmiştir. Özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinde Alman siyasi partilerinin Türkiye'yi iç siyasette propaganda malzemesi olarak sıkça kullanmaları Türk medyası tarafından nasıl algılanmış ve Türk kamuoyunda Alman imajı nasıl yaratılmış, detaylıca incelecektir. Sorun yaratan bazı konularda özellikle hükümete yakınlığı ile bilinen bazı Türk gazeteleri, Merkel'i Hitler'e benzer şekilde tasvir edecek kadar ileri gitmiştir. Aynı şekilde Alman gazeteleri de Egemen Bağış hakkında hoş olmayan ithamlarda bulunmuştur. Medyanın dilinin kimler tarafından nasıl yönlendirildiği ikinci ve üçüncü bölümde ayrıntılı olarak incelecektir. Aynı sorunları iki ülkenin medyası nasıl algılıyor bunu anlamak ve karşılaştırma yapabilmek için ikinci ve üçüncü bölümde aynı konular incelenmiştir.

Bu tez çalışması, konstrüktivizm temelinde, söylem analizi metodu ile oluşturulmuştur. Söylem analizini, sözün kime yöneltildiğinin, neye nasıl etki edip

sonuçlarının ne olduğunun incelenmesi şeklinde tanımlanabilmektedir (Çakır, 2006: s.156). Söylem analizi ile kastedilen aslında eylem analizidir (Öğün, 2013: s.20). Brian Paltridge söylem analizi hakkında, "Metnin dilsel kalıplarına bakarak dil ile toplumsal ve kültürel ilişkinin içeriğini açığa çıkarmaya çalışmaktadır. Söylem analizi, dünya görüşleri ve kimliklerin söylem tarafından nasıl biçimlendirildiğine odaklanmaktadır."der (Paltridge, 2008: s.2). Buna istinaden bu çalışmada, devletlerin söylemlerinin birbirleri tarafından nasıl anlaşıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. İki devlet bazında, söylemler ve eylemlerin arasındaki ilişki araştırılmış, liderlerin kimliklerinin bu karşılıklı algılardaki rolü tartışılmaya çalışılmıştır. Kimlikler üzerinden yürütülen bu çalışmada, Angela Merkel bu görevde olmasaydı Türkiye-Almanya ilişkileri yine bu şekilde şekillenir miydi sorusuna cevap aranmıştır.

Sonuç bölümünde gazeteler yardımı ile elde edilen veriler toparlanıp, kimlik algısının dış politikada önemli olup olmadığını hakkında çıkarımlar yapılmıştır. Bölüm başlıklarında bahsedilenler sonuç kısmında analiz edilmiş, tezin temelini oluşturan soruların cevapları anlatılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALMANYA SİYASETİ

Orta Avrupa'da federal parlamenter cumhuriyetle yönetilen ve resmi adı Almanya Federal Cumhuriyeti olan Almanya, Avrupa Birliği'nin son dönemlerde liderlik rolü üstlenen önemli bir üyesidir. II. Dünya Savaşı sonrasında Doğu ve Batı Almanya olarak ikiye ayrılan Federal Almanya içerisinde Batı Almanya, 1951 yılında kurulan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun ve 1957 yılında kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurucu üyesi olmuştur.

İki dünya savaşı geçirmiş olan Almanya, dış politikada Avrupa ile barışı, Transatlantik ortaklığı ve küreselleşmeyi benimsemiştir. Almanya, dünya savaşları etkisi ile dış politikada anti militarizmi kabul etmiş ve ilerleyen zamanlarda Avrupa Birliği çatısı altında Avrupa'da yaşanan krizlere askeri müdahale boyutunda ciddi anlamda stabil kalmıştır. Almanya'nın dış politikadaki iki önemli mottosu bir daha savaşa girmemesi ve sınır komşuları ile ortaklarından hiçbir zaman uzaklaşmaması gerektiğini ifade eden, "Nie wieder krieg" ve "Nie wieder allein"dır (Büyükbay, 2017: s.20). Nitekim Almanya'nın; Avrupa Birliği'nde, NATO'da ve Birleşmiş Milletlerdeki kararları bu mottoları destekler niteliktedir. Genel manada Almanya'nın dış politikası barış politikası olarak adlandırılabilir. Almanya'nın Avrupa Birliği içerisindeki liderlik rolü ise esasen dış politikadaki hakim düşünceleri doğrultusunda oluşmuştur. Öyle ki, liderlik ya da gücü askeri anlamda kullanmayan bu devlet, ekonomi vasıtasıyla liderliği sürdürmektedir.

Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinden sonra ekonominin kalkındırılıp sürdürülebilmesi için Almanya'nın uzun vadeli ihracat yapması ve bu ihracatları da mümkün olduğunca en az engelle, en az kotayla yapması gerekmiştir. Bunun için Avrupa'da bir serbest ticaret bölgesinin kurulması zorunlu hale gelmiş ve akabinde gelen istihdam politikalarını Almanya, diğer ülkelere dayatmıştır (Yılmaz, 2012: s.45). Kurulan bu serbest ticaret bölgesinde, Alman çok uluslu şirketlerin pazar

payını korumak için pazara dahil olmak isteyen ülkelere kotalar veya mali engeller koymak gerekmiştir. Bölgede para akımını ise Merkez Bankası ile kontrol altında tutmak ülkenin enflasyonun düşük olmasını sağlamış ve kredi kurumları açısından iyi bir durum oluşturmuştur (Yılmaz, 2012: s.45). Avrupa Birliği'nin, Almanya'nın ekonomik durumu açısından kuruluşu aslında bu fikirler üzerinedir.

Bölünmüş Almanya, tek vücut olduktan sonra (Tag der Einheit) (Ermağan, 2012: s.76) dış politikasını çok yönlü ve barış politikası olarak kurgulamıştır. Almanya, Rusya Federasyonu ve Orta Doğu ile çok yakın olmayan, ancak genel itibari ile az sorunlu bir ilişki kurmaya çalışmıştır. Türkiye ile olan yoğun ilişkiler I. Dünya Savaşı dönemine dayanmaktadır. Yapılan ticaret anlaşmaları, savaş müttefikliği, Nazi dönemi Almanyası'ndan kaçak olarak sanatçı ve bilim insanlarının Türkiye'ye gelmesi ve en önemlisi 1961 yılı itibari ile Türk işçilerin Almanya Federal Cumhuriyeti'ne çalışmaya gitmesi, ilişkilerin belli başlı türlerindendir.

Bu bölümde çalışma teorik bir kavramsal çerçeveye oturtulacak ardından da Angela Merkel'in hayatı anlatılarak karakteri analiz edilmeye çalışılacaktır. Devamında Alman siyasi partileri hakkında geniş bilgi verilecektir. Bu şekilde ikinci ve üçüncü bölümlerde anlatılacak olaylar karşısında siyasi partilerin takındıkları tutumlar daha rahat anlaşılabilecektir.

1.1. TEORİK İNCELEME

1.1.1. Sosyal İnşacılık Teorisinde Güç ve Kimlik

Bu tez çalışması 1990'lı yıllarda uluslararası ilişkiler disiplinine dahil olan Sosyal İnşacılık (Sosyal Konstüriktivizm) Teorisi'ne dayanmaktadır. Nicholas Onuf ve Immanuel Kant[1] ile temeli oluşan teori, Alexander Wendt ile kavramsallaşmıştır. Wendt teoride; kültür, kimlik ve rol vurgusu yapmıştır.

Sosyal inşacılık teorisinin dayandığı; insanlar arasındaki ilişkilerin temeli, maddi güçlerden daha çok fikirlere adapte olduğu ve amacı olan aktörlerin çıkar ile kimlikleri doğal süreçten değil, fikirlerinden oluşur şeklinde iki ana nokta mevcuttur

[1] Immanuel Kant'ın 1781'de yayınlanan Saf Aklın Eleştirisi kitabı teorinin temel düşüncelerini içermektedir.

(Wendt, 1999: s.1). İlk kısım idealizmi tanımlamakta ve materyalizme bir eleştiri niteliğindeyken, ikinci kısım aslında insan doğasını açıklamakta, bireyselliğe karşı çıkıp yapısalcılığı ifade etmektedir. Wendt'in çoğu tanımında fikir kavramı geçmektedir. Fikirler kimlikleri nasıl oluşturur, bu kimlikler devletlerin davranışlarını hangi konularda nasıl etkiler kısmını sosyal inşacılık incelemektedir (Walt, 1998: s.25). Fikirlerin çıkış noktası uluslararası sistemde aktörlere odaklıdır. Sosyal inşacı teori, devlet odaklı bir teoridir (Ulu, 2014: s.16). Wendt, "Devlet organize gücün yasal kullanımında tekel olduğu için uluslararası güç kullanımı ve düzenlemeler devlet kontrolündedir." (Wendt, 1991: s.8) der. Devleti tanımlamak için beş unsur gereklidir. Bunlar; (1) kurumsal yasal düzen, (2) organize gücün meşru kullanımı, (3) egemen örgüt (4) bir kara parçası (5) bir toplum (Wendt, 2016: s.253).

Devlet, "anlaşmazlıkların üstesinden gelindiği, sosyal ilişkilerin yönlendirildiği ve toplumun yönetildiği kurallar ve ilkelerin meydana getirdiği bütün"dür (Wendt: 2016: s.254). Organize olmuş bir halde şiddeti kullanmayan örgütü, devlet olarak tanımlamak zordur. İç güvenlik hususunda polisi görevlendiren devlet, dış güvenlikte orduyu ve buna bağlı kuvvetleri görevlendirmektedir. Bu durumda devlet meşru olarak gücü kullanan tekeldir. Toplumda neyin siyasal olduğuna karar verebilme hakkına malik otorite, devlettir. Toplum olmazsa devlet var olamaz. Toprak, kara parçası olarak değerlendirilmekte ve devletin tanımı için gerekli öğelerden biri olmaktadır. Özetle devlet; egemen bir toplumun bir kara parçası üzerinde meşru şiddetin kullanımında tekel olan yerleşik bir örgüttür (Wendt, 2016: s.267).

Devletler için dış politika, uluslararası arenada aktörlerin birbirlerine karşı davranışlarını içermektedir. Dış politika analiz edilirken birey, devlet ve sistem analiz edilirken inşacı kuramda öznelerarası analiz yapılmaktadır (Guzzini, 2000: s.156). Öznelerarası faktörler arasında, iki devletin dostluk veya düşmanlık ilişkisi, birbirlerinin siyasi olarak bağımsızlıklarını tanıyıp tanımayacakları gibi konular yer almaktadır. Bu öznelerarası faktörler devletlerin çıkarlarını ve sistemdeki karakterlerini etkilemektedir (Wendt, 2013: s.9). Buna göre aktörler; kimlik, kültür ve norm gibi değerler tarafından yönetilmekte, bu kavramlar analizin parçalarını oluşturmaktadır. Kimlik, bir devletin tarihsel sürecidir. Diğer devletler ile ilişkiler

neticesinde sürekli yenilenir. Dış politika için kimlik, devletin çıkarını tanımlar. Çıkarlarına göre dış politika hamlelerini belirleyen devletler, ilk kez karşılaşmalarından önce birbirleri hakkında birebir bilgi sahibi olmadıkları için herhangi bir güvenlik çıkarına sahip değillerdir. Wendt, öz ve öteki olarak tanımladığı iki aktörün birbiri ile ilk karşılaşmasında, aralarında güven duygusu ya da güvensizlik duygusunun oluşmayacağını savunur (Wendt, 2013: s.16). Kültür, devletin gelenek ve hukukla düzenlenmiş modelidir (Kiraz, 2012: s.25). Dış politika analizi içinde kültür, aralarında iletişim bulunmayan devletlerin birbirlerine yaklaşımlarını belirleyen unsurdur. Norm ise, devletin beklenen davranışını tanımlamaktadır (Kiraz, 2012: s.25). Norm, bir aktörün asli benliğini ve davranışlarını oluşturmaktadır (Jepperson vd, 1996: s.42).

Uluslararası ilişkiler içerisinde gücün birçok tanımı mevcuttur. Ashley'e göre, diğer aktörleri etkileyecek yeteneği olan aktör güçlüdür (Ashley, 1984: s.272). Baldwin'e göre, ilişkide olan iki veya daha fazla aktör arasındaki potansiyel ilişki güç olarak tanımlanabilir (Baldwin, 2013: s.281). Dahl'a göre bir aktörün diğerine normal davranışı dışında bir şey yaptırabilme kapasitesidir (Dahl, 1975: s.203). Sosyal inşacı teori güç hususunda fikirleri baz almaktadır. Öyle ki Wendt'e göre "Çıkar; güç, güvenlik ve refah seviyesi için duyulan bir tutkudur" (Wendt, 1999: s.82). Güç, günümüz için askeriyeyi ifade eder. Devletler askeri gücü ön planda tutarak güvenliklerini sağlarlar.

Kimlik, Wendt'in teoride en çok üzerinde durduğu noktalardan biridir. Çıkarların ve eylemlerin temelini devletlerin kimlikleri oluşturmaktadır. Wendt, çıkarların kimliğe dayandığını, kimlik ve çıkarların değişmez olduğunu söyler. Kimlikler çıkarlardan önce gelir çünkü esas olan "kim olduğunu" bilmektir. Kim olduğunu keşfeden aktör daha sonra "ne istediğine" karar verir. Bu kısım da çıkarlarını oluşturur. Wendt, kimliği dört türde ele alır; (1) kişisel/tüzel, (2) tip, (3) rol, (4) kolektif (Wendt, 2016: s.280).

Bir aktörün daimi olarak bir kimliği vardır ve bu kimliğin temeli maddi temeldir (Wendt, 2016: s.280). Her aktör bir benlik taşır ve bu benlik hafızayı oluşturur. Bir aktör, tek bir tüzel kimliğe sahip olmasına karşın birçok sosyal kimliğe sahip olabilir (Bozdağlıoğlu, 2003: s.23). Tüzel ya da kişisel kimlik her aktörün kişisel özelliklerinden ve karakterinden kaynaklanır. Ancak sosyal kimliği oluşturan

faktör çevre, değişim ve sorumluluklardır. Sosyal kimlik, dışsal etkiler sonucu oluştuğu için birden fazla olabilmektedir.

Wendt, tip kimliğinin açıklamasını Jim Fearon'dan ödünç aldığını söyler. Tip için Wendt, "sosyal kategoriye ya da 'davranışsal özellikler, tutumlar, değerler, yetenekler (mesela dil), bilgi, görüşler, deneyim, tarihi ortak özellikler (bölge ya da doğum yeri) ve benzeri bazı özellik ya da özellikleri görünüşte paylaşan (ya da paylaştığı düşünülen) insanlar için etiket'" şeklinde bir tanım yapar (Wendt, 2016: s.281). Bu duruma göre bir aktör kendini birden çok tipte tanımlayabilir. Devletlerin faşist, demokratik vs. olması tip kimlikle açıklanabilir.

Rol, aktörlerin etkileşimleri sonucu ortaya çıkan kolektif bilgiler ile edinilen yerlerdir (Wendt, 2016: s.283). Devletler, etkileşimde oldukları diğer aktörlerle dış politikada kendilerine roller bulurlar ve bu roller; çıkar, kişisel ihtiyaç ve değerlerden ileri gelir (Ulu, 2014: s.35). Rollerin oluşması için devletlerarası etkileşimlerin olması şarttır. Örneğin devletlerin uluslararası örgütlere katılımı rol kimliklerinin bir getirisidir.

Kolektif kimlik, rol ve tipin birleşmesi esasıyla oluşan kimliktir. Bu kimlik ile devletler karşılıklı iş birliğini oluşturmaktadırlar. Kolektif kimliğin oluşmasında biz duygusunun oluşması temel esastır (Ulu, 214: s.37). Burada benlik bilinci ile bireysel çıkarlar ön planda olmaz. Ortak çıkarlar söz konusudur.

Sosyal inşacılık kuramının en çok kimlik üzerinde durması gibi bu çalışmada da sıkça kimlik vurgusu yapılmıştır. Avrupa Birliği açısından kimlik birleştirici bir unsur olmuştur. "Avrupalı" kimliği oluşturulurken din, kültür ve coğrafya önemli unsurlardan olmuştur (Kaygısız&Sakallı, 2016: s.704). Avrupa Birliği, Kopenhag Kriterleri adında koyduğu üyelik normları ulusüstü kimliğine yapılan bir vurgudur (Eroğlu, s.7). Almanya, kendini oluşturan değerlerle ve kimlik modelleri ile Türkiye konusunda çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Liderler bazında incelendiğinde Merkel'in kişisel özellikleri, karakteri, düşünme şekli ve hatta yetiştirilme şekli bile dış politikada verilen kararları etkilemiştir. Merkel'den önce görevde olan Gerhard Schröder döneminde Türkiye'nin hem Almanya hem de Avrupa Birliği ilişkileri üst düzeyde seyretmiştir. Merkel'in göreve gelişi ile bu süreç neredeyse terse dönmüş

"uygunluk mantığı" ile karar alan Merkel uzun vadede kar zarar hesapları yaparak, on iki senedir Hristiyan demokrat normlarına uygun bir yönetim sergilemiştir.

1.2. ANGELA MERKEL

Doğum adı Angela Dorethea Kasner olan Angela Merkel, 17 Temmuz 1954 yılında Hamburg'da doğmuştur. Baba Horst Kasner rahip, anne Herlind Kasner öğretmendir. Merkel'in Marcus ve Irene isimli iki kardeşi vardır. Babasını çok çalıştığı için fazla göremeyen Angela Merkel'in fotoğrafçısı Herlinde Koelbl bu durumu şöyle anlatır: "Babası her zaman çok çalışırdı. Boş zamanları ile işi birbirine karıştırırdı. Öyle olurdu ki, çok çalışmaktan bazen kendi ailesine ayıracak vakti bile olmazdı. Çalışkan ve düzenli bir insandı. Çocukken insan, her şeyin kendi istediği gibi olmasını ister. Onun insanlarla iletişimi çok iyiydi. Çocukken ona hayranlık duymamızın sebebi onun herkese karşı anlayışlı olmasıydı. Fakat en küçük hatamızda bile hemen tepki verirdi." (Langguth, 2006: s.19). Burada yetiştirilme tarzı ileride Merkel'in dış politika hamlelerini oluşturacak ve onun da babası gibi ufak hatalara tepki veren, katı ve mükemmeliyetçi karakteri Almanya'ya yansıyacaktır.

1973 yılında Leibzig Üniversitesi Fizik Bölümü'nde üniversite öğrenimine başlamıştır. 1977'de yine kendisi gibi fizikçi olan Ulrich Merkel ile evlenmiştir. 1982'de boşanan çiftin, çocukları yoktur. Merkel, 1998 yılında Joachim Sauer ile evlenmiştir ve günümüzde de bu evlilik devam etmektedir. Fizik çalışmalarına devam eden Merkel, uzunca bir süre makaleler ve tezlerle uğraşmıştır. Demokratik Hareket Partisi'ne üye olan Merkel, siyasi kariyerinin temellerini atmıştır. Parti üyeliğinden kısa bir süre sonra çalışma azmi çevrelerce takdir edilmiş ve bu azim onu 1990'da parti sözcülüğüne yükseltmiştir. Kısa bir süre sonra Doğu CDU ile birleşen Demokratik Hareket Partisi sayesinde Merkel CDU kariyerine başlamış, 20 Aralık 1990'da meclis üyesi olmuştur. 18 Ocak 1991'de Kadın ve Gençlik Bakanı olmuştur. Helmut Kohl'ün kabinesinde Doğu Almanyalı tek kadın bakan olmak Merkel'in işini zorlaştırmış kendini partiye kabul ettirme çabasına girmiştir. Diğer yandan kendisine parti içerisinde "Kohl'ün Kızı" (Langguth, 2006: s.103) lakabı takılmıştır. Bu durumu Merkel: "Hep başkasının gölgesinde olup başka insanlar

tarafından hep onunla anılmak zoruma gidiyordu. Helmut Kohl'e karşı değilim ama diğer insanlara karşı ilk zamanlar kendi kişiliğimi ortaya koyabilmek için savaşmak zorundaydım. Başlangıçtan beri yapılan bütün yorumlar beni çok rahatsız etmişti. Yakıştırmalar uygunsuz olsa da yine de yapılıyordu. 'CDU'nun sol çeşidi', 'Kohl tarafından yönetilen kota kadını' gibi söylentiler vardı. Bu duruma daha fazla katlanamazdım, fakat bu durumdan da yararlanmalıydım. Bir anlamda beni koruması iyiydi ama onun gölgesinde kalmak benim sinirlerimi bozuyordu." (Lagguth, 2006: s.103).

Angela Merkel, 1994-1998 arasında Çevre Bakanı olmuş, 1998 yılında CDU Genel Sekreteri olmuştur. 1999 yılında Helmut Kohl'ün bağış skandalı sırasında parti içerisinde oldukça aktif olan Merkel, nihayet 10 Nisan 2000'de CDU kurultayında oy veren 935 delegenin 897'sini alarak CDU genel başkanı olmuştur (Lagguth, 2006: s.138). 2005 yılına gelindiğinde ise Almanya Federal Şansölyesi olmuştur.

CDU genel başkanlığının ilk dönemlerinde Merkel, kendisinin Helmut Kohl'ü örnek aldığını söylemiş, onunla benzer bir siyasi çizgisi olduğunu belirtmiştir. Ancak ondan ayrılan bazı temel noktalar vardır. Örneğin Merkel, medyanın gücünün Kohl gibi ayrıştırma için değil daha çok birleştirme politikası için kullanmıştır. Basına karşı genelde demeçlerinde ters düşmemiş, basını yanına alarak yükselmeye çalışmıştır. Ya da Kohl gibi parti içerisinde kendisine destek veren kesimi arkasına almamış, Merkel uzun süre yalnız kadın siyasetçi imajını çizmiştir.

Kendi internet sitesinde[2] yer alan "Politika" başlığında Merkel politikasını; güçlü bir ekonomi, yerli ürünler, adil bir ücret, tam istihdam, güvenli iş, yeteneklerin ortaya çıkabilmesi için yaratıcı ve özgür bir ortam, huzurlu aile, toplum içerisinde farklı fikirlere saygı, uyumlu toplum, Avrupa değerlerine uygun yaşam, gençler için iyi bir eğitim gibi anahtar kelimeler ile tanımlamaktadır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği için öne sürdüğü Asya ve Avrupa arasında bir köprü konumu, Merkel'e göre Türkiye'nin AB'ye üye olmaması için gereken başlıca nedenlerden bir tanesidir. Merkel, coğrafi konumu sebebiyle Türkiye'nin ne Avrupa'ya ne de Asya'ya tam olarak uyum sağlayamayacağını, aitlik sorunu olduğunu savunmuştur (Akdoğan, vd. 2018: s.20). Merkel aynı zamanda Türkiye'nin

[2]Angela Merkel'in internet sitesi, https://www.angela-merkel.de

entegrasyon sürecinde Avrupa'nın doğal bir üyesi olmadığını belirtmiştir (Öniş, 2010: s.10). 1963 Ankara Anlaşması ile Türkiye'ye vaad edilen üyeliğin kapsamı ile günümüzdeki AB üyeliğinin kapsamının çok farklı olduğunu ifade eden Merkel, AB'yi ekonomik temelli bir birlikten ziyade siyasi temeller üzerine kurulu bir birlik olarak tanımlamıştır (Kylstad, 2010: s.18). Türkiye'nin üyeliğinin ucu açık bir şekilde, adil ve hayalcilikten uzak bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini sık sık dile getiren Merkel, müzakerelerini engellemeden Türkiye'yi bu süreçte yıpratma, yorma siyasetini izlemektedir (Akdoğan, vd. 2018: s. 22). Geri Kabul Anlaşması öncesinde AB üyelik müzakerelerinin Türkiye için uzun bir yol olduğunu açıklayan Merkel bu yolda sabit bir beklentiye kapılmanın yanlış olduğunu ifade etmiştir. Geri Kabul Anlaşması neticesinde yeni bir müzakere başlığı açılmasına onay vereceğini ifade eden Merkel süreç devam ederken yeni bir tavır ortaya koymamıştır. 2017 seçimleri öncesinde Türkiye-AB arasındaki katılım müzakerelerinin durdurulması için çabalayacağını söyleyen Merkel seçim kampanyasında da Türkiye'nin üyeliği konusundaki tutumunu sıkça dile getirmiştir. Merkel, Gümrük Birliği'nin güncellenmemesinden yana olduğunu açıklamış, hatta katılım öncesi mali yardımlar hususunda da tedbirler alınacağını açıklamıştır. Söylemlerinin olaylar karşısında sık sık değişmesine rağmen Merkel Türkiye'nin AB üyeliği konusunda her zaman karşısında yer almıştır. Ancak bu siyaseti Türkiye'de kafa karışıklığına neden olmuş, Türkiye Merkel'in çıkışları konusunda genelde arafta kalmıştır.

1.3. ALMANYA'DAKİ SİYASİ PARTİLER

Almanya'daki siyasi partiler şu şekilde özetlenebilir;

"CDU Alman siyasal hayatının en önemli merkez sağ partisini oluşturmakta olup, Bavyera'da faaliyet gösteren muhafazakâr ve Hristiyan Demokrat kardeş partisi olarak nitelendirilen CSU ile federal düzeyde işbirliği yaparak, Parlamento'da ortak bir grup oluşturmaktadır. SPD ve Yeşiller ise siyasal yelpazenin merkez solunda yer almaktadır." (Düzgit, 2011: s.55). Alman meclisinde 1949 yılından itibaren CDU/CSU, SPD, FDP yer almış; 1984 sonrasında ise Bündnis 90/Die Grüne (Yeşiller) yer almıştır. 2017 seçimleri sonrasında da aşırı sağ parti olarak Almanya için Alternatif Partisi (AfD) mecliste yer almıştır.

1.3.1. Cdu/Csu

CDU[3], 1945 yılı sonrasında kurulmuş Hristiyan mezheplerini birleştirici özelliğe sahip, lideri Angela Merkel olan Alman siyasi partisidir. Partinin resmi web adresinde CDU'nun amacı; "Bütün Hristiyan odaklı güçleri 'Birlik'te toplamak ve bu birliği demokrasi, federalizm üzerine kurabilmek" olarak tanımlanmıştır. Politikalarının temeli ise, insanın Hristiyanlık inancına bağlılığı ve Tanrı'ya olan sorumluluğudur. Buna istinaden özgürlük, dayanışma, adalet bu sorumlulukla, inancın bir gereği olarak CDU'nun temel değeridir. CDU, kurulduğu günden bu yana Almanya'nın Avrupa Birliği'ne entegrasyonunu, Batı ile kuvvetli bağlarını ve NATO'ya üyeliği savunmaktadır. Aynı zamanda CDU; özgürlük ve hukukun üstünlüğünü, demokrasiyi, sosyal pazar ekonomisini, Almanya'nın ulusal birliğinin korunmasını ve Avrupa ile tam entegrasyonu parti mottosu olarak benimsemiştir. CDU'ya oy verenlerin büyük bir kesimi özel sektör çalışanı, devlet memuru ve emeklidir. CDU bünyesinde işçilerin ve kadınların nispeten daha düşük seviyede temsil edildiği söylenebilir (Ermağan, 2011: s.102).

1946 yılında Almanya'nın güneyindeki Bavyera'da kurulan Hristiyan Sosyal Birliği, CDU'nun kardeş partisi niteliğindedir. CSU[4] kendini, kardeş partisine göre daha muhafazakâr ve sosyal olarak tanımlamaktadır. CSU parti tutumu olarak federal politikayı benimsemiştir. Seçimlere Bavyera'dan CSU girerken, geri kalan tüm eyaletlerde CDU girmektedir (Ermağan, 2012: s.82). CSU parti tüzüğünde kendini, Hristiyan Sosyal Birliği'nin demokratik düzeni devam ettirmeyi amaçlayan, Bavyera'dan sonra Almanya ve Avrupa üzerinde de kadın ve erkeğin görevlerinin eşit olması için çalışan, özgür ve sosyal bir parti olduğunu belirtmektedir (CSU, 2016: s.7). CSU kendini; tutucu, Hristiyanlığa yönelik ve Federal Sistemci olarak ifade etmektedir (Ermağan, 2011: s.103). Burada bahsi geçen "tutuculuk" kavramı, iç işlerinde, vatandaşlarının hakkını gözeten, sosyal piyasa ekonomisini savunan güçlü bir devleti ifade etmektedir. CDU ve CSU'nun en belirgin farkı CSU'nun iç politika ve toplumsal konularda devletçi, ekonomi ve sosyal politikalarda ise daha sosyal olmasıdır (Ermağan, 2011: s.103). CDU'nun yaklaşık üye sayısı 430 bin olup

[3] CDU resmi internet sitesi, https://www.cdu.de/
[4] CSU resmi internet sitesi, https://www.csu.de/

seçmen kitlesi ise genel itibari ile 60 yaş üzeri, taşralı ve muhafazakâr kesimdir (Deutsche Welle, 24.09.2017).

22 Eylül 2013 tarihinde yapılan parlamento seçimlerinde yüzde 41,5 oy alan CDU/CSU, 24 Eylül 2017 seçimlerinde yüzde 32,9 oy almıştır (Bundestagswahlen, 2017). Parlamentoda 2013 seçimlerinde 255 sandalye sahibi olan CDU 2017 seçimleri itibari ile parlamentoda 246 sandalye sahibi olmuştur. CDU seçim programını; ailelere daha fazla destek vermek, gelir vergisinde yılda 15 milyar Euro indirime gitmek, emniyet, itfaiye teşkilatlarına ayrılan bütçeyi artırmak ve 2025 yılına kadar ülkedeki işsizliği 1 milyon sınırına indirmek olarak belirlemiştir (Deutsche Welle, 03.07.2017). Ancak bu parti programı, Merkel'e ve CDU'ya destek getirmekten ziyade oylarda düşüşe neden olmuştur. Infratest Dimap'ın yaptığı anketlere göre CDU ve CSU seçmenlerinin 1 milyon 300 bin kişisini FDP'ye, 1 milyon 100 bin kişisini de AfD'ye kaptırmıştır (İnfratest Dimap, 2017). 2017 seçimlerinden sonra yaptığı ilk açıklamada Merkel, AfD'ye oy veren vatandaşlarının kaygılarına kulak vereceğini ve onları geri kazanmak için çalışacaklarını belirtmiştir (BBC Türkçe, 24.09.2017).

1.3.2. Spd

SPD[5], kökeni işçi sınıfına dayanan ve 1863 yılında dünyada kurulan ilk sosyalist partilerden olan oldukça eski bir partidir. Alman İşçi Birliği'nden Ferninand Lassalle ve Sosyal Demokrat İşçi Birliği'nden August Bebel, Wilhelm Liebknecht'in birleşmesi ile kurulan Sosyalist İşçi Partisi, 1890 senesinden sonra adını Almanya Sosyal Demokrat Partisi olarak değiştirmiştir. SPD kurulduğu dönemde, sadece işçilerin hakları ile değil aynı zamanda onların yaşam koşullarını da iyileştirmek için çalışmalara başlamış, bu durum da parti oylarının hızla artması ile sonuçlanmıştır. Genel Başkanı, bir dönem Avrupa Parlamentosu başkanlığı görevini de yürütmüş olan Martin Schulz'tur. Üye sayısı yaklaşık 440 bin olup, seçmen kitlesi genel itibari ile geleneksel ve sendikalı işçi sınıfıdır (Deutsche Welle, 24.09.2017).

[5]SPD resmi internet sitesi, https://www.spd.de/

Nazi iktidarında SPD, yasaklanan bir parti haline gelmiş ve yönetimi toplama kampları ve sürgünler ile dağıtılmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı sonrasında parti yeniden örgütlenerek seçimlere girmiştir. 1949 seçimlerinde %29,2 oy alarak CDU/CSU ardından 2. parti olarak meclise yeniden girmiştir (Tauscher, 2014: s.87). Bu seçimlerden sonra SPD, sadece işçi kesimi ile değil halkın diğer kesimi ile de kucaklaştığını ifade ederek kendini "halk partisi" olarak tanımlamaya başlamıştır. 1959 yılında kabul edilen parti programı ile beraber marksizm eleştirilmeye başlanmış ve parti düsturu olmaktan çıkarılmış, komünizm için de aynı şekilde tepki verilerek, artık halk tabanlı bir parti olan SPD'nin temelinde olmadığının vurgusu yapılmıştır (Güriz, 2011: s.163-164).

2009 yılı seçimleri SPD için tarihindeki en büyük yenilgilerden biri olarak sayılabilir. SPD'nin oylarının büyük bir kısmını Ruhr, Kuzey Ren-Vestfalya, Hessen ve Aşağı Saksonya eyaletleri oluşturmaktadır (Deutsche Welle, 24.09.2017). SPD, ülke genelinde oyların yalnızca %23'ünü almış ve ana muhalefet partisi konumunda kalmıştır (Bundestagswahlen, 2009). 2013 seçimlerinde durum biraz daha toparlanmış ve oyların %25,7'sini alan SPD, CDU/CSU ile koalisyon kurmuştur (Bundestagswahlen, 2013). 2017 seçimlerinde ise SPD yine bir düşüş yaşayarak oyların % 20,5'ini almıştır (Bundestagswahlen, 2017). Seçim sonrası açıklama yapan Martin Schulz; aşırı sağcı AfD'nin meclise girmesinden Angela Merkel'i sorumlu tutarak "Bayan Merkel rezil bir seçim kampanyası yaptı." (Milliyet, 25.09.2017) ifadelerini kullanmıştır. SPD'li Andrea Nahles seçim sonuçları üzerine, mağlubiyeti kabul etmeleri gerektiğini ve bundan ders çıkararak içerik, yapısal olarak yeni bir başlangıca ihtiyaçları olduğunu anlamaları gerektiğini ifade etmiştir (Milliyet, 25.09.2017).

SPD, son seçimlerde sosyal altyapıya vurgu yaparak ve sosyal politikalar üreterek kendine güçlü bir söylem edinmiştir. 2000'li yılların başlarında dönemin SPD Genel Başkanı olarak Başbakan Gerhard Schröder "Agenda 2010"[6] isimli Alman sosyal sistemin de istihdam piyasasının yenilen yapılanmasını hedefleyen reform programı ile partisindeki genel oyların düşüşüne sebep olmuştur (Deutsche Welle, 24.09.2017). Agenda 2010 ile Almanya'daki işsizliği azaltmak, Alman ekonomisini hızlandırmak amaçlanmıştır. Bu dönemde Almanya'da işsizlik oranı

[6] Ayrıntılı bilgi için bkz: http://gerhard-schroeder.de/startseite/reformen/

%11,6 civarındadır. Agenda 2010'da vatandaşların işsizlik maaşı alma süresinde azalma, daha fazla yarı zamanlı veya geçici işler için daha esnek olabilme, istihdam sağlanması konusunda daha fazla çalışma, işçilere ve şirketlere vergi indirimi, 65 olan emeklilik yaşının 67'ye yükseltilmesi gibi konularına değinilmiştir (Deutsche Welle, 06.06.2017).

1.3.3. Die Linke

Almanya'nın sosyalist sol partisi olarak geçen Die Linke[7], Doğu Almanya'yı yöneten Sosyalist Birlik Partisi'nin devamı olan Demokratik Sosyalizm Partisi ile Almanya'nın batısında bulunan Emek ve Toplumsal Adalet Partisi'nin birleşmesi ve o dönemki başbakan olan Gerhard Schröder'in sosyal yardım kesintilerinin artmasından dolayı partileri olan SPD'den artık memnun olmayan vatandaşların 2007 yılında bir araya gelmesi ile kurulmuştur (Deutsche Welle, 24.09.2017). Marksist söylemler ile birlikte sosyalist bir duruş sergileyen Die Linke'nin seçmen kitlesini eski Doğu Almanya'daki komünist yönetimi destekleyen kesim olarak nitelendirebiliriz. Batı'daki destekçileri ise genel olarak geleneksel partilerden bir sonuç beklemeyen protest genç seçmenlerden oluşmaktadır (Deutsche Welle, 24.09.2017). DL, sosyalist, sosyal demokrat ve komünist işçi hareketlerinin yanı sıra feminist hareketi (Die Linke, 28.09.2017) de desteklemektedir. Parti, 18. ve 19. yüzyılların burjuva devrimlerine, dini dogmalara ve yapılan tüm ayrımcılıklara karşı herkes için özgürlük, adalet, eşitlik ve kardeşlik kavramlarını desteklemiştir (Die Linke, 2011). Sol Parti, çalışma programını; sosyal sorumluluk ve dayanışma odaklı çalışmak, toplumun daha demokratik olabilmesi için eğitim için çalışmak, Doğu Almanya'daki kriz bölgelerinde ek istihdam programları ve yatırım programları için çalışmak, doğrudan demokrasi ve hoşgörüsü yüksek olan; ırkçılıktan ve aşırı sağ kanattan uzak bir toplum için çalışmak, silahsızlanma ile beraber barış ve siyasi bir bütünlük için çalışmak olarak ifade etmiştir (Die Linke, 03.06.2017).

Sol Parti genel başkanları, Katja Kipping ve Bernd Riexinger'dır. Üye sayısı yaklaşık 60 bin'dir (Deutsche Welle, 24.09.2017). 2017 seçimlerinde başbakan adayları, Sahra Wagenknecht ve Dietmar Bartsch olmuştur. 2009 seçimlerinde

[7] Die Linke resmi internet sitesi, https://www.die-linke.de/

%11,9, 2013 seçimlerinde %8,6, 2017 seçimlerinde ise %4,6 oy almışlardır (Bundestagswahlen, 2017). Son seçimlerde aldıkları oyların yaklaşık 430 bin kadarı aşırı milliyetçi, Almanya için Alternatif Partisi'ne kaymıştır (Götz, 2017).

1.3.4. Bündnis 90/Die Grüne

20. yüzyılın son çeyreğinde dünyada kapitalist ve sosyalist bir takım ekonomik gelişmelerin karşıtı olarak çevre hareketi baş göstermeye başlamıştır. Eski klasik kuramlar arasında kalan liderlerin çoğunun dünya görüşü ve siyasi disiplini çevre sorunlarına bir çözüm getirmemektedir. Bu duruma karşıt olarak ortaya çıkan yeşil eleştiri yahut yeşil hareket; mevcut ekolojik sistemi önemseyen, çevreyi sadece korumaktan ziyade insanların doğayla olan iletişimini kuvvetlendirmeyi, doğal çevreyle insanın ilişkilerinin niteliğinin geliştirilmesini amaçlamıştır. Bu düşünceden yola çıkarak siyaset yapmak isteyen insanlar "Yeşiller" adıyla anılmaya başlamışlardır. Yeşillerin amacı; klasik demokrasi yöntemleri ile iktidarda yer alıp ülkeyi yönetmek değil, yurttaşların görüşlerine ve sivil topluma dayanan bir yönetim şeklinin benimsenmesidir (Şimşek, 1993: s.8). Yeşil hareket aslen devlet sistemine karşı olmakta ama yasama organına sıcak bakmaktadır. Almanya'da oy oranı %57 ve üzerinde olan partilere oy başına maddi yardımda bulunma, reklam yapma gibi bir takım ayrıcalıklar verilmektedir (Şimşek, 1993: s.24). Yeşiller veya Ekoloji tanımlı partilerin ortaya çıkmasında kuşkusuz ki en büyük etken Almanya'daki atom reaktörü karşıtı 1968 öğrenci hareketi olmuştur (Bora, 1985: s.72). 70'lerin ortasında çevre hareketi yanlılarının bir araya gelerek oluşturduğu "Yurttaş İnsiyatifi" (Bora, 1985: s.73) Almanya'da yeşil temalı siyasi partilerin oluşumunun başlangıç noktası sayılabilmektedir.

Alman Yeşiller Partisi[8], 1980 yılında 1004 delege ile kurulmuştur. Hamburg ve Bremen'de güçlü ancak Bavaria ve Rhineland'da zayıf durumda olan Yeşiller, girdiği ilk seçimlerde %5,3 oy alarak siyasi bir zafer elde etmişlerdir (Özer, 2001: s.186). 1983 yılındaki seçimlerde oylar %8 civarına çıkmış, 1987 milletvekili seçimlerinde ise %8,3 oy oranını yakalayarak büyük bir başarı elde etmişler ve ülkenin üçüncü büyük partisi olmuşlardır (Özer, 2001: s.187). Yeşillerin en önemli

[8] Bündnis 90/Die Grüne resmi internet sitesi, https://www.gruene.de/startseite.html

başarısı 2009 seçimlerinde yaşanmış ve bu seçimlerde oy oranı %10,7'yi bulmuştur (Bundestagswahlen, 2009). 2017 seçimlerinde %8,7 oy alarak ülke genelinde üçüncü sırada olan yerlerini korumaya devam etmişlerdir (Bundestagswahlen, 2017).

Birlik 90/Yeşiller Partisi'nin genel başkanları Cem Özdemir ve Simone Peter'dir. Başbakan adayları, Cem Özdemir ve Katrin Göring-Eckardt olmuştur. Yeşiller Partisi'nin genel seçmen profili; 35 yaş altı, yüksek eğitimli, kendilerini postmateryalist olarak tanımlayan kişilerden oluşmaktadır (Üste, 2015: s.44). Parti, genel olarak şiddet karşıtı, nükleer santral, NATO'nun askeri eylemleri karşıtı, çevre kirliliği karşıtı, eşcinsel hareketi destekleyici ve ekolojik toplumcu olarak özetlenebilir. Partinin 2017 seçim programında yer alan bazı ilkeleri; barış, adalet ve insan hakları için mücadele etmek, çevreyi koruyarak yaşam kalitesini artırmak, göçmenleri korumak ve hatta onların göçme nedenleri ile mücadele etmek, eşitlik, özgürlük, demokrasi için çabalamak, çocuk yuvaları ve okullara yatırım yapmak, uygun fiyatlı ve refah seviyesi yüksek yaşantılı konutlar için çabalamak, iyi iş imkânları ve refah devleti olmak şekilde sıralanabilir (Bündnis90/Die Grünen, 2017: s.24).

1.3.5. Fdp

Hür Demokrat Parti[9] 1948 yılında Alman Demokrat Partisi ve Alman Demokratik Halk Partisi üyelerinin bir araya gelmesi ile kuruldu. Serbest piyasa ekonomisini ve devletin piyasalara müdahalesinin azaltılmasını temel argüman olarak alan FDP, kurulduğu günden bu yana hiç bir zaman tek başına iktidar olamamış ancak koalisyonlarda önemli roller oynamıştır (Tulgar, 2006: s.126). Yaklaşık 60 bin üyesi bulunan FDP, 2017 seçim programında kendini; komplike olmayan bir devlet düzenini oluşturabilecek, özgürlük ve insan haklarına saygılı olup onları gözeten, eğitime daha çok yatırım yapacak bir yönetim olarak ifade etmektedir (FDP, 2017). 41 sene boyunca koalisyonların içinde yer alan FDP, bireysel hak ve özgürlüklerin ön planda olması prensibini kurulduğu günden itibaren korumaktadır (Deutsche Welle, 24.09.2017). 2009 seçimlerinde %14,6 oy (Bundestagswahlen 2009), 2013 seçimlerinde ise %4,8 oy alarak %5 barajının altında kalmış ve bu

[9] FDP resmi internet sitesi, https://www.fdp.de/

yüzden meclise girememişlerdir (Bundestagswahlen, 2013). 2017 seçimlerinde ise %7,5 oy alan FDP'nin genel başkanı Christian Lindner'dır. Lindner 2017 seçimleri öncesinde, son zamanların en önemli sorunlarından biri olan göçmenlik ve çifte vatandaşlık konusunda şunları söylemektedir:

> "Almanya'da kalacak insanları bizim seçmemiz gerekli. Entegrasyonun hedefinde daha ziyade güçlü bir biçimde Alman vatandaşlığı olmalı. Çifte vatandaşlık hakkı sadece Almanya'ya yeni gelen ve belirgin bir şekilde vatandaşlık şartlarını yerine getiren göçmenlere tanınmalıdır. Üçüncü nesilden itibaren çifte vatandaşlık hakkının kuşaktan kuşağa aktarılması artık söz konusu olmamalıdır […]Almanya'da bir kimlik sorunu var ve bu da uyumda sıkıntı yaratıyor, Alman vatandaşları anayasayı daha aktif bir biçimde benimsemelidir." (Deutsche Welle, 26.04.2017).

1.3.6. Afd

CDU eski vekili Konrad Adam, Alexander Gauland ve Bernd Lucke tarafından 2013 yılında kurulan (Arzheimer, 2015: s.538) aşırı sağcı AfD[10], 2013 yılındaki seçimlerde %4,7 oy alarak %5'lik barajın altında kaldığı için Bundestag'a girememiştir. Ancak 2017 yılına gelindiğinde Avrupa'da PEGİDA[11] ile birlikte yükselen aşırı sağcı, milliyetçi hareket sonuç vermiş ve AfD 2017 seçimlerinde %13,2 oy oranı ile mecliste yer almıştır (Bundestagswahlen, 2017). Genel Başkanları, Frauke Petry ve Jörg Meuthen'dir. Seçimlerde, başbakan adayı olarak Alice Weidel gösterilmiştir. Yaklaşık üye sayısı 27 bin olan AfD'nin seçmen kitlesi tek tip olmamakla beraber Almanya'da Yeşiller Partisi hariç neredeyse diğer tüm partilerin seçmenlerinden destek almış ancak ağırlıklı olarak düşük eğitimli ve dar gelirli gruplar tarafından desteklenmiştir (Deutsche Welle, 24.09.2017)

Kökenleri Avrupa tarihinde 20. yüzyıla dayansa da popülizm kavramı uluslararası ilişkilerde belirli dönemlerde yükselişe geçmiş, belirli dönemlerde ise arka planda kalmıştır (Kaçar, 2017: s.25). AfD tarihine bakıldığında, kurulalı dört senelik bir parti olmasına rağmen sağ kanatta hızla yükselen bir parti olmuştur. 2013

[10] AfD resmi internet sitesi, https://www.afd.de/
[11] PEGİDA resmi internet sitesi, http://www.pegida.de/

yılında genel seçimlerden beş ay önce kurulduğu için meclise girememiş ancak eyalet seçimlerinde yerel meclislerde yer almış ve daha da önemlisi Avrupa Parlamentosu'na girmeyi başarmıştır. 2017 seçimleri sonucunda da mecliste 92 sandalye sahibi olmuştur. AfD'li milletvekilleri içerisinde 13 tanesi kendini aşırı sağ, 30 tanesi milliyetçi muhafazakâr, 18 tanesi de kendini ılımlı sağ politikacı olarak tanımlamaktadır (Deutsche Welle, 24.10.2017).

AfD ilk olarak, Almanya'nın 2010 yılındaki Avrupa ekonomik krizinde Yunanistan'a yardım etmesi ile destekçilerini bulmuştur. 2015 yılında yaşanan mülteci krizi AfD'nin destekçilerini artırmıştır. "Almanya'nın, bu şansölyenin ve federal hükümetin sorumsuz politikalarına karşı duracak bir partiye ihtiyacı var" (AfD, 2017) mottosuyla yola çıkan parti, beş maddede Almanya'nın bir an evvel değiştirilmesi gereken politikalarını; iltica ve göç, İslam ve kimlik, Avrupa Birliği ve Euro kurtarma, vatandaşların korunması ve güvenlikleri, çocukların ve ailelerin geleceği olarak sıralamaktadır (AfD, 07.12.2017). AfD, "Göçmen Kampları Almanya dışında kurulsun", "Almanya'da İslam'ın yeri yok", "Alman önceliği var", "Herkesi değil sadece halkı temsil edeceğiz"[12] gibi söylemlerle Avrupa bütünleşme hareketine karşı olduğunu belli etmiştir (Kaçar, 2017: s.26). Parti, Avrupa Birliği sınırlarının mültecilere kapatılmasını, Almanya sınırlarındaki kimlik kontrollerinin yaygınlaşmasını ve göçmenlerin sınırlardan içeri girmesini engellemek için yurtdışı mülteci kampları kurulmasını, ayrıca İslam'ın Alman kültür ve toplumunun bir parçası olmadığını belirtmekte ve politikalarını buna göre şekillendireceğini ifade etmektedir. (AfD, 27.07.017).

AfD seçmenlerini iki grupta değerlendirmek mümkündür. İlk grup, Euro krizi gibi önemli olaylar sonucu parti ile aynı fikirde olup dışlama ve ötekileştirme siyasetine oy veren seçmenden oluşmaktadır. İkinci grup ise, yükselen yabancı karşıtlığı akımına katılıp partiyi daha sonradan desteklemeye karar veren seçmenleri ifade etmektedir (Schmitt-Beck, 2017: s.125). Arzheimer'ın araştırmasına göre (Arzheimer, 2015: s. 544) AfD söylemlerinde en çok, "fremd (yabancı)", "bürgerfern (Alman halkının çıkarlarını kapsamayan)", "Asylbewerber (sığınmacı)",

[12] Bahsedilen sloganlar, AfD'nin parti programlarında, afişlerinde, sosyal medya hesaplarında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

“verhängnisvoll (ölümüne)” kelimelerini kullanmaktadır. Bu söylemler, AfD’nin “öteki” siyaseti ve seçmenlerine vaad ettiği sonuçlar hakkında bilgi vermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İKİLİ İLİŞKİLERDE SORUN YARATAN KONULARA ALMANYA'NIN BAKIŞI

Almanya, soğuk savaş sonrasında dış politikada genel olarak AB ile uyumlu, Batı ve ABD ile eşit çıkarlara dayalı ittifak; Merkel döneminde ise bunlara ek olarak etkin bir Orta Doğu siyaseti izlemiştir (Tekin, 2012: s.60). İsrail ve Türkiye ile yakın ilişkiler kurmaya çalışan Almanya, dış politikada öne çıkan ülkeler ile iş birliği hedefinde ilerlemektedir.

Merkel ve Hristiyan Birlik Partileri, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine alternatifler üretmiş ve imtiyazlı ortaklık fikri ile temelde gümrük birliği, sivil toplum, çevre gibi konularda ortaklıklığı önermiştir. Hristiyan Birlik Partileri bahsi geçen 12 yılda Türkiye hakkında görüşlerini genelde aynı çizgide tutmuş ancak bazen söylemlerini değiştirmiştir. SPD, Türkiye ile iyi ilişkiler kurmaya çalışan bir parti olmuş, koalisyonları döneminde Türkiye'nin üyeliği hakkında olumlu yaklaşımlarda bulunmuştur. Ancak 2013 sonrasında SPD'nin tutumu da değişmiş en son Martin Schulz Türkiye'nin AB üyeliğine kesinlikle karşı olduğunu açıklamıştır. DL, baştan beri Türkiye'yi seçim propagandasına çok fazla dahil etmemiş genel söylemlerle net tavırlardan kaçınmıştır. Yeşiller, Türkiye'nin AB ile birlikte gelecek olan demokrasiye ihtiyacı olduğu için müzakerelerin devam etmesini savunmuştur. FDP, 2017 seçimlerine kadar Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ndeki ilerlemesine bağlı olarak müzakere sürecinin devam edip edilmemesi gerektiğine karar vermekten yana olurken, seçimlerde müzakerelerin kesinlikle durdurulması gerektiğini talep etmiştir. AfD, duruşu itibariyle Türkiye'nin AB üyeliğine karşıdır.

Buradan yola çıkarak, çalışmanın bu bölümünde öncelikle partilerin 2005'ten bu yana seçimlerde Türkiye'nin AB üyeliği hakkındaki duruşları incelenecektir. Daha sonra ikili ilişkilerde sorun yaratan, medyada geniş yankı bulan olaylar ve davalar incelenecek, Alman medyası bu olayları nasıl algılamış, okucuyusuna hangi

üslup ile sunmuş bu kısım irdelenecektir. Bu bölümün amacı, Almanya'nın Türkiye'yi dış politika hususunda nasıl algıladığını anlamak ve Angela Merkel'in açıklamaları ile kararlarının iki ülke arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini bulmaktır.

2.1.TÜRKİYE'NİN AB ÜYELİĞİNE KARŞI ALMAN SİYASİ PARTİLERİNİN TUTUMU

2017 seçimlerinde Almanya'da öne çıkan ve en çok tartışılan konulardan biri Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinin devam edip etmeyeceği idi. Bu süreçte, gerek Alman siyasi partilerinde gerekse Alman medyasında Almanya'nın toplumsal yapısındaki sorunlardan ziyade daha popüler bir konu olan Türkiye'nin üyelik süreci hakkındaki negatif söylemlere ağırlık verilmesi, oy toplama aracı olarak görülmüştür.

CDU bünyesinde Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelerine destek veren isimler olmasına rağmen, genel itibariyle büyük çoğunluk Türkiye'nin üyeliğine sıcak bakmamaktadır. 2005 yılından bu yana Şansölye olarak görev yapan Merkel, göreve ilk geldiği zamanda da Türkiye ve AB ilişkilerinin "ahde vefa (pacta sund servanda)" ilkesi çerçevesinde devam edeceğini belirtmiş, 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması'nın hata olduğunu açıklamıştır (Akdoğan, vd. 2018: s.18). Şansölye Merkel 2017 seçimleri öncesi SPD lideri Martin Schulz ile katıldığı televizyon düellosunda, Türkiye-AB müzakerelerinin hali hazırda devam etmediğini, Türkiye ile diyalogun devam etmesi gerektiğini ancak yapılan mali yardımların dondurulacağını, Ekim ayında Brüksel'de yapılacak olan liderler zirvesinde Türkiye'nin üyelik sürecinin durdurulması konusunu gündeme getireceğini ifade etmiştir (NTV, 04.09.2017).

2004 yılında CDU tarafından ortaya atılan "İmtiyazlı Ortaklık" kavramı, Avrupa Birliği'nin yeni üyelerinin yarattığı genişleme yorgunluğu nedeniyle birliğe bir süre yeni üye alınmaması fikrine zemin oluşturmuştur. İmtiyazlı ortaklık kavramı, Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki gümrük birliğinin ötesinde tüm mal gruplarını kapsayabilen bir serbest ticaret bölgesini ifade etmektedir. Bu kavram temelde gümrük birliğinin yanı sıra, Türkiye ve Avrupa Birliği arasında sivil toplumun güçlendirilmesi, siyasi ve ekonomik işbirliği, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomik olarak teşvikini ifade etmektedir (CDU, 11.03.2004). CDU'nun 2005-

2009 yılları arasını kapsayan hükümet programında "Yaşanabilir Bir Almanya Tasarlıyoruz" (CDU, 2005: s.36) başlığı altında Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkileri'ne yer verilmiş, burada Türkiye ile tam üyelik reddedilip, imtiyazlı ortaklık vurgulanmıştır. NATO partneri Türkiye'nin gelişiminin yakından takip edileceği ve destekleneceği ifade edilmiştir. Angela Merkel, Haziran 2004 tarihinde Ankara'ya yapmış olduğu ziyaret öncesinde Avrupa Parlamentosu Hristiyan Demokrat Grubu Başkanı Hans Gert Poettering ile beraber düzenlediği basın açıklamasında, Türkiye'nin Avrupa Birliği yolunda Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmesinin oldukça önemli olduğunu ancak Türkiye'ye boş vaatlerde bulunmayıp dürüst davranmaktan yana olduğunu, aksi takdirde 40 yıldır yapılan yanlış gibi Türkiye'nin yanlış beklentiler ile hayal kırıklığına uğrayacağını bu yüzden imtiyazlı ortaklığın şu an için en doğru karar olduğunu ifade etmiştir (Deutsche Welle, 04.02.2004). CDU için imtiyazlı ortaklık, sürekli çatışma ortamı içerisinde kalan ve istikrarsız bir bölge olan Orta Doğu'ya yakın bir Avrupa Birliği sınırı çizilmemesi anlamına gelmektedir (Akçay, 2017: s.4).

İmtiyazlı ortaklık kavramı ilk olarak 2002 yılında Heinrich August Winkler tarafından kullanılmıştır. Winkler yazısında (Zeit Online, 13.11.2002) imtiyazlı ortaklık anlamındaki "Privilegierte Partnerschaft" kavramının Türkiye konusunda model alınabileceğini savunmuştur. İmtiyazlı ortaklığın, Türkiye için demokrasi ve Avrupa standardına uygun bir yapı olduğunu ifade eden Winkler, imtiyazlı ortaklık statüsünün Türkiye için çağdaşlaşma açısından gerekli bulduğunu belirtmiştir. Güvenlik sorunu altında Türkiye'nin üyeliği incelendiğinde kamuoyu baskısı azaltılmıştır. Merkel, Avrupa Birliği'ne yeni katılacak üyeler için referanduma gidilmesini salık vermiştir (Özmen, 2011: s.395). 2009-2013 yıllarını kapsayan hükümet programında, "Güçlü Avrupa-Güvenli Gelecek" başlığında yer alan Türkiye maddesinde (CDU, 2009: s.90), Avrupa Birliği'ne yeni üyelerin katılımında, birliğin hazmetme kapasitesi her ne kadar önemli rol oynasa da aday devletlerin siyasi ve ekonomik kriterleri tam anlamıyla yerine getirmelerinin yanı sıra ifade özgürlüğü, halkların eşitliği, kadın erkek eşitliği, azınlık hakları ve dini özgürlüklerin de önemli olduğu belirtilmiş, Türkiye'nin ise bu şartları yerine getirmediği için tam üyeliğin düşünülemez olduğu yazılmıştır.

2010 yılında Türkiye'ye gelen Merkel, Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki müzakerelerin açık uçlu olarak devam edeceğini ifade ederek, İstanbul'da yapımı devam eden Türk-Alman ortak üniversitesinin kurulması için çalışmalara hız verilmesi gerektiğini belirtmiştir (FAZ, 29.03.2010). 2013-2017 hükümet programının "Türkiye ile İlişkileri Yeni Seviyeye Taşımak" (CDU, 2013) alt başlığında yer alan içerikte, Türkiye ile olan ilişkilerin derinleştirilmek istendiği, yabancılar ve güvenlik konusunda Türkiye ile işbirliğine gidileceği ancak Türkiye'nin tam üyeliğinin mümkün olmadığı, çünkü ekonomik kapasitesi ve nüfusu ile birlikte Türkiye'nin büyük bir ülke olduğu için Avrupa Birliği'ni çok yoracağı ifade edilmiştir.

2017 seçimleri öncesinde Hristiyan Demokratlar Grubu, Türkiye'nin Avrupa Birliği yolunda üye olma şartlarını yerine getirmediği gerekçesi ile Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini desteklememiştir. 3 Eylül'de Angela Merkel ve SPD lideri Martin Schulz'u karşı karşıya getiren televizyon düellosunda Merkel, Türkiye konusunda tutumunu sertleştirmiş ve tam üyelik müzakerelerinin durdurulmasını AB Liderler Zirvesi'nde masaya yatıracağını söylemiştir. Ayrıca Gümrük Birliği programının yenilenmeyeceğini ve Türkiye'ye yapılan AB mali yardımlarında kesintiye gidilmesinden yana olduğunu ifade etmiştir (Hürriyet, 19.09.2017). 19 Ekim'de Brüksel'de gerçekleştirilen AB Liderler Zirvesi'nde hali hazırda Türkiye-AB ilişkilerinin durağan olduğu vurgulanmış, bu yüzden de Merkel'in söz verdiği üzere Ankara'ya karşı sert tavrın gereği olarak çeşitli konularda kesintiler yapılması uygun görülmüştür. Türkiye'ye 2014-2020 yıllar arasında yapılacak katılım öncesi mali yardım adıyla verilecek olan 4,4 milyar Euro'nun kesilmesi yahut azaltılması konusunda AB Komisyonu görevlendirilmiştir (Yivciger, 2017). Ancak Merkel bu kesintinin yanı sıra mülteciler konusunda Türkiye'nin "olağanüstü iş" çıkardığını şu sözleri ile toplantıda ifade etmiştir;

> "[…] Türkiye ile AB arasında yapılan anlaşmanın ışığında bazı taahhütlerde bulunduk. Verdiğimiz 3 milyarın yanı sıra gelecek yıllar için ek olarak 3 milyar daha vaat etmiştik. Bu sözü yerine getirmeliyiz. Bu para zor şartlar altında yaşayan sığınmacılara yarayacaktır. Bir kez daha söylüyorum, Türkiye sığınmacılar konusunda olağanüstü işler yapıyor." (Bloomberg HT, 2017).

SPD, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine 2005-2009 koalisyonu döneminde çok sert bakmamış, aksine Münih'te yapılması planlanan cami projesine parti olarak destek verdiğini, Türkiye'nin Müslüman ülkeler ve Avrupa arasında adeta bir köprü olduğunu, Türkiye'nin AB üyesi olmasının gerektiğini ifade etmiştir. 2005 yılı seçim programında "Vatandaş dostu, sosyal ve güçlü bir Avrupa" başlığında Türkiye'ye yer veren SPD, 3 Ekim 2005 sonrası getirilen katılım şartlarını uzun vadede yerine getirmesi gereken Türkiye'nin yanında olacağını belirtmiştir (SPD, 2005: s 61). 2009 hükümet programında ise, kriterleri yerine getirmesi karşılığında, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini destekleyeceği kısmına yer vermiştir (SPD, 2009: s.88). 2013 programında SPD, Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinin devamının yanında yer alan bir parti olduğunu, Türkiye'nin AB için siyasi ve ekonomik olarak arada köprüler kurması gereken bir ortak olduğunu belirtmiştir (SPD, 2013: s.110).

2017'de SPD genel başkanı Martin Schulz partisinin ve kendisinin Türkiye ve Avrupa Birliği konusunda genel görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "[…]Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması halinde uyması gereken temel ilkeleri her gün çiğneyen biriyle müzakereleri sürdürmenin anlamı yok. AB bir hukuk birliği, temel ilkelere ve temel haklara dayanıyor. Söz konusu temel haklardan biri düşünce özgürlüğü, gazetecilerin devletin baskısı altında kalmadan çalışabilme özgürlüğü. Bu haklar Türkiye'de sistematik olarak çiğneniyor. Böyle bir ülke AB'ye üye olamaz. Sayın Erdoğan beni hayal kırıklığına uğrattı, başta büyük bir reformcuydu, şu anda ülkesini tecrit etme yolunda. […]Türkiye, çok yakın bir müttefik, dost bir ülke ayrıca anayasa referandumunun da ortaya koyduğu gibi Türklerin neredeyse yarısının Erdoğan'ın tarafında olmadığını gözeten bir politika izleyeceğim. Ancak Recep Tayyip Erdoğan'ın daha fazla provokasyon yapmasına izin vermeyeceğim. Erdoğan'ın önünde diz çökmeye niyetim yok. Bize şantaj yapılmasına izin veremeyiz. Mülteci sorunu nedeniyle Türkiye'de demokrasinin yok edilmesini sineye çekemem. Türk hükümetinin bu tutumu Avrupa Birliği değerleri ile bağdaşmıyor." (Deutsche Welle, 16.09.2017).

SPD, 2017 hükümet programında "Güvenli ve demokratik bir Avrupa" başlığında Türkiye ve AB ilişkilerine yer vermiştir. Buna göre;

> "Türkiye pek çok alanda bizim için önemli ancak anlaşılabilmesi zor bir ortak niteliğindedir. Türkiye'de yaşanan son gelişmelerden SPD olarak son derece endişe duymaktayız. Oradaki gazetecilerin tutuklanmasını ve muhalefetin baskılanmasını kınıyoruz. Türk hükümetinin yaptığı eylemler, AB için temel sayılan demokrasi ve hukukun üstünlüğü değerleri ile çatışmaktadır. Türkiye'nin izole edilmesi, Avrupa için iyi değildir. Gerçek olan şudur ki; yakın bir gelecekte Türkiye de Avrupa Birliği de, Türkiye'nin tam üyeliğine hazır değildir. Türkiye'de bir an evvel demokrasinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bizler, sivil toplum kuruluşlarının, Türk-Alman şirketlerinin, gazeteci, sanatçı ve bilim insanlarının seyahatlerini kolaylaştırıp, destekliyoruz. Ancak, Türk hükümeti çatışmayı destekleyecekse, Türkiye Avrupa'dan uzaklaştırılmalıdır. Eğer Türkiye'de idam cezası geri getirilirse, bu Avrupa Birliği kriterlerine alenen karşı bir durum olacağından katılım müzakereleri derhal sona erdirilmelidir." (SPD 2017: s. 100-106)

Parti programında Türkiye'nin üyeliği hakkında bu açıklamaya yer veren SPD Başbakan adayı Martin Schulz, 3 Eylül'deki Merkel düellosunda ilişkilerin son durumunu değerlendirerek, Başbakan seçilmesi durumunda Türkiye-AB üyelik müzakerelerine son vereceğini açıklamıştır. Daha sonra bu konuda demeçler veren Schulz, AB'nin temelini oluşturan değerleri ayaklar altına alan biri ile üyelik müzakereleri sürdürmenin anlamsız olduğunu ifade etmiştir (Hürriyet, 19.09.2017).

Die Linke 2005 yılında yayınladığı seçim programında "Barışı Mümkün Kılmak" başlığının "Yenilenen Bir Avrupa Birliği için" (Die Linke, 24.05.2017) alt başlığında Türkiye'ye yer vermiştir. CDU/CSU'nun Türkiye'nin üyeliğine karşı yürüttüğü kampanyayı haksız bulan parti, katılım müzakerelerinin hızlandırılmasına, Türkiye'nin ekonomi ve demokrasi konularında objektif bir şekilde görüşülmesine ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır. Sol Parti Türkiye'nin insan haklarına ve azınlıklara saygısı olan anayasal bir hukuk devleti olduğunu belirtmiş, ülkedeki Kürt nüfusu için demokratik ve barışçıl yollara başvurması gerektiğini belirtmiştir. 2009 yılı seçim programında Türkiye ile ilgili bir alt metne yer vermeyen Die Linke sadece "Almanya'da uzun süredir yaşayan Türkler, Kürtler gibi tüm azınlıklara karşı eşit fırsatların yaratılmasını istiyoruz" (Die Linke, 25.04.2017) cümlesine yer vermiştir.

2013 seçim programında, Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarına ayrımcılık yapılmaması gerektiğini, AB-Türkiye ortaklık anlaşmasına göre onlara verilen haklarına saygı gösterilmesi gerektiğini kaleme almıştır (Die Linke, 2013: s.78).

Parti, 2017 seçim programında Türkiye ile Şansölye Merkel'in anlaştığı mülteci konusuna da yer vermiştir. Türkiye örneğinde olduğu gibi otoriter rejimlerin Avrupa Birliği içerisinde yerinin olmadığını belirten Sol Parti, Almanya ve Türkiye arasındaki silah ticaretinin derhal sona ermesi gerektiğini, Türkiye'de tutuklu bulunan gazeteci ve siyasi mahkumların özgürlüklerinin kısıtlanmaması gerektiğini ve bu yüzden de bir an evvel serbest bırakılmaları gerektiğini vurgulamıştır. Gümrük Birliği'ni uzatmanın, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a yardım etmek anlamına geldiğini ve bu yüzden de bu iş birliğinin sona ermesi gerektiğini belirtmiştir. Mültecilerin sorumlulukları ve korunması konusunun Avrupa Birliği'nin kendi içerisinde çözmesi gereken bir problem olduğunu, bu konunun üçüncü ülkelere bırakılmaması gerektiğini ve mülteci tacizinin durdurulması gerektiğini ifade eden Sol Parti, Türkiye-Almanya arasındaki mülteci anlaşmasının feshedilmesini talep etmiştir (Die Linke, 26.05.2017).

FDP'nin 2005 programında "Almanya'nın FDP'ye daha çok ihtiyacı var" başlığında bir paragraflık yer verdiği Türkiye için, yıllardır süren müzakere sürecinin sonucunda tam üyeliğin bir alternatif olduğu ancak şimdilik müzakerelerin açık uçlu devam etmesinin daha doğru olacağını söylenmiştir (FDP, 2005: s.46). Bu müzakerelerin sonucunda Türkiye'nin katılım şartlarını yerine getirmesine rağmen öncelikli olarak Avrupa Birliği'nin o dönemde yeni bir üyeyi bünyesine dahil edip edemeyeceğine bakılmasının daha önemli olduğu vurgulanmış, Türkiye kadar büyük ve heterojen bir ülkeyi Birlik'in başa çıkma kapasitesine uygun olarak üyeliğe dahil edilmesinin değerlendirilmesi gerektiği yer almıştır. 2009 programının, "Almanya için Politika Değişikliği: Merkezi Güçlendirmek" başlığında yer verilen Türkiye hakkında, Avrupa Birliği üyeliğinin önümüzde yer alan birkaç sene içerisinde gerçekleşmesinin mümkün olmadığı, Türkiye'nin AB için bir dizi reformlar gerçekleştirmesine rağmen halen Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmede önemli eksiklerinin olduğu belirtilmiştir. Metinde Türkiye'nin üyeliği, daha önceden de belirtildiği üzere Türkiye'nin kriterleri gerçekleştirmesine ve Avrupa Birliği'nin hazmetme kapasitesine bağlıdır ifadesi de yer almıştır (FDP, 2009: s.71). 2013

programında, Almanya'nın uzun yıllardır Türkiye ile derin bir NATO ortaklığının bulunduğu, 2005'ten bu yana ise Türkiye'nin müzakereler için uğraştığı bildirilmektedir. Ancak her ne şartta olursa olsun kriterlerden geri adım atılmaması gerektiğine yer verilen metinde Türkiye; hukukun üstünlüğü ve insan hakları konusunda hala eksikleri olan bir ülke olarak belirtilmiştir (FDP, 2013: s.88). Vize serbestisi konusuna da yer verilen metinde, Türkiye'nin gerekli şartları sağladığı durumda vize politikasının şekilleneceği belirtilmiş ancak vize serbestisinin ülkeler arası yakınlığı veya anlaşmazlığı simgelemediği açıkça belirtilmiştir. Şimdiye kadar yayınlanan tüm programların ortak noktası, Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ni gerçekleştirmezse üyeliğinin desteklenmeyeceği şeklinde olmuştur. Türkiye tüm şartları sağlasa dahi Avrupa Birliği'nin de Türkiye'yi alabilecek kapasitesinin o dönemde olup olmayacağı belli değildir. Üyelik hakkında genel söylemin ihtimaller üzerine kurulu olduğu FDP Programları, net olarak üyeliğin gerçekleşmesi için de destek vermemiştir.

2017 Parti Programı'nda yer alan bilgilere göre FDP, Türkiye-AB müzakerelerini sona erdirmek istemektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Avrupa konusundaki tavrı ve Türkiye'de rejim temel sebep olarak gösterilmiştir. FDP, özellikle Kopenhag Kriterleri'nden biri olan hukuk devleti yahut işleyen bir anayasal yönetim maddesinin Türkiye'de yerine getirilmediğini savunmaktadır. Türkiye'yi AB'ye yakın komşu NATO ülkesi olarak değerlendiren FDP; ya Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere sürecinin sona erdirilmesini ya da Türkiye ile nitelikli yeni ilişkiler kurulması gerektiğini ifade etmektedir (FDP, 11.05.2017).

25 Temmuz 2017'de Brüksel'de yapılan Türkiye-AB Bakanlar Düzeyinde Siyasi Diyalog Toplantısı'na katılan FDP Lideri Christian Lindner, Türkiye için mali yardımların durdurulmasını talep etmiştir (Welt, 25.07.2017). Lindner, "Türkiye, Avrupa değerlerinden oldukça uzakta bir ülkedir. İnsan hakları, basın özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü artık Türkiye'de tartışmalı bir noktaya gelmiştir. Bu yüzden Türkiye'nin AB üyeliği hayal gücünün ötesindedir" (Welt, 25.07.2017) açıklaması ile Türkiye'nin AB kapısını kapatmayı Alman seçmenlere vaat etmiştir.

2005 seçim programında "Komşular için Sorumlu Bir Ortak" başlığında Türkiye'ye yer veren Bündnis 90/Die Grüne, öncelikle Türkiye'nin modern,

demokratik, insan ve azınlık haklarına saygılı bir ülke olmasını istediklerini belirtirken, CDU ve CSU'nun müzakere sürecini sonlandırmak için yaptıklarını tasvip etmediklerini belirtmiştir (Bündnis 90/Die Grünen, 2005: s.120). 2009 seçim programında "Avrupa Barışı İnşa Ediyor" alt başlığında, Avrupa Birliği'nin var oluşu ve genişleme politikaları sayesinde barışın yayıldığı, Türkiye'nin de katılım müzakereleri yolculuğunu desteklendiği, müzakereler ile birlikte Türkiye'nin de kendi içerisinde barışa ve demokrasiye yöneleceği bilgisine yer verilmiştir (Bündnis 90/Die Grünen, 2009: s.204). 2013 programına bakıldığında ise, "Entegrasyon ve Dahil Olmak – İnsanları Doğaya Döndürmek" başlığında Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının ve aile bireylerinin Türkiye-AB Ortaklık Anlaşması gereğince kamu hizmeti, çalışma izni veya ikamet gibi konularda Alman halkı ile eşit haklara sahip olmasını desteklediğini belirten Yeşiller, anlaşmanın üzerinden geçen elli seneden sonra Türkiye ile ilişkilere yeni bir ivme kazandırmak istediklerini beyan etmişlerdir. Ancak Türkiye'de hala yüksek oranda basın özgürlüğü, kadın hakları, azınlıkların korunması konularında eksiklikler olduğu belirtilmiş, Türkiye'nin ciddi bir reform sürecinden geçmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yeşiller, 2017 seçimleri öncesinde yayınladıkları "Geleceği Cesaret Oluşturur" isimli 248 sayfalık seçim bildirisinde, çevre ve iklim konularına değinmiş, devamında mülteci sorunu yüzünden krizler yaşayan Avrupa'yı bir arada tutmak, güvenlik, radikal milliyetçilikle mücadele, AB ve dış politika, göç sorunu, İslamofobi ve Türkiye'nin Avrupa'ya entegrasyonu konularına yer vermiştir. Parti eş başkanlarından Türk kökenli siyasetçi Cem Özdemir'in Cumhurbaşkanı Erdoğan ile girdiği siyasi polemik sonrası Yeşiller, Türkiye-AB konusundaki tavrını biraz değiştirmiştir. Türk kökenli seçmenlere, Türk düşmanı olarak tanımladığı CDU, SPD ve Yeşiller partilerine oy vermemeleri gerektiği çağrısında bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan'a cevaben Yeşiller Partisi Eş Başkanı Cem Özdemir;

> "Sayın Erdoğan'ın seçim çağrısıyla ilgili sadece şunu söylemek istiyorum. İyi ki o varız o listede. Olmasaydık zaten hayal kırıklığına uğramıştım. Yanı Yeşiller Partisi'nin, Sayın Erdoğan'ın tavsiye etmediği bir parti olması, bizim doğru yolda olduğumuzu gösteriyor. O listede olmak bizim için bir şeref kaynağı. Ama tabii şu da dikkati çekiyor. O listede olmayan partiler. Aşırı sağcı, yani buradaki en büyük Müslüman düşmanı, en

büyük yabancı ve Türk düşmanı olan AfD partisinin o listede bulunmaması, zaten her şeyi açık bir şekilde gösteriyor. Dünyadaki aşırı milliyetçiler, dünyadaki fanatikler, ister Alman kökenli olsun, ister Türk kökenli olsun, birbirine çok yakın. Yani Türkiye'deki aşırı milliyetçiler, AKP rejimi, MHP rejimi ve buradaki AfD birbirine çok yakınlar dünyaya bakış açılarında. Biz buradaki demokratik görüşlü insanlar olarak Türkiye'ye yönelik mesajlarımızda şuna dikkat etmeliyiz. Bizim eleştirimiz Ankara'ya yönelik, Erdoğan rejimine yönelik. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yönelik değil. Oradaki referandumdaki 'Hayır' oyu kullanan, aslında çoğunluğu temsil eden ama oradaki hileden ötürü seçimleri kazanamayan insanların biz sonuna kadar yanındayız." demiştir (Deutsche Welle, 28.08.2017).

Geleceği Cesaret Oluşturur'da; Türkiye'nin hukukun üstünlüğü ve demokrasini kavramını yitirdiğini ve bundan dolayı da Gümrük Birliği'nin uzatılması için sadece görüşmeler yapılacağı, aynı zamanda "buz üzerinde" olan üyelik müzakereleri için de görüşmelerin geçerli olacağı, demokratik bir Türkiye'nin var olabilmesi için Avrupa Birliği kapılarının açık kalması gerektiği ifade edilmiştir (Bündnis 90/Die Grünen, 2017: s.76).

AfD, siyasi duruş itibariyle aşırı sağ bir partidir. 2009'da yaşanan ekonomik krizde Almanya, Avrupa ile birlik olup refaha erişeceğini ifade etmiş, ancak bu söylem büyük bir seçmen oyunun Avrupa şüpheciliği yapan AfD'ye kaymasına neden olmuştur (Grimm, 2015: s.266). 2017 seçimlerinde Bundestag'da 92 sandalye sahibi olan AfD, hazırladığı seçim bildirisinde Türkiye'nin Avrupa'ya ait olmadığını, Türkiye ile müzakerelerin bir an evvel durdurulması gerektiğini ve hatta Türkiye'nin NATO üyeliğinden de çıkarılması gerektiğini net bir şekilde ifade etmektedir (AfD, 2017: s.19). Seçim bildirisinde Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğundan dolayı Avrupa'ya uyum sağlayamayacağı söylemi yer almış, Almanya'da Diyanet İşleri Başkanlığı eliyle inşa edilen camilerin Türklerin Almanya'ya adaptasyonunu zorlaştırdığı, bu tür faaliyetlerin kültür çatışması ortamı yarattığı ve Alman halkının endişesini artırdığını belirtmektedir (AfD, 2017: s.34). AfD genel başkanvekili Alexander Gauland, "çifte vatandaşlığın otomatik olarak iki bağlılık yarattığını ve bu durumun Avrupa Birliği vatandaşları açısından sıkıntıya yol açmadığını ancak farklı kültür çevrelerinden gelenler için büyük bir problem yarattığını" (Deutsche Welle,

20.04.2017) ifade etmiştir. AfD eş başkanı Jörg Meuthen ise "anayasa reformundan yana oy kullanan Türklerin Almanya'dan gönderilmesi" (Deutsche Welle, 20.04.2017) olduğunu belirtmiştir.

2.2. ALMANYA'DAKİ TÜRKLER

1956 yılı ve sonrasında Almanya, II. Dünya Savaşı sonrasında daha hızlı toparlanmak ve artan iş gücü ihtiyacıyla diğer ülkelerden yoğun bir şekilde işçi göçü almaya başlamıştır. Türkiye'den Almanya'ya 1956 yılı ve sonrasında yapılan ikili anlaşmalar neticesinde yoğun bir göç dalgası yaşanmış, bu göç dalgası daha sonra hem Alman toplumu için hem Türk toplumu için bir takım sorunlar doğurmaya başlamıştır.

1962-1967 yıllarını kapsayan Birinci 5 Yıllık Kalkınma Planı ile Türkiye ve Almanya arasında yapılan ikili anlaşmalarda, Türkiye'den işçilerin Almanya'ya gitmelerinin sebebi; giden işçilerin orada belirli bir süre zarfında çalışıp işleri öğrendikten sonra ülkelerine geri dönerek, Türkiye'de sanayi alanında ihtiyaç duyulan kalifiye eleman açığının kapatılmasına yardımcı olmaktır. Almanya'ya ilk giden işçiler Hamburg ve Bremen civarında yer alan fabrikalarda genelde kaynakçı, elektrikçi gibi işlerde çalışmaya başlamışlardır (Şahin, 2010: s.36). 1970'lere gelindiğinde Almanya'ya giden işçiler orada "Gastarbeiterdeutsch" yani misafir işçi olarak adlandırılmışlar ve yaşadıkları entegrasyon sorunlarına rağmen Almanya'ya yerleşmeye başlamışlardır. Durum, Kalkınma Planı'nda düşünüldüğü gibi olmamış ve giden işçiler Türkiye'ye geri dönmek istememişlerdir. Yerleşen işçiler 1970'ler itibariyle ailelerini de Almanya'ya aldırmaya başlamış ve böylelikle Türkiye'den Almanya'ya doğru seri halde bir göç başlamıştır. Başlarda misafir olarak adlandırılan göçmen işçiler, Almanya'ya yerleşmeye başladıkça artık bir Mitarbeiter (İş Arkadaşı), kalıcı olmaya başladıklarında ise Migranten (Göçmenler) sıfatıyla anılmaya başlanmışlardır (Başkurt, 2009: s.84). 1980'li yılların başında Türkiye, giden işçilerin bir kısmını geri getirebilmek için özendirme yasalarını kullanmış ve 250 bin Türk işçi Türkiye'ye geri dönmüştür (Şahin, 2010: s.37). 2017 yılında yapılan "Almanya genelinde kendi istek ve arzuları ile ülkelerine dönenleri madden destekleme" projesi ile ülkelerine geri dönen göçmenlere nakliye masrafları ve 250

Euro'ya kadar benzin masraflarının karşılanacağı, 12 yaş üzeri kişilere 200, 12 yaş altındakilere de 100 Euro'ya kadar seyahat yardımı yapılacağı belirlenmiştir (IOM, 2017: s.1). 2016 yılında yapılan istatistiklere göre Almanya'da yaşayan 1.492.580 Türk bulunmaktadır (Destatis, 2017: s.39). Bunların 769,155'i erkek, 723,425'i kadındır (Destatis, 2017: s.39).

2013 yılı itibariyle 2244 kişi ile yapılan bir araştırmada "Kaç yıldır Almanya'da yaşıyorsunuz? / Wie lange Sind Sie in Deutschland?" sorusuna katılımcıların yüzde 32,4'ü 31 yıl ve daha fazla, yüzde 20,1'i 21 ila 30 yıl, yüzde 14,1'i 11 ila 20 yıl, yüzde 4,3'ü 5 ila 10 yıl, yüzde 1'i 5 yıldan az ve yüzde 27,6'sı Almanya'da doğdum şeklinde cevap vermiş, kalan yüzde 0,5'lik kesim ise soruyu cevapsız bırakmıştır (Erdoğan, 2013).

Bu verilere bakılarak göç eden Türkler; literatürde birinci, ikinci ve üçüncü kuşak/nesil olarak tanımlanmıştır. Birinci kuşak, annesi ve babası Türkiye'de doğmuş ve halen Türkiye'de ikamet eden ancak kendisi Almanya'da yaşayan göçmenlerdir (Şahin, 2010: s.29). Birinci kuşak 1961-1974 arasında Almanya'ya yerleşmiş geneli erkek işçilerden oluşan kesimdir (Kılıçaslan, 2006: s.67). İkinci kuşak, anne ve babası Türkiye'de doğup Almanya'ya yerleşmiş kişinin kendisi de Almanya veya Türkiye'de doğmuş şu an Almanya'da yaşayan kişiler olarak tanımlanabilir. İkinci kuşak göçmenleri, 1968-1974 arasında Almanya'ya yerleşmiş daha çok kırsal kesimden gelen para biriktirme telaşından ötürü düşük yaşam standartlarına uyum sağlayan ve böylece gettoların oluşmasına ortam sağlayan göçmenlerdir (Kılıçaslan, 2006: s.67). Üçüncü kuşak, anne ve babası vasıtasıyla Almanya'ya gelmiş ya da anne veya babasından biri Almanya'da doğmuş olan göçmen Türklerin Almanya'da doğan çocuklarıdır. Dördüncü kuşak, anne ve baba ve kendisinin Almanya'da doğan çocuklardır.

2010 yılında Almanya'da yaşayan 400 Türk ile yapılan bir ankete göre, Türklerin yüzde 42'si ekonomik ve işsizlik konusunda, yüzde 15'i dil konusunda, yüzde 14'ü kuşaklar arası çatışma konusunda, yüzde 10'u yeni çıkan vatandaşlık yasası konusunda, yüzde 10'u ön yargı ve dışlanma konusunda sorunlarının olduğunu, kalan yüzde 9'luk kesim ise Almanya'daki Türklerin hiçbir sorunu olmadığını ifade etmiştir (Şahin, 2010: s.195). Ekonomik sorunlar ve işsizlik nedeniyle sorun yaşadığını belirten Türk göçmenler genelde; Almanya'nın resmi

para biriminin Mark'tan Euro'ya geçmesi ile para biriktirmede zorlandıklarını, Almanya'nın ekonomik durumunun onları da etkilediğini ve akabinde ülkede işsiz kalmalarının temel sebebinin ise başta Polonya olmak üzere diğer Avrupa Birliği ülkelerinden gelen sigortasız, ucuz iş gücü, hatta kaçak işçiler olduğu, fabrika ve iş yerlerinin genelde taşeron firmalarla çalışması sonucu da ekonomik sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Almanya'da iş bulabilmek için mesleki eğitim alan Almanların oranı yüzde 70 seviyesindeyken, Türkler sadece yüzde 30 gibi bir oranda kalmışlardır (Nuruan, vd. 2005: s.50). 2005 yılında yapılan bakanlık araştırmasına göre, mesleki eğitimden, yüzde 48,3 oranında "Yeterince Almanca bilmedikleri için", yüzde 41,9 oranında "Yeterince istekli olmadıkları için", yüzde 31,3 oranında "Alman makamlarının onlara yeterince yardımcı olmadıklarından dolayı", yüzde 20,1'i "Alman işletmelerinin ilgisizliğinden ötürü", yüzde 21,2'si ise "Anne ve babanın yeterince destek olmamasından dolayı" yararlanmamaktadırlar (Nuruan, vd. 2005: s.51).

Almanya'daki Türklerin kimlik bulamama aşamasında en önemli sorunu dil sorunudur. Dil sorunu, Almanca konuşamamak ya da Almancayı eksik/hatalı konuşmak suretiyle; gelen yazılı evrakları anlayamamak, iş bulma konusunda sıkıntı yaşamak, iş bulunduğunda da Almanların arasında alay konusu olmak, küçümsenmek veya o işte başarılı olamamak şeklinde ele alınmaktadır. Almanya'ya göçen birinci kuşağın dil öğrenmede güçlük çekmesi arasında; Almancanın Türkçeye yapısal olarak çok benzememesi ve daha çok Türkiye'nin kırsal kesiminden çıkıp bir anda farklı ülkeye gidilmesi nedeniyle başka kültürlere kapalı olunması, nedenler arasında sıralanabilir. Almanya'ya giden birinci kuşağın günlük hayatta en çok "Ja (Evet), Nein (Hayır), Hausmeister (Ev sahibi), Meister (Usta/Şef), Urlaub (İzin), Arbeit (İş), Brot (Ekmek) kelimelerini kullandığı görülmektedir (Kırmızı, 2016: s.149-150). Şahin'in (Şahin, 2010: s.77) yaptığı anket araştırmasına göre Almanya'da yaşayan Türkler'in Almancayı konuşma oranlarını; yüzde 48,8 oranında iyi, yüzde 30,5 oranında çok iyi, yüzde 18,8 oranında orta, yüzde 2 oranında ise kötü olarak belirlemişlerdir. Yine Şahin'in araştırmasına göre kişilerin Almanya'da yaşayıp Türkçeyi iyi konuşma oranları ise; yüzde 89,5 iyi/çok iyi, yüzde 9,8 orta ve yüzde 0,8'i ise kötü olarak tanımlanmıştır. Almanya'ya yerleşen birinci kuşaktan üçüncü kuşağa doğru gelindikçe Türklerin Türkçeyi iyi kullanma oranı azalmışken,

Almancaya hakim olma oranları gittikçe artmıştır. Bunun en iyi açıklaması üçüncü kuşağın daha eğitimli kesimden oluşması, topluma entegre olmanın yolunun dil ve kültürden geçtiğini bilmelerinden kaynaklanmaktadır. 3. Nesil, evde veya sosyal ortamlarında Almanca ile Türkçeyi karışık konuştuklarını belirtmiş, bunun nedenini de o an akıllarına kelime hangi dilde geliyor ise onu kullandıklarını ve böylelikle Türkçe, Almanca hatta arada İngilizce sözcüklerle değişik bir dil kullandıklarını belirtmişlerdir (Şahin, 2010: s.88).

Almanya'da yaşayan Türklerin yüzde 58,8'i Alman dilini okulda; yüzde 17,3'ü çalıştıkları işlerde, yüzde 2,8'i ise ailelerinde öğrendiklerini belirtmişlerdir (Şahin, 2010: s.80). "Evde hangi dili konuşuyorsunuz?" sorusuna yanıt olarak yüzde 38'i Türkçe, yüzde 3,3'ü Almanca, yüzde 58,5'i Almanca-Türkçe karışık şeklinde yanıtlamıştır (Şahin, 2010: s.84). Burada önem arz eden nokta Almanya'da yaşayan Türklerin Alman toplumuna uyum sağlayabilmesinin başında onların dilini öğrenmeleri gelmektedir. Ancak Türkler Almancayı hayatlarının bir parçası haline getirmemektedirler. Özellikle 3. ve 4. Nesil eğitim alanında diğer nesillerden daha ileridedir. Ancak onlar da Almanca/Türkçe/İngilizce karışık konuştukları değişik bir dil türetmişler ve yine topluma uyum sağlamamışlardır.

Almanya'da yaşayan Türklerin eğitim durumlarına baktığımızda yüzde 23,5'i ilkokul mezunu, yüzde 20'si ilkokuldan sonra devam edilen ve temel okul olarak adlandırılan Hauptschule mezunu, yüzde 17,5'i meslek okulu mezunu, 15,5'i ortaokul mezunu, yüzde 11,8'i lise mezunu, yüzde 10'u üniversite mezunudur (Şahin, 2010: s.111). Görüldüğü gibi Türklerin eğitim seviyesi oldukça düşük durumdadır. Bunun en başında Almancayı öğrenmemek gelmektedir. Daha sonrasında çocukların okuldan soğumaları en önemli sebeplerdendir. Türkiye'de de çocuklar okuldan uzaklaştıklarında gitmek istemediklerinde ebeveynler veya öğretmenler çocuğu okulu adapte etmeye çalışmaktadır. Ancak Almanya'da, orada yaşayan Türklerin belirttiğine göre yabancı çocuklar hakkında kimi öğretmenler ayrımcılık yapmakta, üzerine bir de okul konusunda aileler çocuklarını desteklememektedir. Böylece gençler okuldan uzaklaşmakta, çalışma hayatına atılmakta ve maalesef ki bu çalışma hayatı, statü olarak işçiden öteye gidememektedir.

Türklerin kimlik bunalımı yaşamaları ve bunun neticesinde Alman toplumuna adapte olamamalarının başında onların diline, kültürüne, kurallarına ve değerlerine adapte olamamak gelmektedir. Dil bilmeyen yahut buna yeterli önemi göstermeyen Türkler, Almanlarla yeteri kadar anlaşamamakta ve genelde dışlanmaktadırlar. Eğitim düzeyi düşük olan ve eğitimsiz kalan Türkler yine aynı şekilde Almanların gözünde hep alt statülerde olmuşlar ve yeteri kadar önemli kademelere gelemediklerinden dolayı toplumda önemsenmemişlerdir. Özellikle Almanya'ya gelen birinci kuşak Türklerde sık görülen Alman kültürünü benimsememe ve sonraki kuşaklara da bunu böyle aktarmak "Türk gettoları" denilen yerlerin oluşmasına, Türklerin bir takım mesleklerde sıkışıp kalmasına (dönerci, kaynakçı, elektrikçi vb.) neden olmuştur. Birinci kuşaktan dördüncü kuşağa doğru geldikçe Türkler, evlenecekleri kişilerle tanışarak, görüşerek evlenmek istediklerini belirtmişlerdir. Genelde birinci ve ikinci kuşağın torunlarını görücü usulü ve Müslüman Türklerle evlendirmek istemesi, üçüncü ve dördüncü kuşağın Almanya'ya daha fazla uyum sağladığı için evlenecekleri kişilerin etnik kimliğinin Türk ve dininin İslam dışında olmasını ailelerine nazaran daha az sorun yapmaları kuşaklar arası çatışmalara sebep olmuştur. Birinci ve ikinci kuşağın daha kapalı bir toplum yaratması, diğer kuşakların bu toplum kurallarını yıkmaları ise kimileri tarafından asimilasyon kimileri tarafından da entegrasyon olarak adlandırılmıştır.

Almanya'daki Türklerin yüzde 29,6'sı bir sivil toplum örgütüne üyedir (Şahin, 2010: s.182). Bu sivil toplum örgütleri genelde dini temelli olup bir kısmı da etnik kökenlidir. Kapalı bir toplum yaratan Türklerin özellikle çocuklarını yetiştirirken onları Almanlaşmaktan korumak amaçlı dini grupları destekledikleri görülmektedir. 1960'lı yıllarda Almanya'ya yerleşen Türkler ibadetlerini yapabilecekleri yerler aramaları sonucu cami dernekleri kurulmaya başlamış, burada Alman yetkililer Türkleri geçici gördükleri için bu yapıları denetlemekle ilgilenmemişler ve Almanya'da İslami grupların yerleşmesine neden olmuşlardır. 1986 yılında DİTİB, Köln'de Türk-İslam Birliği'ni kurana kadar (Şahin, 2010: s.184), Türkiye'den siyasi partilerin dini grupları Almanya'da örgütlenmiş ve irili ufaklı birçok dini teşkilat kurarak Almanya'da Türklerin kapalı bir toplum halinde olmasını desteklemişlerdir. Ancak bu gruplar, Alevi ve Sünni olarak Türk ve Kürt olarak gittikçe alt kollara ayrılarak Türkiye'deki siyaseti Almanya'ya taşımaya

başlamışlardır. Özellikle bu dini grupların yönetiminde büyüyen çocuklar kapalı toplumu desteklemiş ve kendilerinden sonraki nesillerde ortaya çıkan öz kültürel değerlerden uzaklaşma, modaya yönelim, müzik türlerinin farklılaşması, cinselliğin tabu halinden çıkması ve Türk gençlerinin Alman gençleri ile yakınlaşmalarını kabullenmekte zorlandıkları için kendi çocuklarına daha fazla kimlik bunalımı yaratmışlardır. Yeni nesiller kendilerini Alman hissetmek istediklerinde ailelerinden tepki görmüş, kendilerini Türk hissetmek istediklerinde ise Alman toplumundan tepki görmüşlerdir. Bu yüzden arada kalmışlar ve ne dillerinde bir tarafı seçebilmişler (karışık dil yaratmaları) ne de yapılan araştırmalarda kendilerini kültür olarak hangi tarafa ait hissettiklerine karar verebilmişlerdir.

Almanya'da yaşayan Türkler, %15 oranında dil konusunda, %30 oranında dini inançları konusunda, %15 eğitim alanında, %15 Türk kimliği ve bunun getirileri konusunda, %16'sı iş hayatlarında rakip korkusunda, %9'u da havaalanı ve vize konusunda yaşadıklarının ön yargıdan kaynaklandığını düşünmektedirler. Dil konusunda zaten sorun yaşayan Türkler, iş veya okulda yaptıkları hatalarda, Almanlar tarafından dili bilmemekle itham edilmekten sorun yaşamaktadırlar. Hatta Almanlar haksız olduğu noktalarda bile Türklerin dil bilmemesini bahane edip onlarla sorun yaşamaktadırlar.

Dini inançları yüzünden sorun yaşayan Türklerin bu problemi, tarihsel olarak çok eskiye dayansa da 11 Eylül 2001 sonrasında daha da belirgin hale gelmiştir. Almanya'da ve Avrupa genelinde İslam dininin kötü imaj yaratmasının başında bu bölgelere göçen Müslüman kesimin ülke ile uyum sorunu yaşaması gelmektedir. Özellikle merkez sağ görüşlü ve daha radikal Almanlar, yabancıların toplumlarında rahat olmalarından rahatsızlık duymakta, mahallelerinde cami veya mescit olmasından hoşnut olmamakta, etraflarında giyimi İslami usullere göre olan kadın veya erkek görmekten rahatsız olmaktadırlar. İslamofobi olarak adlandırılan bu durumda bahsedilen gruplar, toplumda İslam'a ait bir durumun yer almasından dolayı özgüvensiz, yetersiz hissetmektedir (Yavuzcan, 2007: s.325). Avrupa'nın genelinde yaşayan Müslüman kesim tek bir blok halinde olmamasına ve kendi inancı içerisinde bile bölünmesine rağmen, Avrupa İslam hakkında tek bir pencereden bakmaktadır (Bodur, 2006: s.26). Almanya'da özellikle 2008 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrası artan ve yabancı düşmanlığı olarak bilinen Zenofobi'ye ek

olarak İslamofobi'nin de yükselişe geçmesi ile birlikte radikal/ırkçı gruplar Türklerin ve Müslümanların yoğun olarak yaşadıkları bölgelerin camilerine, mülteci kamplarına saldırmaya başlamışlardır. 2008 yılının Şubat ayında Ludwigschafen'da Türklerin yaşadığı bir apartmanda çıkan yangında 9 Türk vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Türk Hükümeti, olayın kapsamlı araştırılması için Almanya'ya bir heyet göndermek istemiştir. Türk gazeteleri ve medyası olayı yabancı düşmanlığı olarak tanımlamış ve Alman yetkililerin görevlerini yerine yeterince getirmediklerinden şikayet etmiştir. Ancak Alman Hükümeti, olayda her hangi bir kundaklama belirtisine rastlanılmadığı, teknik arızalardan yangın çıkmasının imkansız olduğunu ve yetkililerin görevlerini ihmal etmediğini ifade ederek, Türkiye'nin Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarını Almanların iç siyasetine karışmak için malzeme olarak kullandığını ifade etmiştir (FAZ, 05.02.2008). Bu yangından sonra Monchfeld'de, Hannover'da da Türklerin oturduğu binalarda yangınlar çıkmaya başlamıştır.

2014 yılında kurulan Pegida'nın, ana akım medyanın Almanya'nın göçmen ülkesi haline geldiği hakkındaki söylemleri, merkez sağ ve sol partilerinin siyasetlerinde mültecileri, halka yük ve bir tehdit olarak lanse etmesi sonucu, 2015 yılında bu bölgelere yapılan 1029 saldırı olmuştur (Zeit Online, 19.10.2016). Almanya'da 2015 yılında camilere yapılan 75 saldırı polis kayıtlarına geçmiştir. Bu kayıtların sadece 16'sında polis tahkikatta bulunmuş kalan olaylar rafa kalkmıştır. Yine aynı şekilde 2016 yılında yaşanan saldırıların sadece 3 tanesinde soruşturma yapılmıştır (Pauli, 2016). Almanya'daki siyasilerin yabancılar konusundaki söylemleri toplumu oldukça fazla etkilemektedir. 2010 yılında CDU'nun gençlik kolları toplantısında Angela Merkel, yaptığı konuşmada "60'ların başında ülkemiz yabancı işçileri Almanya'ya çağırdı, şimdi de ülkemizde yaşıyorlar. Bir süre kendi kendimizi kandırmıştık, kalmazlar, giderler diye. Ama durumun böyle olmadığını görüyoruz. Kuşkusuz, yan yana yaşayacak, çok kültürlü bir toplum inşa etme yaklaşımı başarısız oldu, tek kelime ile başarısız." söylemiyle dikkat çekmiştir (BBC Türkçe, 07.10.2010). İslam ve göçmen karşıtlığı ile Almanya'da yükselişe geçen aşırı sağ partilerden olan AfD ise, "Bizim hukuk anlayışımıza saygı göstermeyen hatta onunla mücadele eden ve kendini tek egemen din olarak gören bağnaz bir İslam anlayışı, bizim hukuk düzenimizle bağdaştırılamaz. İslam Almanya'ya ait değildir."

(Deutsche Welle, 01.05.2016) açıklamasında bulunmuştur. Öte yandan 2010 yılındaki Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wullf "İslam da Almanya'nın gerçeklerindendir." (Spiegel Online, 08.10.2016) diyerek karşı fikirde görüş belirten ender siyasetçilerden biri olmuştur. Bu durum da göstermektedir ki Almanya'da yükselen aşırı sağ ve ırkçılık ile İslam ve yabancı düşmanlığı ile birleşerek Türkler için oradaki yaşam daha da zor hale getirilmektedir.

Eğitim konusunda ön yargılarla karşılaşan Türkler, eşitsizlikten şikâyet etmektedirler. Öğretmenlerin Türk veya yabancı öğrencilerle yeteri kadar ilgilenmedikleri, hatta onları eğitim konusunda heveslendirmek yerine okulu bırakmalarını salık vermelerinden bahsedilmektedir. Burada en büyük sorun yabancı öğrencilerin önüne çıkarılan üniversite harçları mevzusudur. Harçların yüksek olmasından ve bursların sadece Alman öğrencilere verilmesinden yakınan Türkler, sistemli bir biçimde Türklerin çocukluktan başlayarak toplum dışına itildiklerini ifade etmektedirler.

İş konusunda da ayrımcılık yapıldığını söyleyen Türkler, özellikle iş ararken nitelikli işlerde Türklerin kabul olmadıklarını ifade etmektedirler. Özellikle kriz zamanlarında işlerden ilk önce Türklerin çıkarıldığı hatta çoğu meslekte Almanların özellikle Türklere onları Almanya'da istemediklerini, kendi vatandaşlarının Türkler yüzünden işsiz kaldığını direkt olarak yüzlerine söylediklerini belirtmektedirler. Almanların, göçmenler bir semtte ev alsa bile o evden imzaları karşılığı göçmenleri çıkarabildiğini anlatan Türkler (Şahin, 2010: s.215), Almanların genelde göçmenlerle aynı semtlerde yaşamak istemediklerini böylece onların Alman toplumuna ait olmadıklarını sürekli belli ettiklerini ifade ediyor.

Kimlik konusunda yaşanan ön yargılar ise aslında sadece Alman toplumunu kapsamamaktadır. Türkiye'de de benzer sorunlar yaşadıklarını belirten Türkler, iki topluma da ait hissedemediklerini özellikle üçüncü kuşağın giyim ve konuşma yüzünden Türkiye'den dışlandığı hatta Alman toplumunda dil bilmezlikten ötürü aşağılandıklarını ifade ediyorlar. Havaalanlarında yaşanan ön yargılar konusunda ise giyimlerinde ötürü özellikle birinci ve ikinci kuşağın polisler tarafından tacize uğradıklarını belirten Türklerin sayısı oldukça fazladır. Valizlerinin açıldığını, kendilerine yöneltilmiş üslubun kaba olduğunu belirtmektedirler. Vize alırken ise işleri zorlaştırmak için Alman yetkililerin özellikle anlayışsız ve kaba davrandığını,

fazladan evrak istediğini, evrakları geç işleme koyduklarını belirten Türklerin sayısı da oldukça fazladır.

Yeni Vatandaşlık Yasası da Türklerin yaşadığı bir diğer önemli sorundur. 1913'ten 1999'a kadar yürürlükte olan vatandaşlık yasasına göre yabancı uyrukluların Almanya'da doğan çocukları Alman vatandaşı sayılmıyordu. Alman vatandaşı olmak isteyen yabancılar, belirli bir süre Almanya'da yaşayıp, kendi vatandaşlıklarından çıkıp Alman vatandaşlığına geçebilmekteydi. Ocak 2000'de yürürlüğe giren yeni vatandaşlık kanunu ile artık yabancı uyrukluların Almanya'da doğan çocuklarına Alman vatandaşlığı da verilmektedir. Ancak Alman toplumundan gelen tepkiler ışığında "opsiyon model" denilen çifte vatandaşlığın önünü kapatan bir yol seçilmiştir (Pusch, 2014). Buna göre, çifte vatandaşlık hakkını kazanan göçmen çocuk 23 yaşına kadar ya Alman vatandaşlığını seçmek zorunda ya da uyruğunun vatandaşlığına devam etmek zorunda kalmaktadır. Ancak muhalefet partilerinin ve göçmenlerin itirazları üzerine opsiyon modeli sekteye uğramış ve 2014 yılında gelen bir değişiklik ile "Son sekiz yıldır Almanya'da yaşamış olanlar; Almanya'da okula gitmiş olanlar, Almanya'dan meslek eğitimini tamamlamış olanlar" (Pursch, 2014) bu modelin dışında kalacaklardır ibaresi yasaya eklenmiştir. Buna ek olarak göçmenler için zorunlu uyum kursları, Federal Göç Dairesi bünyesinde Danışma Kurulu'nun kurulması gibi yenilikler taşıyan yeni kanunla, göçmenlerin süresiz oturma izninin yerini yerleşme hakkı almış, aile birleşimi hususunda değişiklikler yapılmıştır (Göç Yasası, 2018: Md.30). Göçmenler ailelerini Almanya'ya yerleştirmek istediği takdirde gelecek eşin Almanya'da kendini basit bir şekilde ifade edecek kadar Almanca biliyor olması şartı daha sıkı hale getirilmiştir. Almanya her ne kadar bu kurallarla mesleki eğitimli veya kalifiye elemanların göç etmesini istese de Almanya'daki Türklere göre bu kanunlarla Almanya, göçmenleri ülkeden soğutmakta ve onların geri dönmesi için çabalamaktadır.

Almanya'da ikamet eden Türkler seçimler konusunda önemli bir yere sahiptirler. 16 Nisan 2017 Türkiye Anayasa Referandumu için Almanya'da yaşayan 1 milyon 430 bin 127 Türk vatandaşı oy kullanmıştır. Almanya'da 1 milyondan fazla Türk vatandaşı olması elbette ki seçimlerde dikkat edilmesi gereken bir unsur olmuştur. Bekir Bozdağ'ın Almanya'nın Baden Württemberg eyaletinin Gaggenau şehrinde 2 Mart 2017'de Türkiye kökenli vatandaşlara Anayasa Referandumu

hakkında konuşma yapacağı planlanmaktaydı. Ancak etkinlik, Belediye engeline takılmış ve toplantıya yoğun katılım olması halinde salon ve park yerinin yetersiz olduğu ve çevrede büyük bir trafik karmaşasına yol açacağı söylenerek iptal edilmiştir. Gaggenau Belediye'si olayın siyasi bir boyutunun olmadığını ve bu kararı üst düzey siyasilerin değil belediyenin aldığını belirtmiştir. Baden Württemberg Adalet Bakanı CDU'lu Guido Wolf olay üzerine yaptığı açıklamada, "Türkiye Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın Almanya'da seçim propagandası değil de temel haklar ve hukuk hakkında konuşmak isteseydi daha mantıklı olurdu." (TAZ, 02.03.2017) demiştir. 5 Mart günü ise Türk Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekçi Köln'de yaklaşık 400 kişilik bir konuşma yapmayı planlamış, ancak Köln Belediyesi, etkinlik için salon izni alınmadığından etkinliğin yapılamayacağını duyurmuştur. Etkinlik iptaline gerekçe olarak, etkinliği düzenleyen UETD'nin etkinlik için her hangi bir kira sözleşmesi imzalamadığı, aylarca salon talepleri hakkında belediyeye haber vermemesi gösterilmiştir (TAZ, 02.03.2017).

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Alman yetkililerin Türk bakanlara salon vermemesini, "Almanya'da arkadaşlarımızı konuşturmuyorlar. Ey Almanya sizin demokrasi ile uzaktan yakından alakanız yok. Sizin uygulamalarınız geçmişteki Nazi uygulamalarından farklı değil. Biz o Nazi dünyasını görmek istemiyoruz. Almanya bunları bırakalı çok oldu sanıyorduk, yanılmışız." şeklinde yorumlamıştır (FAZ, 05.03.2017). Erdoğan'ın bu sözlerine cevaben CSU Genel Sekreteri Andreas Scheuer, Almanya üzerinde Türk iç siyasetinin yapılmasına izin vermeyeceklerini, Almanya'da kamu düzeni ve demokrasiyi en içten şekilde savunduklarını, Erdoğan'ın camlı köşkünde oturup herkese taş attığını söylemiştir (FAZ, 05.03.2017). FAZ, Erdoğan'ın Nazi eleştirisi üzerine Türkiye'nin yıllardır PKK terör örgütü ile mücadele adı altında yarım milyona yakın Kürt vatandaşını sistematik olarak sınır dışı ettiğini, öldürdüğünü ve cezalandırdığını, Almanya'yı suçlamadan evvel Türkiye'nin insan hakları konusunda kendisini sorgulaması gerektiğini ağır bir dille ifade etmiştir (Hermann, 2017).

Bu kısımda bahsedilen sorunlar ile beraber Almanya'da yaşayan Türk vatandaşları, Alman toplumuna bir türlü entegre olamamış ve ikili ilişkilerde genelde sorun çıkaran taraf olmuşlardır. Türklerin arada kalmışlıkları Almanya tarafından yeteri kadar tolere edilememiş ve Türkler genelde Almanya'da oy aracı olarak

görülmüştür. Seçimlerin öncesinde Merkel'in, Türklerin de başbakanı olduğunu söylemesi ve toplumu birleştirici söylemleri Türkler için çok anlamlı gelmemiş olacak ki CDU'ya verilen Türk oylarında seneler içerisinde önemli bir artış olmamıştır. 2013 seçimleri sonrasında Alman medyasının TV ve gazetelerde kullandığı ayrımcı dil, bağlı hissettikleri ülkelerinin liderinin kullandığı sert üslupla birlikte iyiden iyiye seçim sorunu yaşayan Türkler her iki ülke için de sadece oy veren bir grup azınlık olarak görülmüştür. Türklerin suça eğilimi, kimlik bunalımı yaşamaları sonucu toplumdaki diğer bireylerle bütünleşememeleri, artan ırkçılık ve İslam karşıtlığı, ayrıştırıcı medya dili ile bütünleştiğinde Almanya'da yaşayan Türkler iki ülke arasında sürekli sorunlara sebep olmuştur. Bu sorunun çözümünde Türkiye ve Almanya'nın birleştirici programlar ile ortak çalışmalar yürütmesi, iş birliği zorunludur. Ancak 2017 seçimlerinde de görüldüğü üzere her iki taraf da sorunları çözmek yerine oy vaadleri ile Türkleri araç olarak kullanmış, bir sonraki seçime kadar da bu konudaki sorunu çözmemeyi uygun bulmuştur.

2.3. MÜLTECİ KRİZİ

Göç uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içerisinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2009: s.22). Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme gereğince mülteci; 1 Ocak 1952'den önce meydana gelen olaylar sonucunda; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs şeklinde tanımlanmıştır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, s.2).

Orta Doğu'da yaşanan Arap Baharı'ndan Suriye, Libya, Yemen başta olmak üzere Arap ülkelerinde meydana gelen siyasi çatışmalar ve hatta iç savaş sonucu insanlar ülkelerinden ayrılıp sığınmacı haline gelmişlerdir. Günümüz itibariyle BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre II. Dünya Savaşı ardından en büyük mülteci

krizi yaşanmakta olup, 2014 yılı verilerine göre 60 milyon insan savaş nedeniyle evlerini terk etmiştir (Bayraklı&Keskin, 2015: s.8). 27 Kasım 2015 yılı verilerine göre 868,282 mülteci, Ege ve Akdeniz üzerinden Avrupa'ya ulaşmış, bunlardan 3551'i bu yolculuk esnasında ya kaybolmuş ya da ölmüşlerdir (IOM, Mediterranean Update Migration Flows Europe: Arrivals and Fatalities).

Özellikle 2011 yılında Suriye'de şiddetlenen iç savaş sonrasında Türkiye, Suriye halkına "açık kapı" politikası uygulamayı uygun görmüştür. Türkiye'ye 29 Nisan 2011 yılında Cilvegözü sınır kapısından 252 Suriyelinin giriş yapmıştır (Erdoğan, 2015: s.317). AFAD, 2011 yılından itibaren Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Osmaniye, Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana, Kilis, Malatya ve Mardin'de geçici barınma merkezleri kurmuştur. 2014 yılında barınma merkezlerinde 219,495 kişinin yaşadığını, barınma merkezleri dışında da tahmini olarak 700 bin Suriyeli bulunduğu belirtmiştir (AFAD, 2014). Türkiye'de ikamet eden Suriyeli vatandaşlar için harcanan toplam para 2017 yılı itibari ile 84 milyar 880 milyondur (Sputnik Türkiye 06.12.2017). 2015 yaz aylarından itibaren komşu ülkelerde eğitim, sağlık gibi hizmetleri yeterli olarak alamayan Suriyeli mülteciler yönlerini Avrupa'ya çevirmişlerdir. Türkiye'nin sınır komşusuna bu şekilde desteği ile Avrupa Birliği neredeyse 2015 yılının sonuna kadar sığınmacı akınından çok fazla etkilenmemiştir. Türkiye 2015 yılı itibari ile Suriyeli mültecilerin tek başına yüzde 42'sine yani yaklaşık 1 milyon 738 bin insana ev sahipliği yaparken, Avrupa ülkeleri sığınmacıların sadece yüzde 5'ini yani yaklaşık 220 bin kişiyi karşılamıştır (Erdoğan, 2015: s.318). 1951 Cenevre Sözleşmesi ile mülteci tanımı yapılmış ve mültecilerin geri gönderilmemesi ilkesi benimsenmiştir. 1985 yılında yürürlüğe giren Schengen Sistemi ile Avrupa Birliği üyeleri göç ve sığınmacılar konusunda ortak olarak hareket edeceğine karar vermiş, 1999 yılında Avrupa Ortak Sığınma Sistemi (CEAS)'ni kurarak üye devletler arasında göç ve sığınma konusundaki sorumluluğun pekişmesi amaçlanmıştır. 1997 yılında Avrupa Birliği'nin mülteciler hakkındaki politikasını yönlendiren, AB ülkelerine mülteci sıfatıyla yapılan başvuruların akıbeti düzenleyen Dublin ve EURODAC Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 2003 yılında çeşitle revizelerle Dublin II Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Dublin II' ye göre mülteciler ilk giriş yaptıkları Avrupa Birliği ülkesine mülteci başvurusunda bulunabilmektedir. Mültecilerin Avrupa sınırlarına giriş yaptıkları ilk yerler Akdeniz

ve Ege kıyıları; Malta, Yunanistan ve İtalya'dır. Bu durum sığınmacıların kıyı kesimindeki belli başlı üç dört ülkede yığılmasına ve mülteci yükünü neredeyse sadece onların çekmesine neden olmuştur. 26 Haziran 2013'te yürürlüğe giren Dublin III ile mültecilerin Avrupa'ya iltica başvurusu yapmaları daha da zorlaştırılmıştır (Dublin III Regulation, 20.02.2017).

Avrupa Birliği, 2007 yılı itibariyle mülteci akınlarını engellemek amacıyla çevresindeki komşu ülkelere, iç istikrarsızlığın yok edilmesi ve genel gidişatın düzeltilmesi amacıyla European Neighbourhood Policy /İyi Komşuluk Politikası adı altında mali yardıma dayanan bir program uygulamaya başlamıştır. Dünyadaki mülteci akınını en yoğun olduğu 2015 senesinde Avrupa Birliği 16 ülkeye[13] 2020 yılına kadar yaklaşık 15 Milyar Avro yardım yapacağını açıklamıştır (ENP, 2016). ENP kapsamında mali yardımlar, çevre ülkelerin demokrasi, insan hakları, düşünce özgürlüğü, refah toplum amacıyla yapılmakta ancak elbette ki esas amaç, insanların yaşadıkları topraklarda barınmalarının devamlılığını sağlamak, Avrupa'ya olan göçün önünü kapatabilmektir (Köse, 2016: s.10). 2004 yılında kurulan FRONTEX[14] ile Avrupa Birliği Akdeniz ve Ege'de yakalanan mültecileri savaş olsa dahi vatanlarına geri göndermekte böylelikle mültecileri Avrupa'dan uzak tutmaktadır. Acil Sınır Müdahale Ekibi kurulmuş; hava, deniz ve kara müdahalesi ile yakalanan göçmenler sorguya alınıp insan kaçakçılarının sınırlarda yakaladıkları boşluklar öğrenilmeye çalışılmıştır (Köse, 2016: s.5). 3 Ekim 2013 yılında Tunus'tan kaçan sığınmacıları İtalya'ya taşıyan botun batması sonucu 365 kişi hayatını kaybetmiştir. Bunun üzerine İtalya hükümeti "Mare Nostrum" adını verdikleri operasyonu başlatmıştır (Akdoğan&Sağıroğlu, 2017: s.153). Operasyonunun amacı İtalyan kuvvetlerinin 70 bin kilometrekarelik bir alanda gözetleme, arama, kurtarma çalışması yapmasıdır. Ancak bu operasyonu İtalya tek başına yürüttüğü için mali olarak büyük bir altına girmiş, bu yüzden Avrupa Birliği'nin top yekûn bir hareket

[13] 2015 ENP kapsamındaki ülkeler şunlardır; Cezayir, Lübnan, Belarus, İsrail, Azerbaycan, Libya, Moldova, Ermenistan, Mısır, Ürdün, Fas, Gürcistan, Suriye, Ukrayna, Filistin, Tunus. Ayrıntılı bilgi için bkz; https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/330/european-neighbourhood-policy-enp_en

[14] Frontex: European Agency for the Managment of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. 26 Ekim 2004 yılında kurulan Frontex AB üyesi ülkelerin komşuları ile arasındaki sınır güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş, merkezi Polonya'da olan bir AB kurumudur. Frontex, Mültecileri vatanlarına geri gönderme operasyonları ve ortak bir havuzda bilgi paylaşımı ile Avrupa sınırlarını belirginleştirir, destekler ve geliştirir. Daha fazla bilgi için bkz; https://frontex.europa.eu/

başlatması konusunda ısrar etmiştir. 3 Kasım 2014 yılında Mare Nostrum operasyonu durdurulmuştur. Aynı dönemde Avrupa Birliği "Triton Operasyonu"nu başlatmıştır (Akdoğan&Sağıroğlu, 2017: s.151). Ancak Triton, Mare Nostrum'un bütçesinin ve kaynaklarının neredeyse üçte birine sahiptir. Bu yüzden 19 Nisan 2015 tarihinde Akdeniz'de bir mülteci teknesinin batması sonucu yaklaşık 800 kişi hayatını kaybetmiştir. Mare Nostrum Operasyonu ile İtalya 1 sene içerisinde 140 bin mültecinin hayatını kurtarmıştır (BBC Türkçe, 20.04.2015). Göçmenleri bu tehlikeli yolculuğa "özendireceği" için her iki operasyona da destek vermeyi reddeden İngiltere, 800 mültecinin ölümünden sonra operasyon için bir büyük gemi, üç helikopter ve iki sahil güvenlik teknesini operasyona destek için vermiştir (Bayraklı&Keskin, 2015: s.15). Haziran 2015 yılında ülkesine gelen çok fazla mülteci olduğunu ve Avrupa Birliği'nin bunu durdurmak için faal olarak bir şey yapmadığını ifade eden Macaristan Hükümeti, Dublin Sözleşmesini askıya aldığını duyurmuştur. Ancak gelen tepkilerden ötürü bu karar geri çekilmiştir. Ortak bir politika belirlenmemesinden dolayı Macaristan, Sırbistan ile sınıra dikenli tel çekmiştir. Fransa Macaristan'ın bu davranışının ahlaki değerlere uygun olmadığını öne sürerek, Macaristan'ı Avrupa ortak değerlerine uymaya davet etmiştir. Birlik içerisinde her devlet, mültecilere karşı kendi kurallarını kendisi koyar gibi olunca Avrupa Birliği içerisinde kutuplaşmalar meydana gelmeye başlamıştır. Almanya ve İsveç, Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde kota uygulamasını kabul ettirmeye çalışmıştır. Ancak tüm bu çabalar pek de işe yaramamış ve yasal yöntemlerden Avrupa ülkelerine iltica etmek isteyenlerin önlerine engellerin konulmasıyla Akdeniz'de mülteciler insan kaçakçılarının ellerine düşmüş, mal ve can güvenlikleri yok edilmiştir. 3 Eylül 2015'te İzmir'den kalkan bir bota binerek Yunanistan'a oradan da Kanada'ya gitmeye çalışanlar arasında bulunan 3 yaşındaki Aylan Kurdi, Bodrum açıklarında botun batması sonucu hayatını kaybetmiştir (FAZ, 03.09.2015). FAZ, bu olaya geniş yer vererek hükümetin mülteci politikasının yanlış olduğuna dair birçok haber yayınlamıştır. Merkel'in mülteciler konusunda "sınıfta kaldığını" belirten bazı köşe yazarları, Merkel'in politikalarının seçimlerde sonunu getireceğini belirtmiştir.

Almanya, 2015 sonuna kadar 800 bin mültecinin sınırlardan giriş yapacağını ve geri gönderilmeyeceğini açıklamıştır. En fazla 100 bin mültecinin geldiği esnada

Almanya kapasitesinin dolduğunu belirtmiş ve düzenli kayıt sisteminin uygulamaya devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir. 2015 Eylül'ünde Angela Merkel "Bunu yapabiliriz" sloganı ile mülteciler ile bir entegrasyon çalışması başlatmıştır (Aydın, 2017: s.546). Ancak 14 Eylül 2015 tarihinde Almanya gelen yoğun göç dalgasını önleyemediğini ifade ederek, Schengen Sistemi'ni askıya aldığını duyurmuş ve Avusturya sınırında kimlik kontrollerine başlamıştır. 2011 yılında Almanya'ya resmi olarak 53.347 kişi iltica başvurusunda bulunurken bu rakam 2017 sonu itibariyle 222.683'e yükselmiştir (Statica, 05.02.2017).

Merkel'in mülteciler konusunda kararsız davranmasının nedeni hakkındaki en yaygın görüş, bu büyük göçü tahmin edemediği ve hazırlıklı olamadığı şeklindedir. Avrupa Birliği'nin en büyük ekonomisine sahip Almanya'nın bu mali yüke hazır olmadığı ve bu yükü tek başına taşımak istemediği de aşikar bir durumdur. 2015 yılı itibari ile Almanya mülteciler için 21,1 milyar Euro harcama yapmıştır. Bu harcamalar mültecilerin barınma, eğitim, beslenme ve sosyal harcamalarını içermektedir (Akkaya, 2016: s.39).

Avrupa Birliği bünyesinde mültecilerin istenmemesinin en önemli nedeni, kuşkusuz ki ekonomiktir. Mültecilerin ucuz iş gücüne neden olduğu ve devlete ekonomik olarak yük olduğu Avrupa tarafından düşünülmektedir. 2016 yılı itibariyle Almanya'daki mülteci sayısı 1.719.075 kişidir (Statistisches Bundesamt, 26.05.2017). Buna binaen 24 Ekim 2015'te çıkan Yeni İltica Yasası (Flüchtlinge-Asylrecht, 2015) ile Almanya mülteci akınını önlemeye çalışmıştır. Buna göre yeni yasal düzenleme ile sığınma başvurusunda bulunanlara nakit yardım yerine temel ihtiyaçların temini sağlanacaktır. Savaş gerekçesi yerine ekonomik sebeplerle sığınma başvurusunda bulunan ülkelerden gelen başvurular reddedilecektir.

Avrupa halkı, farklı inancı ve kültürü olan insanları toplumda istememekte yahut kabullenmekte zorlanmaktadır (Köse, 2016: s.4). Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında Avrupalı veya Hristiyan olmayan insanlara bakışın gittikçe sertleşmesi sonucu yabancı düşmanlığı artmıştır. Öyle ki 17 Ekim 2015'te Almanya'da Köln Belediye Başkanı Henriette Reker (CDU), aşırı sağ görüşlü 44 yaşındaki bir erkek tarafından boynundan bıçaklanmıştır. Federal İç İşleri Bakanı Thomas de Maiziere (CDU) saldırıyı kınayarak, bu saldırının mülteciler konusunda halkın taşan öfkesi olduğunu ve mülteciler konusunda halkın siyasetçilerden ötürü gittikçe

radikalleştiğini ifade etmiştir (TAZ, 17.10.2015). Artık eyleme geçen insanların olması, mülteciler konusunda Federal Almanya'nın politikasının daha da sorgulanmasına sebep olmuştur. Yabancı karşıtlığının Almanya'da var olmasının temel iki sebebi; elli yıldan fazla zamandır Almanya'da yaşayan Türkler ve 11 Eylül sonrası gündeme gelen İslam karşıtlığıdır. Almanya'ya gelen mültecilerin neredeyse tamamına yakını Müslüman ülkelerden geldiği için Alman halkı tarafından benimsenmemektedir. Angela Merkel Almanya İçişleri Bakanı Horst Seehofer'ın "İslam Almanya'ya ait değil." sözüne binaen, "Ülkemiz, Hristiyanlık ile şekillenmiştir. Hatta bu şekillenmede Musevilik de vardır. Bugünkü Almanya'da 4 milyona yakın Müslüman yaşamaktadır. Müslümanlar da Almanya'ya aitler. Geçmişte de söylediğim gibi biz anayasamıza uygun bir İslam anlayışı istiyoruz. Dinler arası hoş görü yaratmalı ve birlikte yaşamalıyız." (FAZ, 16.03.2017) demiştir. Ancak, Forsa Enstitüsü'nün yaptığı bir ankete göre Merkel'in bu sözlerine Alman halkının katılmama oranı %52 civarındadır (Adam, 2015: s.447).

Dresden'de Lutz Bachmann'ın organize ettiği yürüyüşle temelleri atılan Pegida, Almanya'da 2014 yılından beri Alman kültürüne sahip çıktığını öne sürerek Müslüman ve yabancı kesimi dışlamaktadır. Alman toplumunun dinamiğini oluşturan değerleri yok ettiğine inandıkları Müslümanları tehdit olarak görmekte ve toplumda yaşanan sosyal aksaklıkların çoğunun temelinin Müslümanların varlığı olduğuna inanan Pegida'nın destekçileri genellikle orta halli kesim olmasına karşın eğitim düzeyi yüksek ve iyi gelirli kişilerden de oluşmaktadır (Akkaya, 2016: s.32). 2015 Yeni Yıl konuşmasında Merkel Pegida'yı "Sadece soğuk, ön yargılı hatta kin dolu bir grup" olarak tanımlamıştır (Chwalisz, 2015: s.17). Pegida'nın siyasi karşılığı AfD, REP[15], DVU[16], NPD[17]'dir. Özellikle aşırı sert söylemleri ile dikkat çeken NPD, Pegida'nın ortaya çıktığı Saksonya eyaletindendir (Akkaya, 2016: s.34).

[15] REP: Die Republikaner. 26 Kasım 1983'te büyük bir kısmı eski CSU vekillerinden oluşan, Münih merkezli muhafazakar sağ görüşlü siyasi partidir. 2011 yılında parti söylemini daha ılımlı hale getirmiştir. Parti Genel Başkanı 2016 yılı itibariyle Kevin Krieger'dir. Detaylı bilgi için bkz: https://www.die-republikaner.net/

[16] DVU: Die Deutsche Volksunion. 5 Mart 1987'de Hamburg merkezli aşırı sağ görüşlü siyasi bir partidir. 1 Ocak 2011'de NPD ile birleşmiştir.

[17] NPD: Nationaldemokratische Partei Deutschland. 22 Kasım 1964'te Hannover merkezli kurulmuş aşırı sağ görüşlü siyasi bir partidir. Son dönemlerde; Alman olmayan herkesin Almanya'dan çıkış yapmasını, Almanya'nın NATO ve AB gibi çok uluslu kuruluşlardan Alman halkına ihanet etmemek adına bir an evvel ayrılması gerektiğini, Amerika Birleşik Devletleri'nin üye olduğu hiçbir kuruluşta

Aşırı sağ görüşlü milliyetçi partiler arasında en büyük başarı kuşkusuz ki AfD'nin başarısıdır. 2017 seçimlerinde yüzde 13,3 oy alarak Bundestag'da sandalye sahibi olan AfD, mültecilere karşı diğer aşırı sağcı partilere oranla daha ılımlıdır. Parti programında mülteciler için var olan düzenin değiştirilip onlar için yeni bir düzenleme getirilmesi gerektiğini, mülteci akınlarının durdurulması gerektiğini, mültecilerin eğer Almanya'da yaşamak istiyorlarsa iyi bir eğitim ve çalışma sürecine dahil olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Özellikle Şubat 2016'da AfD Başkanı Frauke Petry'nin "Son çare olarak ülkeye yasadışı halde girmeye çalışan sığınmacılara emniyet güçleri ateş açmalı" (Zeit Online, 30.01.2016) açıklaması, Merkel'in mülteciler konusundaki açık kapı politikasına gelen en sert eleştirilerden biridir.

Muhalefet partilerinden ziyade CDU'nun küçük ortağı CSU lideri Horst Seehofer'da hükümetin uyguladığı mülteci politikasının yanlış olduğunu, bu politikanın Almanya'ya büyük zarar verdiğini ve bu akının durdurulması gerektiğini ifade etmiştir (Deutsche Welle, 09.10.2015). Merkel, açık kapı politikasının devam edeceğini duyursa da "Merkel'in koltuğu sallanıyor" haberleri (Bannas, 2017), CDU'nun içindeki çatlak seslerin sayısını artırmıştır. Burada Merkel açısından en karmaşık nokta, Yeşiller Partisi'nin mültecilere karşı daha olumlu ve ılıman bir politika izlenmesi için baskı oluştururken, AfD'nin mülteciler konusunda daha sert ve caydırıcı bir politika izlenmesi hakkında baskı oluşturmasıdır. Hali hazırda var olan politikadan siyasi hiçbir çevre memnun değildir. Özellikle Pegida ve aşırı sağ kanat organize edilen eylemlerde Angela Merkel ve dönemin Ekonomi Bakanı Sigmar Gabriel için "sembolik" bir darağacı kurmuşlardır. Hükümet karşıtı yazıları ile bilinen Die Tageszeitung bu darağacı haberini "unutulmamalıdır ki darağacı vatana ihanet edenlerin sembolüdür" şeklinde okuyucularına sunmuştur (TAZ, 18.10.2015).

Bütün bu baskılardan sonra farklı bir çıkış yolu arayan Merkel, uzunca bir süredir Avrupa Birliği ilişkilerinin donduğu ve arada soğuk rüzgarların estiği Türkiye ile çözüme ulaşmak istemiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre Türkiye'de 2017 itibari ile 3,3 milyon Suriyeli mülteci vardır (UNHRC, 2017).

Almanya'nın yer almaması gerektiğini ve iltica yasasının kaldırılması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: https://npd.de/

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Geri Kabul Anlaşmasının görüşmeleri 27 Mayıs 2005 tarihinde Brüksel'de başlamıştır (Köse, 2016: s.11). Türkiye Geri Kabul ile birlikte söylenen şartları ağır bulmuş ve dört müzakere turunda da kabul oyu vermemiştir. İlişkilerde bir süre durgun döneme geçilmiş ancak 2009 yılında Avrupa Birliği Türkiye'ye yeni bir müzakere metni önerisi sunmuştur. Bu müzakere turları 2010 yılı boyunca devam etmiş, Türkiye, Türk vatandaşlarına vize muafiyeti istemiştir. Görüşmelerde mutabakata varılmış, 16 Aralık 2013'te Geri Kabul Anlaşması Ankara'da imzalanıp 14 Ekim 2014'te yürürlüğe girmiştir.

18 Ekim 2015'te İstanbul'u ziyaret eden Merkel'in gündem konuları, Schengen vize muafiyeti, mülteci krizi, Geri Kabul Anlaşması ve müzakere süreci olmuştur. Alman basınında "Merkel'in büyük vaadi, para ve vize kolaylığı" (FAZ, 18.10.2015) başlığı ile sunulan bu görüşme, Merkel'in bu ziyareti istemeyerek ancak mecbur kaldığı için gerçekleştirdiği şeklinde yorumlanmıştır. Görüşmenin içeriğinde Merkel, Türkiye'nin mülteciler konusunda tampon bölge olması karşılığında 3 Milyar Euro'luk yardım yapılabileceğini belirtmiştir. Türkiye, AB üyeliği yolunda 17.Fasıl olan "Ekonomik ve Parasal Politika", 23.Fasıl olan Yargı ve Temel Haklar, 24.Fasıl olan Adalet, Özgürlük ve Güvenlik başlıklarının hemen açılmasını talep ederken, dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu görüşme hakkında olumlu yorumlarda bulunup Almanya'nın mülteciler konusunda tek başına olmadığının mesajını vermiştir. 8 Şubat 2016'da Merkel, bu kez Ankara ziyareti ile gündeme gelmiş, Başbakan Ahmet Davutoğlu ile Çankaya Köşkü'nde yaptıkları ortak basın açıklamasında (Youtube, 2016) Türk-Alman siyasi dostluğunu vurgulamışlardır. Ayrıca görüşmede, Rusya'nın hava sahası müdahalesi konusunda iki ülkenin de endişeli olduğu belirtilmiş, bu saldırılara karşı diplomatik inisiyatiflerin kullanılacağı söylenmiştir. Perşembe günü yapılacak olan NATO toplantısında Almanya ile Türkiye'nin mülteci krizini gündem maddesi olarak sunacağını açıklayan Merkel, mültecilerin geri dönmesinin sağlanması amacıyla Türkiye'ye mali yardım yapılacağını ancak bunun zamanının henüz belli olmadığını ancak en kısa zamanda bu konuda görüşmelerin yapılacağını ifade etmiştir.

Devam eden bu görüşme trafiğinin içerisinde Avrupa Birliği Komisyonu, ortak bir eylem planı hazırlamaya gayret ettiklerini açıklamışlardır. İçerik; Türkiye'nin sınır güvenliğinin artırılması, insan kaçaklığı ile mücadele, Geri Kabul

Anlaşması'nın imzalanması ve Türkiye'de sığınmacıların başvurularını alıp, onların kimlik bilgilerini sisteme kaydeden Hotspot adlı bir kurumun kurulması ile ilgilidir (Önsoy, 2016: s.534). Türkiye ise bu isteklerin karşılığında kendi isteklerini; Avrupa Birliği Türkiye üyelik müzakerelerine yeniden başlanması, Türkiye'deki Suriyeliler için ekonomik destek verilmesi, Türk vatandaşlarına Avrupa'ya girişte vize serbestisi uygulanması şeklinde sıralamıştır (Bayraklı&Keskin, 2015: s.25).

Türkiye, Avrupa ile Suriye arasında güvenli üçüncü ülke ya da tampon bölge olarak adlandırılmaktadır. Geri Kabul Anlaşması Türkiye'nin gündemine ilk girdiğinde, 2008 yılı Ulusal Program çerçevesinde İltica ve Göç Bürosu kurulmuş, 2013'te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkarılmıştır. 16 Aralık 2013'te Ankara'da Avrupa Birliği İçişleri Komiseri Cecilia Malmström ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu "Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma"[18] ve "Vize Muafiyeti Mutabakat Metni"ne[19] imza atmıştır. Anlaşma, 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak bu anlaşmaya destek veren Almanya ve Fransa daha sonrasında vize serbestisi hakkında olumsuz bir havaya bürünmüşler, Avrupa Parlamentosu Raportörlerinden Renate Sommer, Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşması'nı imzalamasının önemli bir gelişme olduğunu ancak öncelikle göç ve mülteci sorunu hakkında daha etkin bir mücadelenin şart olduğunu, ayrıca Kıbrıs sorununun da çözüme bağlanmasının gerektiğini ve Avrupa Birliği üyesi tüm ülkelerin oy birliği ile bu konuda bir karar alabileceğini bu yüzden de şu an için vize muafiyetinin gerçekleşmesinin gerçekçi ve inandırıcı olmadığını açıklamıştır (T24, 27.02.2014).

Suriye ile 911 kilometre kara sınırı bulunan Türkiye için durum gittikçe daha da karmaşık hale gelmektedir çünkü vaat edilenler henüz gerçekleşmemiştir. 4 Ekim 2015'te Brüksel'e giden Recep Tayyip Erdoğan'ın gündemindeki mülteci krizine ilişkin, Avrupa Birliği yetkilileri Türkiye'nin göç eylem planı kabul etmesini talep etmiştir (Köse, 2016: s.14). Bu göç eylem planına yönelik olarak; Türkiye sahil güvenlik güçleri dahil olmak üzere sınır kontrollerini sıklaştırmalı, büyük iltica merkezleri kurmalı, Avrupa Birliği ile göçmen kaçakçılığı ve sahte belgecilik alanlarında bilgileri paylaşmalı (Büyükbay, 2016: s.95), sayıları iki milyondan fazla

[18] Ayrıntılı bilgi için bkz: http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140802-1-1.pdf
[19] Ayrıntılı bilgi için bkz: http://www.mfa.gov.tr/data/agreed%20minutes%20ve%20annotated%20roadmap.pdf

olan Suriyeli mültecilere Türkiye'de çalışma hakkı vermeli ve yasal yollardan gelmeyen kaçak göçmenlerin de Türkiye'de ikametini sağlamalıdır (Cerrahoğlu, 2015). Bu ortak eylem planı karşılığında Gümrük Birliği'nin yenilenmesi, Türkiye'nin müzakere sürecinin yeniden gündeme gelmesi, Türkiye bünyesinde yaşayan Suriyelilere üç milyar dolar tutarında yardım yapılması sözü verilmiştir (Büyükbay, 2016: s.95).

İmzalanan Geri Kabul Anlaşması ile üçüncü ülkelere bağlı vatandaşların geri kabulü 2017 yılının Eylül ayı itibariyle başlayacaktır. 8 bölüm, 25 madde ve 6 ekten oluşan anlaşmayı her iki taraf da altı ay evvelden yazılı bildiri yolu ile iptal etme hakkına sahiptir. Geri Kabul Anlaşması ile yurtdışında yaşayan ancak düzenli ikamet kurallarına uymayan yahut bu ikamet konumunu koruyamayan Türkler ve ailelerine artık daha kolay sınır dışı edilebileceklerdir (Köse, 2016: s.15). Anlaşma, Türkiye üzerinden Avrupa Birliği ülkelerine yasadışı yollarla geçen göçmenlerin önce Türkiye'ye gönderilmesini oradan da kaynak ülkeye gönderilmesini kapsamaktadır (AL Jazeera Türk, 08.12.2015). 2017 Mart itibari ile Avrupa Birliği'nden Türkiye'ye gönderilen sığınmacı sayısı 1487'dir (Batır 2017: s.599). Bu kişiler de zaten kendi istekleri ile iltica taleplerinden vazgeçtiklerini belirtmişlerdir. Baştan beri söylenen yardım bütçesinden sadece 1,5 milyar Euro ayrılmış ve bunun sadece 750 milyon Euro'su mültecilere yardım hususunda ödenmiştir (Batır, 2017: s.600).

16 Aralık 2013'te imzalanan Vize Muafiyeti Diyaloğu Mutabakat Zaptı, Geri Kabul Anlaşması ile eş zamanlı gideceğine karar verilmiştir. Cecilia Malmstörm, Geri Kabul Anlaşması'nın tam ve etkili olarak uygulanması vize muafiyetinin gereklerindendir" (European Commission Statement, 2014) açıklaması ile vize muafiyetine yönelik net bir tutum sergilenmeyeceğini bir nevi ifade etmiştir. Geri Kabul Anlaşması'nın temel amacı düzensiz göçmenlerin ya Türkiye'de ikamet etmelerini sağlamak ya da kaynak ülkeye geri gönderilmesini sağlamaktır. Ancak göçmenlerin büyük çoğunluğunun Suriyeli olduğu göz önüne alındığında bu anlaşmanın fiilen uygulanmasının çok zor olduğu ortadadır.

Angela Merkel'in mülteci krizini yönetim biçimi hem Alman muhalefet partileri tarafından hem kamuoyu tarafından hem de diğer Avrupa Birliği üyesi ülkeler tarafından sıkça eleştirilmiştir. Avrupa Komisyonu'nun yayınladığı 2016 yılı Türkiye hakkındaki İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin; hukukun üstünlüğü, insan

hakları ve demokrasi, ifade özgürlüğü, azınlık hakları, basın özgürlüğü, yargının bağımsızlığı, toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkı konularında ciddi anlamda gerilediği ifade edilmiştir (European Commission, 2016). Bu rapor, Merkel'in Türkiye ile sıcak ilişkiler kurmaya çalışmasının, Avrupa ile bağının olmadığını ortaya koymuştur. 2015 yılında Almanya'ya gelen birçok mülteci ile kamuoyu Merkel'in açık kapı politikasını sorgulamaya başlamış, ZDF Politbarometer'in yaptığı Almanya'nın en önemli siyasetçisi anketinde Merkel, dördüncü sıraya gerilemiştir (Büyükbay, 2016: s.101). Özellikle Pegida ve AfD eliyle gelen iç baskılar, Merkel'in açık kapı politikasının halk tabanında da çok fazla karşılık bulmadığının bir kanıtı olmuştur.

Türkiye kartından evvel kota uygulaması için uğraşan Merkel, Doğu Avrupa ülkeleri tarafından şiddetle reddedilmiştir. Visegrad grubu[20], Yunanistan, Makedonya ve Bulgaristan sınırını kapatmayı önermiştir. Ancak Almanya, bu sınırın kapatılması ile Yunanistan'ın fiili olarak Schengen Bölgesi dışında kalacağının ve Almanya Avro krizi sonrasında Yunanistan üzerinde Türkiye'de olduğundan daha fazla söz sahibi olduğunun farkındadır. Bu yüzden bu öneri reddedilmiştir. Merkel, Türkiye ile anlaşmayı daha olur bulduğundan rotasını buraya çevirmiş ve Türkiye'ye özellikle mültecileri aldığı takdirde maddi olarak destek verileceğinin taahhüdünü vermiştir. Ancak Avrupa Birliği ülkelerinde yapılacak bu yardımın nasıl ödeneceği, hangi devletlerin ödeyeceği arasında kriz çıkmış ve sonuç olarak Türkiye, vaatlerini yerine getirmekte güçlük çeken daha da önemlisi kendi arasında sürekli anlaşmazlık yaşayan Avrupa Birliği ve mülteci krizi arasında kalmıştır. Merkel'in rotasını Türkiye'ye çevirmesi Alman basınında hoş karşılanmamış, özellikle FAZ, TAZ, Zeit Online ve Bild, Merkel'in Erdoğan destekçiliğinin Almanya'ya zarar vereceğini ifade etmiştir. Zaten Merkel, Sol Parti ve CSU içerisinde Erdoğan ile yaptığı iş birliklerinden dolayı sık sık eleştirilmiş, Almanya'nın Türkiye'ye muhtaç olduğu algısını yarattığından ötürü de kendi partisinde dahi olumsuz yorumlarla karşılaşmaya başlamıştır.

Almanya, II. Dünya Savaşı'nın yarattığı etkileri, Euro bölgesinin güneyindeki baskın ülke ününü bir kenara bırakarak Avrupa'nın insani yüzü haline geleceğini

[20] Visegrad grubu olarak bilinen ülkeler: Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Slovakya. Bu grubun ortak amacı Avrupa'ya entegrasyonu sağlayabilmek ve Orta Avrupa ülkeleri olarak birbirleri ile yakın ekonomik, siyasi, askeri ilişkiler geliştirmektir. Ayrıntılı bilgi için bkz: http://www.visegradgroup.eu/

düşünerek, "Wir schaffen das! (Başarabiliriz)" sloganı ile yoluna devam etmek istemiştir. Ancak Merkel'in de daha sonradan açıkladığı gibi Almanya mülteci akınının sonuçlarını öngörememiştir. İlk başlarda mültecilere hoşgeldin partileri düzenleyen, yiyecek ve giyecek stoğu için seferber olan Alman halkının zamanla mültecilerden kurtulmak için her şeye razı olma yolunda ilerlemesi Merkel'in politik bir hatası olmuş, hatayı da Türkiye ile telafi etmeye çalışmıştır. Merkel, mevcut yasaları sıkılaştırarak sığınma bekleyen göçmenlerin herhangi bir suça karışması haline sınırdışı edileceğini açıklamış ve Balkan ülkelerine güvenli ülke statüsü vererek mevcut krizin önüne geçmeye çalışmıştır. Ağustos 2017'de yaptığı bir konuşmada "O dönem mevcut olan olağanüstü ortamda bu insanlara kapımızı açmamız önemli ve doğruydu" diyerek politikasını savunmuştur (Hill, 01.04.2017).

ARD Kanalı'nda yayınlanan bir programda mülteci krizi hakkında eleştirilere cevap Merkel'in konuşması FAZ tarafından, "'Bunu başaracağız' bir dizi şeyi başarmış bir kadın politikacının sözü. Ama bu sözün içerisinde çaresizlik var. Aynı zamanda kabul. Sınırlar kapatılamaz deniyor. Devlet gerçekten sınırlarından içeri kim girip kimin giremeyeceğini seçemiyor mu? Schengen aslında bir şaka mı? Sınırların kontrolünü yeniden kazanmak 'başarmak' hedefinden daha önde olmalı." (Kohler, 26.09.2017) şeklinde yorumlanmıştır. FAZ türevi gazeteler bu konuda, Merkel'i tam olarak hatalı bir politikacı olarak nitelendirmemiş, daha çok hükümet programlarında hatalar var benzeri haberlere yer vermiştir.

2.4. ERMENİ TASARISI

Ermeni Soykırımı iddialarının 100.Yılı'nda 1915 Olayları, Alman Parlamento'sunda gündeme gelmiştir. Rusya'nın, Arjantin'in, Amerika Birleşik Devletleri'nin birçok eyaletinin, Uruguay'ın ve Avrupa Birliği'nin parlamentolarında Ermeni iddialarının kabulüne ilaveten "1915 Ermenilerin Sürgün ve Katledilişinin Hatırlanması ve Anılması: Almanya, Türkler ve Ermenilerin Barışmasına Katkıda Bulunmak" isimli karar 16 Haziran 2005'te Alman meclisinde kabul görmüştür (Gümüş, 2015: s.158).

Avrupa Birliği'nde Avrupa Parlamentosu tarafından 18 Haziran 1987 tarihinde "Ermeni Sorununa Siyasi Çözüm" adında tavsiye kararı çıkarılmış ve

mesele bir soykırım olarak değerlendirilmiştir (Kasım, 2014: s.2). Süregelen yıllarda Avrupa Parlamentosu bu konudaki tavrını değiştirmemiş, sadece 2008 sonrası soykırım vurgusu yapmayı bırakmıştır. 2006 yılında Camiel Eurlings'in hazırladığı raporda Türkiye'nin bu soykırımı kabul etmesi vurgulanmış, hatta 28 Eylül 2005'teki kararın 5.Maddesine göre, "Türkiye'ye Ermeni soykırımını tanıma çağrısında bulunur; bu şekilde bir tanımayı Avrupa Birliği ön koşul olarak kabul eder." (Avrupa Parlamentosu Kararı, 2005).

Türkiye, Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'ı işgali gerekçesiyle, Ermenistan ile olan 328 kilometrelik kara sınırını 1993 yılında, hava sınırını ise 1994 yılında tek taraflı olarak kapatmış, ticari ve diplomatik ilişkilerini dondurmuştur. Avrupa Parlamentosu yayınladığı 2007 yılı Türkiye İlerleme Raporunda, Türkiye'ye Ermenistan ile sınırları yeniden açarak ekonomik ablukaya son vermesi gerektiğine, geçmiş ile ilgili olayları açık ve net bir şekilde iki ülke arasında tartışılması gerektiğine yer vermiştir (European Commission, 2008: Md.41). Akabinde yayınlanan İlerleme Raporlarında bu çağrılar yinelenmiştir. 15 Nisan 2005'e gelindiğinde ise 1915 olayları hakkında tespit, görüş ve tavsiyelerinden oluşan karar tasarısı oy çokluğu ile kabul edilmiştir (Kaya&Cengiz, 2017: s.180). Bu kararın hem etik olarak hem de hukuken uygunluğu uzun süre tartışılmıştır. Öyle ki, Avrupa Parlamentosu'nun sadece yasama, danışma ve onay yetkisi vardır. Parlamento'nun herhangi bir ülkeyi herhangi bir konuda yargılama hususu içeren bir karar verme yetkisi yoktur. Etik olarak uygunsuzluğu ise henüz mesele, tam anlamıyla taraf ülkeler arasında karşılıklı tartışılmamış, tüm tarihi arşivler açılmamıştır.

Almanya'nın 2005 yılında parlamentosunda aldığı karar, soykırım tanımı içermemekte ancak bu iddiaları savunanları da dışlamayacak biçimdedir. Buradaki asıl önemli nokta Almanya'da yaşayan Türkler ve Ermeni Lobisidir. Almanya'da Ermeni lobilerinin çok geniş bir faaliyet alanı yoktur. Almanya, tarihte yaptığı soykırımın yükünü hafifletmek adına bu iddialara destek vermektedir. Geçmişten bugüne bu iddiaları desteklemeye çalışırken Almanya, iki nokta üzerinde vurgu yapmıştır. İlki Ermenilerin "Yeryüzünde bulunan en eski Hristiyan halkı[21]", ikincisi ise "Uygar Halk[22]" kavramlarıdır (Kılıç, 2007: s.226) Bu kavramlar ile Alman

[21] Cümlenin orijinali: Das älteste christliche Volk der Welt.
[22] Cümlenin orijinali: Kulturvolk.

toplumunun iki zayıf noktası olan Hristiyanlık ve uygarlık alanında topluma katkıda bulunmaktan (Kılıç, 2007: s.226) dem vurularak, toplumda olumlu bir Ermenistan imajı yaratılmaya çalışılmıştır. Ermeni iddialarının Almanya'da bu kadar ateşli savunulmasının en çalışkan icraatçısı olan papaz Dr. Johannes Lepsisus, Alman Doğu Misyonu'nun uzun süre müdürlüğünü yapmış, Ermenilere sosyal yardım çalışmalarını koordine etmek için görevinden istifa etmiştir. Ermeni sorununun çözüme ulaşması için 1914'te "Alman Ermeni Cemiyetini" kurmuş ve bu alanda birçok kitap yazarak bugün ki iddiaların bir noktada kaynağını oluşturmuştur (Kılıç, 26.03.2017). Ermeni soykırımının Yahudi soykırımına sistematik bir örnek olduğunu iddia eden, Ermeni Yazarlar Birliği üyesi olan ancak soykırım iddialarında hiçbir net kanıtı olmayan Tessa Hofman, Türkiye'nin geçmişiyle yüzleşmesi gerektiğini söylemektedir (Kılıç, 2007: s.228).

Bu iddiaların desteklenmesindeki diğer önemli bir husus, Almanya'da yaşayan yaklaşık bir buçuk milyon Türk'ün, belirli bir otoriteye bağlanmasından ileri gelmektedir. Hali hazırda Türkler, Almanya'da yaşayan en büyük azınlık grubudur. Almanya'daki Türkler için din önemli bir kenetlenme noktası olsa da asıl kenet noktası milliyetçiliktir (Gümüş, 2015: s.159). Milliyetçi duygular ile birbirlerine ve Türkiye'ye bağlanan Almanya'daki Türkler, kontrol edilmesi zor bir azınlık halindedirler. Bu bağı kırmanın en kolay yolu ise onları Türk olduğundan utandırmak ve toplum içerisinde onları insanlık değerlerinden uzak olan gruplar olarak yaftalamaktan geçmektedir (Gümüş, 2015: s.160).

Brandenburg Eyaleti'ndeki okullarda Yahudi ve Ermeni Soykırımı'nın anlatımını içeren derslerin müfredata konulmasına tepki gösteren dönemin Almanya TGD[23] Başkanı Kenan Kolat, FAZ muhabirlerinden Karen Krüger'in yazdığı köşe yazısında[24] sertçe eleştirilmiştir. Krüger, Almanların Türklerin aksine gençleri "eğittiğini" ve özgür düşünen bireyler yetiştirmeye çalıştığını söylemiştir. Ermeni iddiaları hakkında yargıları yapacak olanların tarihçiler olduğunu söyleyen Krüger, Kolat'ın Hürriyet gazetesine bu konu hakkında demeçler vermesini gereksiz bulduğunu ifade etmiştir. Kenan Kolat'ı tarihin gerçekleri ile yüzleşmekten korkmakla itham eden Krüger, aynı zamanda Türkler gençlerin aydınlanmasından,

[23] Ayrıntılı bilgi için bkz: https://www.tgd.de/
[24] Köşe yazısı için bkz: (http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/voelkermord-im-lehrplan-die-armen-schueler-1838263.html)

olayları tarafsızca dinlemesinden mi korkuyor şeklindeki yorumuyla yazısını devam ettirmiştir. Eğitim müfredatının yanı sıra, Alman televizyon kanallarında "Aghet" isimli soykırımı anlatan belgeselin yayınlanmasına tepki göstermeden evvel Kenan Kolat, iddialar hakkında araştırmalar yapılması gerektiğini söylemiş yine de yayınlanan belgeseli tek taraflı bulduğunu söylemiştir (Gümüş, 2015: s.173-174). Bu ılımlı tavırdan dolayı üyelerin bir kısmı Almanya Türk Toplumu'ndan ayrılmış yerine başka dernekler kurmuş ancak onların hiç biri uzun ömürlü olmamıştır. Bu durum göstermektedir ki, Almanya'da özellikle medya ve eğitim eliyle Türkler iddialar hakkında inkarcı olarak nitelendirilmiş ve bu iddialar hakkında tepkisiz kalmaya mecbur bırakılmaya çalışılmıştır.

Aralık 2008'de Prof. Baskın Oran, Ali Bayramoğlu, Dr. Cengiz Aktar ve Prof. Ahmet İnsel'in önderliğinde başlatılan, "1915'te Osmanlı Ermenileri'nin maruz kaldığı Büyük Felaket'e duyarsız kalınmasını, bunun inkar edilmesini vicdanım kabul etmiyor. Bu adaletsizliği reddediyor, kendi payıma Ermeni kardeşlerimin duygularını paylaşıyor, onlardan özür diliyorum." (Bianet, 15.12.2008) metinli, imza toplama amacı güden Özür Diliyoruz kampanyasına TGD'de üyelerinin de imza atması Almanya'nın soykırımı kabul ettirme konusundaki çabalarının başarıya ulaşmaya başladığının kanıtı olmuştur. Kampanya önderlerinden Baskın Oran; "Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak özür diliyorum. İsteyen diler, isteyen böyle bir şey yoktur deyip yoluna devam eder." (Kara, 2011: s.87) şeklinde açıklama yaparak, kampanyanın bireyselliğini ifade etmiştir. 2014 yılında Dr. Ali Söylemezoğlu'nun da aralarında bulunduğu kesim, Barış için Diyalog[25] derneğini kurmuştur. Derneğin kuruluş amacı Ermeni-Türk tarihinin ortak bir şekilde aydınlatılması, hangi taraftan olursa olsun iddiaların kanıtlarla desteklendiği samimi tartışmalar olarak tanımlanmıştır.

Almanya'da 2 Haziran 2016'da CDU, CSU, Yeşiller ve SPD tarafından ortak bir şekilde hazırlanan "1915 ve 1916 döneminde Ermenilere ve diğer Hristiyan azınlıklara dönük soykırımı hatırlama ve anma" (CNN Türk, 02.06.2016) isimli tasarısı[26], 629 milletvekilinin evet, CDU'lu Oliver Wittke'nin çekimser, CDU'lu Bettina Kudla'nın ret oyu vermesiyle kabul edilmiştir. Soykırım tasarısının kabul

[25]Barış için Diyalog resmi internet sitesi, http://www.dialogfurfrieden.org/
[26] Tasarının tam metni için bkz: http://www.agos.com.tr/tr/yazi/15524/ermeni-soykirimi-tasarisi-nin-tam-metni

edilmesinde geç kalındığını, olayların 100. Yılında Erivan'daki anma töreninde Almanya'dan hiçbir üst düzet yetkilinin katılmamasını skandal olarak nitelendiren TAZ, tasarının oylanmasına geniş bir yer vermiş ve gerçeklerin nihayet huzura kavuştuğunu anlatmıştır (Beucker, 2016). Aynı şekilde hükümete yakınlığı ile bilinen FAZ'da oylamaya geniş yer vermiş ve meclisteki 11 Türk kökenli milletvekilinin, oylama öncesinde Türkler tarafından sürekli tehdit ve hakaret mesajı aldığını yazarak, özellikle Türk derneklerinin bu "terbiyesizlikte" payının büyük olduğuna yer vermiştir (Sattar, 2016).

Meclisteki oylamaya Şansölye Merkel, Başbakan Yardımcısı Sigmar Gabriel ve Dışişleri Bakanı Frank Walter Steinmeier'in katılmaması dikkat çekici olmuştur. Bu üç önemli ismin oylamaya katılmamasını cesaretsizlik örneği olarak nitelendiren FAZ, Almanya'nın kendi tarihinden ders aldığını bu yüzden aynısını Türkiye'nin de yapması için ona yol gösterdiğini yazmıştır. TAZ muhabirlerinden Jürgen Gottschlich'in Yetvart Danzikyan ile yaptığı söyleşide Almanya'nın Ermeniler için bu süreçte yapabileceği daha fazla bir şey olup olmadığını sormuş olması da oylamaya ne denli destek gösterdiğinin bir göstergesidir (Gottschlich, 2016).

Oylamadan hemen sonra Almanya büyükelçisini geri çağıran Türkiye, AK Parti, CHP ve MHP olarak Almanya'ya karşı ortak bir deklarasyon yayınlamıştır. İkili ilişkilere Almanya'nın bilerek zarar verdiğini ifade eden birçok siyasetçinin buluştuğu ortak nokta ise, Almanya'nın soykırım hakkında en son yorum yapabilecek konumda olan ülke olduğunu ve bu oylama ile tarihi bir hata yaptığıdır. Türkiye'nin tepkisine üçüncü bölümde daha geniş kapsamlı olarak değinilecektir.

24 Nisan 2017'de TAZ'daki İlias Uyar yazısı[27] bu konuda çok ciddi söylemlere sahiptir. Soykırım tasarısı meclise gelmeden evvel; İncirlik Üssü, mülteci anlaşması gibi önemli iş birlikleri gündemde olduğu için tasarı metnindeki soykırım ifadesinin metinden çıkarılıp çıkarılmayacağı uzunca bir süre tartışılmış, Merkel başta olmak üzere Federal meclisin üçte birinin oylamaya katılmaması tasarının yasal bağlayıcılığı olmadığı söylenmiştir. Bu tasarının kabulünün gerekli olduğunu belirten Uyar, Almanya'nın Yahudi Soykırımı'ndan sonra inkar yoluna başvurmayıp hatasını kabul ettiğini, ölenlere ve sonraki kuşaklara saygı duyup hassas davranarak

[27] Köşe yazısı için bkz: https://gazete.taz.de/article/?article=!5403313&searchterm=ilias+uyar

toplumsal uzlaşıyı bu şekilde sağladığını ifade etmiştir. 100 sene evvel Şansölye Theobald von Bethmann Hollweg'in söylemiş olduğu "Savaş sonuna kadar tek amacımız Türkleri yanımızda tutabilmektir, bu Ermenilerin yok olmasına bağlı olsa dahi." (Uyar, 2017) cümlesini hatırlatarak tarihin tekerrür ettiğini yazdığı yazısında Türkiye'nin bu konudaki senelerdir süregelen tutumunu ağır bir dille eleştirmiştir.

2.5. İKİLİ İLİŞKİLERDEKİ YAŞANAN ÖNEMLİ KRİZLER

Çalışmanın bu bölümünde 2007 ve 2017 yılları arasında iki ülke için adeta kriz yaratan bazı konulardan bahsedilecektir. Bu konuların seçilmesindeki temel unsur, her birinin yaşandığı dönemde medyada geniş yer bulan olaylar olmasından kaynaklanır. İki ülke arasında özellikle şahsi davalar liderlerin söylemlerini ön plana çıkarmış olması açısından önemlidir. İki ülke arasında diplomatik girişimlerin arttığı, iki tarafın da büyükelçileri bakanlıklara çağırdığı, karşılıklı tavizlerle ya da kazanımlarla ilerleyen bu kriz süreçleri, liderlerin karakterlerini anlamak açısından önemlidir. Örneğin Türkiye'de bir Alman vatandaşı tutuklandığında Merkel çok sert tepkiler vermemiş, yine bilindik kararlı tavrı ile açıklamalarda bulunmuştur. Her zaman karşılıklı diyalogun sürdürülmesinden yana olduğunu ifade eden Merkel, gerekli yerlerde Türkiye'ye "rest çekemediği" partisi ve halkı tarafından için sıkça eleştirilmiştir.

Bahsi geçen olaylar, Alman medyasının Türkiye'ye yaklaşımını net bir biçimde görmemizi sağlamıştır. Yaşanan krizlerde kullanılan dil ayrımcı mı yoksa aksine çözüm üretmeye yönelik birleştirici bir üslup mu bunlar bu bölümde incelenecektir. Medyanın dili, krizin büyümesine ortam mı sağlamış yoksa iki ülkenin birbirlerini kimlikleri üzerinden değerlendirip algılamasına yardımcı mı olmuş, yaşanan bu krizler üzerinden incelenecektir.

2.5.1. Marco W. Davası (2007)

Antalya'da kaldığı bir otelde İngiliz C.M (13)'ye cinsel tacizde bulunduğu iddiasıyla yargılanan Marco W. (17)'nin davası Türkiye'de görülmüş bu olay iki ülke arasında krize sebep olmuştur. Dava süresince Türkiye'deki cezaevi koşulları

kötülenmiş, insan hakları ihlali yapıldığı sürekli vurgulanmış ve bu olay Türkiye için adeta bir karalama kampanyasına dönüşmüştür. İngiliz ailenin şikayeti üzerine Türkiye'de dava açılmış, Marco W. 11 Nisan 2007'de tutuklanarak Antalya E Tipi Kapalı Cezaevi'ne gönderilmiştir.

Özellikle Bild Gazetesi tarafından "[…]Marco 73 gündür korku hapishanesinde…", "[…] Marco 30 yabancıyla beraber tuvaletini ve duşunu ortak kullanmak zorunda bırakılıyor, haftada sadece bir defa ailesini görebilen bu öğrenci, şoku atlatamıyor…" şeklinde cümlelerin yer aldığı haber Almanya'da büyük yankı uyandırmıştır (Bild, 22.06.2007). İngiltere'de adli makamlara ifade vererek Marco W.'nin ceza alması için çaba gösteren C.M. ve ailesinin talepleri mahkemece haklı bulunmuş ve Marco'nun cezası 2 yıl 2 ay 20 gün olmuştur. 247 gün cezaevinde tutuklu kalan ve 8 duruşma geçiren Marco, 14 Aralık 2007 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır. Marco'nun suçu "çocuğa karşı nitelikli olarak cinsel saldırı" olarak sabit görülmüştür. Ancak verilen ceza ertelenmiş, 2 yıl 6 ay denetim süresi verilmiştir. Alman basınında Marco'nun 17 yaşında bir öğrenci olduğu sürekli vurgulanmış, arkadaşlarının ona yazdığı mektuplar gazetelerde yayınlanmıştır, memleketi olan Uelzen'de özgürlüğü için kampanyalar düzenlenmiştir.

Cezaevinden çıktıktan sonra "Türk Cezaevinde 247 Günüm" isimli bir kitap yazan Marco, Türk hapishanelerini adeta Ortaçağ'daki gibi anlatılmıştır (Çelikkafa, 2008). Ardından gelen "Marco W. Türk Hapishanesinde 247 Gün" isimli filmde işkence sahnelerine de yer verilmiş olması ile Türkiye'den epey tepki gören filmde Marco, haksız yere tutuklanmış, işkence edilmiş, diğer mahkumlar tarafından fiziksel şiddete maruz kalmış ve bu yüzden genç yaşında psikolojisi bozulmuş bir birey olarak gösterilmiştir. FAZ, Hürriyet'te film ve kitap ile ilgili çıkan olumsuz haberlere tepki göstermiş ve "Marco'nun yazdıklarından yola çıkarak Türkiye hapishaneleri sadece yabancılar için değil, kendi vatandaşları içinde daha yaşanılabilir hale getirmeli" (FAZ, 25.06.2007) şeklinde öneride bulunmuştur.

Merkel, Marco W. tutuklandığından bu yana her fırsatta onun serbest kalması gerektiğini yinelemiştir. Marco'nun tahliye edilmesine çok sevindiğini belirten Merkel, Türkiye'den daha ılımlı bir tavır beklediğini ancak hayal kırıklığı yaşadığını da ifade etmiştir. Marco tahliye olduktan sonar Alman RTL Kanalı'nın özel jeti ile

Almanya'ya gitmiştir. Sonradan açıklanana gore RTL Kanalı Marco'nun davası ile ilgili görüntüleri yayınlama hakkını da satın almıştır (Tarımeri, 2009: s. 17). Medyanın olayla bu kadar yakından ilgilenmesi, dava sürecini ve 17 yaşında bir gencin yaşadığı cezaevi deneyimini adeta heyecanlı bir dizi gibi göstermesi iki ülke arasındaki diyaloga zarar vermiştir. Alman medyası, Marco W. davasını adeta karalama kampanyası haline çevirmiştir. Burada verilmek istenen temel mesaj, Türkiye'deki yargının ve mahkumiyet koşullarının tam bir Orta Doğu ülkesinde olması gerektiği gibi olduğu, Avrupai değerlere Türkiye'nin sahip olmadığı ve bu yüzden de AB üyesi bir devlet olmaması gerektiğidir.

2.5.2. Deniz Feneri E.V. Davası (2008)

2008 yılında Avrupa'da yaşayan Türkler yardım amaçlı Deniz Feneri Derneği'ne bağışta bulunmuşlardır. Toplanan 41 milyon Euro'nun 18 milyonun amaç kullanıldığı tespit edilmiş ve dernek yöneticileri tutuklanmıştır. 2006 yılından itibaren derneğin vergi kaçakçılığı yaptığını iddia edip, derneği şikayet eden Berlin İslam Cemaati Başkanı Abdurrahim Vural'ın iddiaları üzerine Nisan 2007 yılında konu ile ilgili Almanya soruşturma başlatmıştır. Deniz Feneri Derneği ile beraberinde Euro 7'ye de baskınlar düzenlenmiş ve Mehmet Gürhan, Mehmet Taşkan, Firdevsi Ermiş, 5 sene boyunca toplanan bağış paralarını amaç dışı kullanmaktan tutuklanmıştır. 1 Eylül 2008'de başlayan duruşmada Firdevsi Ermiş, yaptıkları hakkında tüm kararların Türkiye'den alındığını, asıl bağlantıların orada olduğunu ifade etmiştir. Sanıklar Almanya'da 5 ila 1 yıl arasında hapis cezası almış, aynı zamanda derneğe ait mal varlıklarına el konulmuştur. Davanın hakimi Johen Müller, davayı "Almanya'daki en büyük bağış skandalı" (FAZ, 17.09.2008) olarak değerlendirmiştir. Paraların büyük bir çoğunluğunun Türkiye'ye aktarıldığının söylenmesi ile birlikte dava Türkiye'de de görülmeye başlanmıştır. Özellikle AK Parti mensuplarının da dernekle alakası olduğu iddiaları uzun süre gündemi meşgul etmiştir. FAZ dava haberini "Türk bağışçılar tutuklandı" ismiyle ve Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafıyla vermiştir (FAZ, 17.09.2008).

İki ülke arasında gerginliğe sebep olan bu davada Almanya, Türkiye'yi davanın seyrini devam ettirecek belgeleri göndermemekle suçlamıştır. Almanya,

davanın siyasi ayağının bulunduğunu söyleyerek Türkiye'nin davayı engellemeye çalışmakla suçlamıştır (FAZ, 09.09.2008). Dava Türkiye'de görülmeye başlanınca, bu kez aynı iddiaları Türk makamları dile getirmiş ve Almanya'nın belgeleri göndermediğini, işlemleri ağırdan aldığını belirtmiştir. Ancak CHP bu gönderilmeyen belgelerin aslında geldiğini ancak kamudan saklandığını söylemiş, böylece kriz daha da derinleşmiştir. Türkiye'de görülen davada yargılanan 20 sanıktan hiç biri ceza almamıştır. Bunun üzerine Almanya'da derneğe atanan kayyum heyeti davaya tekrar dahil olmuş ve derneğin topladığı 41 milyon Euro'yu sanıklardan istemiştir. Dava Türkiye'de sanıkların bir kısmının beraatı, bir kısmının da zamanaşımı gerekçesiyle mahkumiyetsiz sonra ermiştir.

Deniz Feneri davası Almanya'da başlayıp Türkiye'ye kadar uzanması açısından önemli bir davadır. Ancak davanın Türkiye ayağına Türk siyasetçilerin karışması ile birlikte dava çabucak görülüp, sonuca bağlanmıştır. Alman medyası, davayı anlatan haberlerde genel olarak Türklerin hırsız, hak ve hukuktan bir haber bir toplum olduğunu halka aşılamıştır. Türklerin, kısa yoldan zengin olmaya çalıştığı temasının işlendiği haberlerde Alman denetiminin yetersiz olduğu hakkında pek fazla haber çıkmamıştır. Özellikle Türkiye'de görülen davaların çabuk sonuca bağlanması ve suçlanan kişilerin tutuklanmaması, Türkiye'nin doğru olanı yapmak yerine siyasilerini koruduğu şeklinde yorumlara neden olmuştur.

2.5.3. Gezi Parkı Süreci (2013)

28 Mayıs 2013 tarihinde başlayan Gezi Parkı protestoları ülke gündeminde hayli geniş yer bulmuş ve Türkiye'nin bu süreçteki tavrı Almanya tarafından sürekli eleştirilmiştir. Tüm Türkiye'de gerçekleşen protestolara iktidar partisi sert söylemlerde bulunmuş ve göstericilere karşı olan tutumlarını değiştirmemişlerdir. Özellikle sivil kayıpların meydana gelmesi ile polisin göstericilere karşı orantısız güç kullanması eleştirilmiştir.

Almanya Hükümet sözcüsü Steffen Seibert yaptığı açıklamada, "Hukuk devletinin kolluk kuvvetleri her zaman temel haklara saygı olmalıdır ve orantılı hareket etmelidir. Türkiye için şu an tansiyonu düşürmek ve karşılıklı diyalog zamanıdır." (Deutsche Welle, 03.06.2013) demiştir. Aynı dönemde Türkiye'deki

Alman vatandaşlarına gösterilerin yapıldığı kalabalık yerlerden uzak durun, çağrısı yapılmıştır. CSU'lu Stefan Müller, "Türkiye'de yaşananlar müzakerelerin neden yerinde saydığının göstergesidir ve bu müzakereleri yeniden başlatmak Türkiye'ye yanlış bir mesaj vermek olacaktır. Erdoğan ve hükümeti despot rejimi ve orantısız güç kullanımı ile bizim demokrasi ve insan hakları özgürlüğümüzle aynı düzeyde değildir." (Deutsche Welle, 03.06.2017) şeklinde açıklama yapmıştır

"Gezi Parkı'nın Öfkeli Halkı" (FAZ, 01.06.2013) başlığıyla olayı duyuran FAZ, Türk medyasının olayları yayınlamamasını eleştirmiş, olayı Almanya'da sivillerin Stuttgart'taki tren garının yıkılması ve ağaçların kesilmesine karşı yapılan gösterilere benzetmiştir.

CDU/CSU ve FDP'nin talebiyle beraber Bundestag'da Türkiye'de yaşanan olayların görüşüldüğü özel bir oturum gerçeklemiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle, Türkiye'de demokrasi ve insan hakları alanında büyük ihlaller yaşandığını, avukatların haksız yer gözaltına alındığını, Türk hükümetinin göstericilere verdiği tepkilerde Avrupa için yanlış mesajlar verdiğini belirtmiştir (FAZ, 12.06.2013). Avrupa Birliği müzakerelerinin yeniden canlandırılması konusunda SPD ve Yeşiller evet derken, CDU ve FDP çekimser kalmıştır. CSU ve Sol Parti ise üyelik müzakerelerinin canlandırılmasının otoriter Türk hükümetine destek anlamına geleceğini, Almanya'nın Türkiye'deki hali hazırda ilerleyen politikayı desteklediği anlamı çıkacağı için canlandırılmaması gerektiğini ifade etmiştir (Deutsche Welle, 12.06.2013). Alman-Türk Parlamenterler Dostluk Grubu Başkanı Johannes Kahrs (SPD), Angela Merkel'in AB konusunda Türkiye'ye karşı dışlayan bir politika izlediğini bunun sonucunda Recep Tayyip Erdoğan'ın sert söylemlerinin oluştuğunu, buna karşılık da göstericilerin aslında AB'nin değerlerini savunduğunu ifade ederek, müzakerelerin canlanmasının Türkiye açısından iyi olacağına değinmiştir (Dalaman, 2013). Yeşiller Partisi Eş Başkanı, Cem Özdemir Türkiye'nin demokratikleşme konusunda önemli bir yoldan geçtiğini ve Almanya olarak bu yolu desteklemeleri gerektiğini sonuçta daha demokratik bir Türkiye olacağını ifade etmiştir (Deutsche Welle, 11.06.2013). Daha sonra Gezi Parkı'nı ziyaret eden Cem Özdemir, burada bir yürüyüşe katılmıştır (Akkuş, 2013).

Egemen Bağış'ın Angela Merkel için, "Bayan Merkel, Türkiye'yi iç politika malzemesi yapmasın. Sarkozy'nin başına gelenleri hatırlayıp iyi hesap yapsın"

(Spiegel Online, 21.06.2013) sözleri nedeniyle iki ülke arasındaki gerilim artmış iki ülkenin Büyükelçileri de Dışişleri Bakanlığı'na çağırılmıştır. FAZ, Bağış'ı "Erdoğan'ın bekçi köpeği" olarak tanımladığı bir makale yayınlamıştır (Martens, 2013). Akabinde Der Spiegel'in 26 Haziran'da çıkan sayısında Gezi Parkı olaylarında bir göstericinin elinde tuttuğu " Boyun Eğme" pankartlı fotoğrafı (Der Spiegel, 24.03.2013) kullanılmış, içerikte de[28] Türkçe olarak Gezi Parkı ile ilgili 10 sayfalık bir bölüme yer verilmiştir.

Türkiye'de yıllardır varlığını sürdüren FDP ile bağlantılı Friedrich Naumann Vakfı, CDU ile bağlantılı Konrad Adenauer Vakfı, Yeşiller ile bağlantılı Heinrich Böll Vakfı, Sol Parti ile bağlantılı Rosa Luxemburg Vakfı ve SPD ile bağlantılı Friedrich Ebert Vakfı Gezi Parkı olayları sonrasında Türkiye'de ajanlık ve provokatörlük yaptıkları iddiası ile gündeme gelmiştir. Vakıfların, Almanya tarafından finanse ediliyor olması da bu ajanlığa kanıt olarak sunulmuştur. Vakıfların PKK'yı destekledikleri iddia edilen vakıfların yöneticileri sosyal medya ve televizyon haberleri üzerinden özellikle hükümete yakın kanattan tehdit aldıklarını belirtmişlerdir (Deutsche Welle, 24.05.2017). Bahsi geçen vakıflar hakkında Milli İstihbarat Teşkilatı ile Emniyet Müdürlüğü soruşturma başlatmıştır.

Gezi Parkı olayları, Alman medyasında geniş yer bulmuştur. Siyasilerin açıklamaları ve Merkel'in olaylar hakkında Erdoğan yönetimini suçlaması Alman medyasında geniş yer bulmuş, özellikle FAZ tarafından bu konuda birçok haber yapılmıştır. Medya, Gezi Parkı olaylarını adeta Türkiye'nin aydınlanma çağı olarak lanse etmiş, Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının da Türkiye'deki gerçek yönetimi görebilmeleri için haber içeriklerinin bir kısmını Türkçe yapmıştır. Türklerin, Erdoğan yönetimine artık yeter dediği, Erdoğan olmadan var olacak Türkiye'nin Avrupai değerlere daha uygun olacağı, gazete çıkan haberlerin özü olmuştur.

[28] İçerik hakkında analiz için bkz: http://t24.com.tr/yazarlar/fulya-cansen/cok-tartisilan-der-spiegelin-turkce-gezi-parki-dosyasinda-neler-var,6950

2.5.4. BND'nin Türk Bürokratları Dinlemesi (2014)

Almanya İstihbarat Servisi BND'nin, 2009 yılından bu yana Türkiye'deki üst düzey bürokratların dinlediği iddiası 2014 yılında iki ülke arasında güveni sarsan en ciddi olaylardan bir tanesi olmuştur. Der Spiegel'in iddiasına göre, Almanya 2009 yılında Türkiye'yi "Aydınlatılması gereken ülke" olarak ilan etmiş ve üst düzey yönetici ve bürokratları dinlemeye başlamıştır (Spiegel Online, 18.08.2014). Bu haberin etkisi geçmemişken Focus Online, Türkiye'nin Helmut Schmidt'in (SPD) bilgisi dahilinde 1976 yılından itibaren dinlendiği iddiasını ortaya atmıştır (Focus Online, 23.08.2014). Focus'un 2009'dan itibaren yapılan dinlemelerde de Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı'nın bilgisi dahilinde, meclis komisyon kararı ile dinleme yapıldığını iddia etmesi üzerine Meclis İçişleri Komisyonu Üyesi Ulla Jelpke (Die Linke) meclise Türkiye ve BND hakkında bir soru önergesi vermiştir. Hükümet çevreleri dinleme iddialarının doğruluğunu onaylamışlardır. Medyada dinleme skandalına gerekçe olarak PKK, IŞID, Türkiye'de sayıları giderek artan radikal İslamcılar, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, Almanya'daki Türk derneklerinin faaliyetlerinin Türkiye'den yönetiliyor oluşu, Avrupa Birliği adayı olarak Türkiye'nin politikaları ve Almanya'nın iç politikasını koruması gösterilmiştir. Olaylar üzerine Ankara Büyükelçisi Eberhard Pohl Türk Dışişleri Bakanlığı'na çağırılmış, sözlü nota verilmiştir.

Amerika Ulusal Güvenlik Ajansı NSA'nın Angela Merkel'i dinlemesinin ortaya çıkması ile ilgili Merkel, "Dost ülkeler birbirlerini dinlemezler." söylevini Türkiye için mecliste soran Sol Parti grubu, Türkiye'nin Almanya'nın dostu olup olmadığını sormuştur. Önergelerine aldığı yanıtlarda "devletin selameti" açısından soruların yanıtlanmaması dikkat çekmiştir. Türkiye'nin olaya çok sert tepki vermemesi Alman basını tarafından eleştirilmiştir. Türk hükümetinin güçlü ülkeler arasında bu tür olayların olabileceğinin söylemesi ve dışişlerine çağırılan büyükelçi ile sohbet havasında görüşüldüğü iddialarını Alman basını, BND'nin elinde kozların olduğu ve Recep Tayyip Erdoğan'ın ise bu konuda bir çıkarının olup, dinlemeleri "şantaj malzemesi" olarak kullanabilme kapasitesinin yüksek olduğu şeklinde yorumlamıştır (Spiegel Online, 17.08.2014).

2.5.5. Jan Böhmermann Davası (2016)

2016 yılında Almanya ile ilişkileri geren olayların başında Alman sunucu ve komedyen Jan Böhmermann'ın Recep Tayyip Erdoğan hakkında yayınladığı klip ve şiir olayı gelmektedir. Almanya devlet kanalı olan NDR'de yayınlanan "Extra 3" isimli programda Böhmermann, Recep Tayyip Erdoğan hakkında "Erdowie, Erdowo, Erdogan" isimli bir video klip yayınlamıştır. Klibin içeriğinin hakaret unsurları içermesi hasebiyle, Alman Büyükelçi Dışişleri Bakanlığı'na çağırılıp kendisine nota verilmiştir. Tepkileri yersiz ve fazla bulan Böhmermann, ZDF kanalında yayınlanan, Neo Magazin Royale Programında Erdoğan hakkında küfürlü satirik bir şiir (Schmähgedicht) okumuş ancak bu şiir içeriği nedeniyle, Federal Almanya Yasası'nın 103.Maddesine göre yabancı devlet adamına hakaret suçu kapsamına girmiştir. 103. maddeye göre, yabancı bir devlet adamına hakaretten ötürü üç yıl, eğer hakaret iftira amaçlı ise beş yıl hapis cezasını kapsamaktadır. Konuya ilişkin Almanya tarafından yapılan ilk açıklamada, şiirde kasıtlı küfür olabileceği ancak Merkel ve Almanya Hükümeti'nin basın özgürlüğüne çok önem verdiği, bu konunun da dikkatle inceleneceği söylenmiştir. Die Welt'e göre, Merkel bu açıklamayı yaptıktan sonra Türkiye cesaret bulmuş ve bu konu etraflı bir skandal haline gelmiştir (Yücel, 2016). ZDF, Türkiye tepki gösterdikten sonra programı arşivinden kaldırmıştır. Bu durum, Erdoğan'ın "Türk medyalarını sansürlediği yetmedi sıra Almanya'ya geldi" şeklinde eleştirilmesine neden olmuştur (Vitzhum, 2016).

Cumhurbaşkanı Erdoğan hem ZDF kanalına hem de Jan Böhmermann'a dava açmıştır. Açılan davada yazılan şiirin 18 mısrasının okunması yasaklanmıştır. Ancak Erdoğan temyize gidip şiiri tamamen yasaklatmak istemiştir. Dava süreci halen devam ederken, Böhmermann Angela Merkel'e dava açmaya hazırlanmaktadır. Merkel'in, şiiri "Bilinçli olarak kırıcı bir metin" şeklinde yorumlamasının kuvvetler ayrılığı ilkesine ters düştüğünü ve hukuki süreç devam ederken, Merkel'in bu şekilde açıklama yapamayacağının altını çizen Böhmermann'ın avukatı Christian Schertz, Merkel'den bir açıklama beklediklerini ifade etmiştir (FAZ, 16.03.2017).

Şiir ile ilgili dava süreci devam ederken Federal Meclis'te yapılan oylama ile 1 Ocak 2018'den itibaren "yabancı devlet başkanlarına hakaret" konusunda düzenleme getiren 103.Maddenin yasadan çıkarılmasını görüşecektir. Yasanın

kaldırılma gerekçesi olarak; çağ dış olduğu ve normal ceza hukuku kapsamının hakaret davalarında yeterli olduğu belirtmiştir (Deutsche Welle, 07.07.2017).

Bu dava Almanya'da geniş yankı uyandırmış ve medya çevrelerince Merkel'in Mülteci Krizi'nden sonra Erdoğan'ın sözünden çıkmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Özellikle TAZ, bu konu ile ilgili birçok habere yer vermiş ve Merkel'i "Almanya'ya sırtını dönmekle" itham etmiştir. CSU tarafından da basın özgürlüğünü savunmadığı gerekçesi ile eleştirilen Merkel konu hakkında çok fazla açıklama yapmamıştır. Böhmermann'ın da Merkel'e dava açması ile Merkel için büyük bir krize dönüşen dava, halen devam etmektedir.

2.5.6. Deniz Yücel Davası (2017)

27 Şubat 2017'de, Die Welt gazetesi Türkiye muhabiri Türk ve Alman vatandaşı Deniz Yücel, "terör örgütü propagandası yapmak, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" suçundan tutuklanmıştır. En son, Berat Albayrak'ın e-posta adresinin hacklenmesi ile elde edilen bilgiler hakkında haber yapan Deniz Yücel, Die Welt gazetesinde özellikle Recep Tayyip Erdoğan hakkında yazdığı sert üsluplu köşe yazıları ile bilinmektedir. TAZ, her gün "Free Deniz!" isimli kısa makalelere[29] yer vermiştir. Alman gazetelerinin neredeyse tamamı Deniz Yücel'in suçsuz olduğu ve serbest bırakılması konusunda yazılara yer vermiş, Almanya'da toplantılar, gösteriler, protestolar gündemden düşmemiştir. Özellikle Erdoğan'ın yaptığı bir konuşmada Deniz Yücel için, "Alman ajanı" demesi protestoları artırmış ve gazeteciliğin Türkiye'de suç olduğu şeklinde Alman gazetelerinde yazılar çıkmaya başlamıştır (Welt, 04.03.2017). Bu ifadeyi yalanlayan Merkel, Yücel'in tutuklanmasının acı ve hayal kırıklığına yol açtığını, Türkiye'de adil bir yargılama süreci olacağına inanmak istediğini, tutuklama kararının sert ve orantısız olduğunu, Türkiye'nin basın özgürlüğü ilkesini dikkate alması gerektiğini ifade etmiştir (Deutsche Welle, 27.02.2017).

Deniz Yücel'in çalıştığı medya grubu olan WeltN24, Türkiye'yi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ifade özgürlüğü kısıtlanmasından dolayı şikayet

[29] 05.12.2007 tarihinde Gereon Asmuth'un yazdığı Deniz Yücel'in serbest bırakılma çağrısı metni. Gazetede birçok yazarın, isimli ve isimsiz olarak Yücel hakkında yazdığı makale bulunmaktadır.

etmiştir (Der Tagesspiegel, 28.11.2017). Medya grubunun genel müdürü Stephanie Caspar, "Hem Deniz'i kurtarmak için hem de tüm gazetecilerin ifade özgürlüğünü savunmak için tüm yasal yolları kullanacağız. Bir gazeteci sadece işini yaptığı için hapse giriyorken öylece kenarda durup olanları izleyemezsiniz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne şikayet Deniz'in özgürlüğü için önemli bir adım olacak." açıklamasını bulunmuştur (TAZ, 05.08.2017). Die Welt Gazetesi Yücel'in serbest bırakılması için Recep Tayyip Erdoğan'a açık mektup yazmıştır (Welt, 04.03.2017).

Angela Merkel ikili ilişkilerde sorun yaratan konularda sıkça verdiği kararlardan ötürü eleştirilmiş, kendi partisi dahil olmak üzere birçok parti ile sık sık ters düşmüştür. Muhalif yayınlarda Merkel'in, Erdoğan ile kapalı kapılar ardında yaptığı anlaşmalardan ötürü medya önünde Erdoğan'a sert çıkışlar yapamadığı iddiaları yer yer gündeme gelmiş ancak Merkel bu konular hakkında açıklama yapmamıştır. Merkel, karakteri gereği sonuca ulaşmak için acele etmeyen ve sağlam adımlarla hedefe ilerlemeye çalışan bir liderdir. Bu özelliği onu, kısa bir zamanda CDU'nun başına getirmiştir. Merkel'in aceleci olmayan tavrı kimi çevrelerce boyun eğme olarak algılanmış, kimi çevrelerce ise Kohl'ün sessiz ama etkili versiyonu olarak yorumlanmıştır.

Merkel'in sakin kişiliğinin yaşanan olaylarda bir etkisi olup olmadığını anlamak ve Alman medyasının kullandığı üslubun dış politikayı hangi yönde yönlendirdiğini tahlil etmek bu bölümün içeriğini oluşturmuştur. Alman medyası genel olarak Türkiye'yi olumsuz haberlerle yansıtmıştır. Kriz dönemlerinde Türkiye'nin uzlaşılmaz bir tavrı olduğunu ve birçok alanda Almanya'dan tavizler beklediğini her üç görüşten de gazette ifade etmiştir. İncelenen gazeteler arasında DW, Türkiye hakkında haberlere en geniş yer veren gazette olurken, TAZ en az yer veren gazette olmuştur. DW, Almanya gözünden sorunları anlatmış, yorumdan ziyade bilgi verme amaçlı haberler yayınlamıştır. TAZ genel itibari ile Türkiye hakkında olumsuz yorumlara yer vermiş, Merkel'in Türkiye yakınlığı sık sık köşe yazarları tarafından eleştirilmiştir. FAZ, hükümet politikalarını destekleyen haberlere daha fazla yer vermiştir. Ancak bazı köşe yazarları Merkel'in politikalarını sertçe eleştirmekten de geri durmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKİLİ İLİŞKİLERDE SORUN YARATAN BAZI KONULARA TÜRKİYE'NİN BAKIŞI

Türkiye Cumhuriyeti, 1923 yılından itibaren kendine yeni bir kimlik edinmiştir. Bu kimlikte, ne olmak istemediğini anlatan öteki kimliği ve esaslı olarak kendini oluşturan etkili öteki var olmuştur (Ereker, 2010: s.78). Buna göre Türkiye'nin etkili ötekisi, milli ülkü haline gelmiş olan, Batı medeniyetini yakalamaktır. Bu kimliğin oluşması ile beraber Türkiye kendini tanımlamış ve dış politikasını bu etkili kimliği vasıtasıyla yürütmüştür. Halen devam eden Avrupa Birliği yolu bu kimliğin bir getirisidir. Türkiye Avrupa Birliği içerisinde en çok söz hakkı bulunan tarihi ortağı Almanya ile kimliği gereği sıkı ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Bu ilişkiler dönem dönem sekteye uğramış, dönem dönem de ittifak şeklinde ilerlemiştir.

Bu bölümde Almanya'daki siyasi partilerin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine bakışının Türkiye ve Türk medyası tarafından yorumlanmasından bahsedilecektir. Türkiye'de hükümet politikasına paralel haberler yapan Yeni Şafak ve hükümet politikalarına muhalif kimliği ile bilinen Cumhuriyet gazetesinden haberler ele alınarak olaylar yorumlanacaktır. Bahsi geçen krizler ve olaylar ikinci bölümde tarihsel olarak anlatıldığı için bu bölümde sadece olayların Türk tarafından bahsedilecektir.

3.1.TÜRKİYE'NİN AB ÜYELİĞİNE KARŞI ALMAN SİYASİ PARTİLERİNİN TUTUMLARI

Almanya'da neredeyse her siyasi partinin meclise girişi için vaatler verdiği konular arasında Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik süreci vardır. Parti söylemleri genelde sabit olsa da siyasetçilerin söylemleri iki ülke arasında yaşanan olaylara

binaen pek çok kez değişmektedir. Merkel'in sık sık dile getirdiği imtiyazlı ortaklık kavramı, Recep Tayyip Erdoğan tarafından sık sık eleştirilmiştir (Yeni Şafak, 17.02.2004). Egemen Bağış, İspanya El Pais gazetesine verdiği demeçte imtiyazlı ortaklığı "düzeysel, içeriği olmayan bir fikir" olarak tanımlamıştır (Cumhuriyet, 15.05.2009). İmtiyazlı ortaklık hakkında Avrupa Parlamentosu milletvekili Vural Öger (SDP)'in sözlerinin yayınladığı haberde Yeni Şafak, "Merkel tam bir cahil" (Yeni Şafak, 20.10.2004) başlığını kullanmaktan çekinmemiştir. Erdoğan'ın yaptığı konuşmalarda öne çıkan nokta Türkiye'nin üyelik için oyalanmasına dairdir. Erdoğan, Türkiye'nin üyeliğini iç siyaset malzemesi yaptığını iddia ettiği Fransa ve Almanya'ya karşı zaman zaman sert söylemlerde bulunmuştur. Ancak Merkel, iktidara gelmiş diğer politikacıların aksine Türkiye konusunda net ve sert tavırlar takınmamıştır. Almanya'da yaşayan Türklerin seçimlerde oy kullanıyor olmaları da Merkel'in sert olmayan tavrının en önemli nedeni olarak gösterilmiştir (Cumhuriyet, 02.06.2009). Murat Erdoğan'ın 2013 yılında yaptığı araştırmaya göre (Erdoğan, 2013), Almanya'da yaşayan Türklerin yüzde 64'ü SPD'ye, yüzde 12'si Yeşiller'e oy verirken CDU/CSU bloğuna oy verenlerin oranı sadece yüzde 7'dir. Burada elbette ki CDU/CSU'nun Türkiye hakkındaki sert çıkışları, Avrupa Birliği'ne üyelik konusunda Türkiye'yi dışlar siyaset yapmaları önemli bir yer bulmuştur.

Almanya'da geçtiğimiz 10 sene içerisinde Dışişleri Bakanlığı'na genel olarak Türkiye ile ılımlı olan partilerin üyeleri seçilmeye çalışılmıştır (Önsoy, 2016: s.521). Örneğin Guido Westerwelle (FDP) ve Frank Walter Steinmeier'in (SPD) dışişleri bakanlığı yaptıkları dönemlerde Türkiye'nin üyeliğine karşı daha ılımlı bir siyaset yürütülmüş hatta bazen bu siyasetçiler Merkel'le Türkiye konusunda karşı karşıya dahi gelmiştir. Steinmeier'in 2007 yılında yaptığı bir açıklamada CDU'nun yeni hükümet programının ve Merkel'in Türkiye'nin AB üyeliği konusunda olumsuz politikasının Türk halkının Avrupa Birliği'ne karşı güveninin sarstığını ifade etmesi (Yeni Şafak, 01.12.2007), CDU içerisinde ufak çaplı krize neden olmuştur. CDU'lu Willi Zylajew'in "Türkiye Avrupa için önem arz eden bir ülkedir, AB dünyada güçlü olmak istiyorsa Türkiye tam üyelik noktasındadır." (Amerikanın Sesi, 29.11.2007) açıklaması CDU içerisinde Türkiye yanlılarının sesinin 2007'de daha çok çıktığı zamanlara ait bir açıklamadır. 2010 yılında katıldığı Körber Vakfı'nda konuşma yapan dönemin baş müzakerecisi Egemen Bağış, CDU ve SPD'nin müzakereler

konusunda birleştiğini ancak Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wullf, Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle, Federal Meclis Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Ruprecht Polenz'in Türkiye'nin üyeliğine her daim destek oldukları için müteşekkir olduğunu ifade etmiştir (Cumhuriyet, 07.11.2010).

2013-2017 CDU seçim programında Türkiye hakkında, "Avrupa Birliği ilişkilerini derinleştirmek, Türkiye ile dış güvenlik konusunda mümkün olduğunca yakın iş birliğinde bulunmak istiyoruz. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini reddediyoruz çünkü Türkiye henüz birlik şartlarına sahip değil. Ayrıca ülkenin büyüklüğü ve ekonomik yapısı Avrupa Birliği'ne ağır gelecektir." (Yeni Şafak, 23.06.2013) ifadelerine yer verilmiştir. 2013 yılında milletvekili olan Christian Schmidt (CSU), Türkiye'nin temel haklar ve azınlıkların korunması konusunda Avrupa değerlerinden çok uzakta olduğunu ve Türkiye'nin hep böyle olacağını bu yüzden de üyeliğe CSU'nun onay vermeyeceğini söylemiştir (Cumhuriyet, 19.11.2013). 2016 yılında Türkiye'deki OHAL'i eleştiren CSU Genel Sekreteri Andreas Scheuer, "Bu Türkiye'nin, Erdoğan Türkiyesi'nin Avrupa Birliği'nde yeri yoktur" (Cumhuriyet, 22.07.2016) sözleri, bir nev'i partisinin görüşlerini özetler nitelikte olmuştur. CDU İç Politika Sözcüsü Peter Trapp, "Göçle ilgili ölçütler saptamalıyız. Bu ölçütler devletimize gerçekten yarar sağlamalı. İyi bir mesleki eğitim ve uzmanlık dışında, zeka düzeyi de bir ölçüt olmalı" (Cumhuriyet, 29.06.2010, Yeni Şafak 29.06.2010) açıklaması ile büyük tepki çekmiş, CSU milletvekillerinden de bu açıklamalara destek gelmesi üzerine, diğer partiler CDU ve CSU'nun toplumu ayrıştıran bir dil kullandığını ifade ederek, tepki göstermiştir.

6 Eylül 2017'de Almanya Yazı İşleri Ağı'na verdiği bir röportajda Merkel, ekim ayında yapılacak olan AB Zirvesi'nde Türkiye'nin üyelik konusunun masaya yatırılacağını ve buna müzakerelerin kesilmesi alternatifinin de dahil olduğunu belirtmiştir. Gerhard Schröder'in aksine Türkiye'nin üyeliğine hiçbir zaman destek vermediğini söyleyen Merkel, Türkiye'de artık hukukla bağdaşmayan olayların yaşandığı ve bu yüzden de müzakerelerin devam etmesinin söz konusu olmadığını açıklamıştır (Cumhuriyet, 11.09.2017).

Angela Merkel, Türk muhalif basınında Erdoğan'ın destekçisi şeklinde lanse edilmektedir. CHP, Merkel'in Türkiye'ye altıncı ziyaretine kadar hep iktidar partisi ile görüşmesine tepki göstermiş bu da muhalif medyaya Erdoğan'ın politikalarını

destekleyen Merkel olarak yansımıştır. Kendi ülkesinde de Türkiye'ye yaptığı ziyaretlerde sert bir dil kullanmadığı için eleştirilen Merkel, özellikle Türkiye'den kaynaklanan iki ülke arasındaki sorunlarda basın açıklamalarını geç yapması ile eleştiri oklarının hedefi haline gelmiştir. SPD ve Yeşiller tarafından sıkça eleştirilen Merkel, Martin Schulz'la katıldığı TV Düellosu'nda en çok mülteci krizi ve Türkiye ile ilişkiler başlığında Schulz tarafından eleştirilmiştir. Merkel'in davranışlarının, 2013 yılı itibariyle Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanması nedeniyle Türkiye'nin tehditlere boyun eğdiği şeklinde yorumlanmasına Merkel tepki göstermiş ve "Başbakan olarak Türkiye'deki olumsuz gelişmeleri takip etme ve açıkça dile getirme konusunda özgür" (Cumhuriyet, 03.05.2017) olduğunu ifade etmiştir.

2016 sonrasında Almanya hükümetinin sıkça başvurduğu dil, "Almanya'nın Türklerle değil, Erdoğan hükümeti ile sorunları vardır" şeklindedir. Bilhassa Deniz Yücel davasında, Gezi Parkı eylemlerinde ve insan hakları savunucusu Peter Steudtner'ın Türkiye'de terör örgütüne üye olması gerekçesi ile tutuklanması konusunda Türkiye'yi dönük eleştirilerde bulunan Merkel hükümeti, 2017'de Türkiye'nin silah satışına yönelik başvurularını askıya aldığını duyurmuştur (Cumhuriyet, 12.09.2017). Türkiye'ye yapılacak seyahatlerde Alman vatandaşlarına dikkatli olma çağrısı yapan Dışişleri Bakanı Sigmar Gabriel, Türkiye'nin insan hakları ve basın özgürlüğü konusunda artık Avrupa standartlarında olmadığını söylemiştir (Cumhuriyet, 12.09.2017).

Almanya 22 Kasım 2005-28 Ekim 2009 arasında CDU/CSU-SPD koalisyonu ile 28 Ekim 2009-17 Aralık 2013 CDU/CSU-FDP koalisyonu ile 17 Aralık 2013'ten itibaren de CDU/CSU-SPD koalisyonu ile yönetilmektedir. 2013 seçimleri sonrasında SPD koalisyonundan sonra imtiyazlı ortaklık söylemi biraz etkisini yitirmiştir. 2013 yılında Guido Westerwelle'in 2005'ten bu yana Türkiye Avrupa Birliği müzakere sürecinde çok az yol kat edildiğini bu durumun başlıca sebepleri arasında Almanya'nın Türkiye'yi dışlayıcı politikasını ve Türkiye'nin olumsuz Kıbrıs politikasını göstermiştir (Akçay, 2017: s.7). 2009 yılında Avrupa Parlamentosu Sosyal Demokratlar Grup Başkanı Martin Schulz, Merkel ve Sarkozy'nin politikalarında büyük tutarsızlıklar olduğunu, Türkiye'ye gerçekleri söylemekten kaçtıklarını söylemiştir. Tüm kriterlerin yerine getirilmesinden sonra Merkel'in biz bunu demek istemedik söylemlerinin tutarsız ve yanlış olduğun

belirten Schulz, Türkiye'nin Kıbrıs konusunda limanların açılmasından başka çıkar yol olmadığını aksi halde Türkiye'nin üyeliğine karşı "düşmanların" eline koz geçeceğini söylemiş (Yeni Şafak, 03.06.2009) ancak 2017'de Türkiye'nin üyeliğinin kesinkes karşısında durduğunu açıklamıştır. 2006 yılında SPD Genel Sekreter olan Hubertus Heil da, Türkiye'nin Merkel tarafından imtiyazlı ortaklık sözleri ile kandırıldığını düşünenlerdendir.

Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wullf'un 2010 yılında sarf ettiği "İslam da Almanya'ya ait" sözlerine o dönemki SPD Sözcüsü Dieter Wiefelspütz, "Eğer İslamiyet devlet tarafından resmi din olarak kabul edilirse bu, Almanya'da yaşayan 4 milyon Müslüman için önemli bir mesaj olur" diyerek desteğini belirtmiştir (Yeni Şafak, 09.10.2010). 2011 yılında SPD Genel Başkanı Sigmar Gabriel, Almanya-Türkiye arasında imzalanmış iş gücü anlaşmasının 50. Yılı için yaptığı konuşmada, Almanya'nın güçlü bir ülke olmasına katkıda bulundukları için Türklere teşekkür etmiştir (Yeni Şafak, 13.04.2011).

SPD tarafından Federal Meclis'e sunulan, yabancıların Almanya'da doğan çocuklarına 23 yaşına kadar değil sürekli çifte vatandaşlık öngören yasası reddedilmiştir. Almanya Kendini Yok Ediyor[30] isimli kitabında Müslüman göçmenleri Almanya'ya uyum sağlamadıkları için ağır şekilde eleştiren Merkez Bankası Yönetim Kurulu eski üyelerinden Thilo Sarrazin, kendini sosyal demokrat olarak tanımladığından SPD üyesi olmuştur (Deutsche Welle, 19.08.2011). Ancak kitabın yarattığı tepkilerden sonra parti üyeleri Sarrazin'in ihracını talep etmiştir. Bild am Sonntag gazetesinde yayınlanan bir ankete göre, Alman halkının yüzde 53'ü ihracın gerçekleşmesini gereksiz bulmaktadır (Cumhuriyet, 12.09.2010). 2011 yılında Hamburg Akademisyenler Birliği'nin düzenlediği bir etkinlikte konuşan SPD Federal Meclis Üyesi olan Johannes Kahrs, Türkiye'de anayasa değişikliğinin AB yolunda önemli bir adım olduğunu ve Türkiye'nin tüm kriterleri yerine getirdiği takdirde kesinlikle AB üyesi olması gerektiğini ifade etmiştir (Cumhuriyet, 30.01.2011). SPD Hamburg Eyalet Milletvekili Alı Rıza Şimşek, Mayıs 2012'de yaptığı bir açıklamada dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın üç ayda bir genel yayın yönetmenleri ile bir araya gelmesini eleştirmiş, Türkiye'deki basının özgür olmadığını, eğer gerçekten Avrupa Birliği üyeliği isteniyorsa demokrasinin

[30] Orijinali: Deutscland Schafft sich ab.

tüm şartlarının yerine getirilmesi gerektiğini söylemiştir (Cumhuriyet, 03.05.2012). 2016 yılında MİT Tırları ile ilgili yaptıkları haber neticesinde Erdem Gül ve Can Dündar'ın tutukluluk sürecinde CDU ve SPD başta olmak üzere Yeşiller ve Sol Parti milletvekilleri Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Türkiye'deki ifade ve basın özgürlüğü konusunda bir mektup kaleme almışlardır (Cumhuriyet, 18.03.2016). İfade ve basın özgürlüğünün en temel haklardan biri olduğunu savunan heyet, basın toplantısı düzenleyerek Türkiye'nin Avrupa Birliği normlarından gittikçe uzaklaştığını ve bu durumdan da Alman milletvekilleri olarak kaygı duyduklarını ifade etmişlerdir.

2016 yılında ARD kanalına verdiği bir röportajda konuşan SPD Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Sigmar Gabriel, "Türkiye'nin 10-20 yıl içerisinde AB'ye üye olma şansını görmüyorum" (Cumhuriyet, 08.08.2016) diyerek kariyerinin bu üyeliği görmeye yetmeyeceğini söylemiştir. Özellikle Türkiye'de o dönemde yer bulan idam tartışmalarının, Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi'nde yerinin olmadığını belirten Gabriel, insan bu durumda müzakerelerin anlamının kalmayacağını belirtmiştir.

2017 seçimleri öncesinde SPD Martin Schulz ile beraber söylemlerini sertleştirmiştir. Türkiye'nin AB hukuk normlarına uymadığını söyleyen Schulz, özellikle Erdoğan'ın baskıcı ve otoriter bir rejimle ülkeyi yönetmeye çalıştığını, mülteci konusunda Türkiye ile ortak olmalarına rağmen Erdoğan'ın önünde diz çökmeyeceğini, şantaja boyun eğmeyeceğini söylemiştir (Deutsche Welle, 16.09.2017). Seçimler öncesi Merkel ve Schulz'un TV düellosunda Türkiye'ye geniş yer vermesi, Türk gazetelerinde skandal başlıkları ile servis edilmiştir. Özellikle Schulz'un Erdoğan karşıtı söylemleri, eğer başbakan olursa müzakereleri keseceğinin teminatını vermesi gazeteler tarafından "oy toplamak için Alman iç siyasetine Türkiye alet ediliyor" (Yeni Şafak, 03.09.2017) şeklinde yansıtılmıştır. Düelloda dikkati çeken bir diğer nokta ise Schulz, seçildiği takdirde Türkiye'nin kırmızı çizgiyi aştığı için müzakerelere kesinlikle son vereceğini söylerken, Merkel müzakerelerin kesilmesi konusunu AB gündemine taşıyabileceğini ancak kapıyı kapatanın Türkiye mi olacak yoksa Almanya mı olacak bunu zamanın göstereceğini söyleyerek yine sert söylemlerden kaçınmıştır (NTV, 04.09.2017). TV Düellosuna Türkiye Cumhurbaşkanlığı'ndan yapılan açıklamada, düellonun ayrımcı ve ırkçı bir havada geçtiğini söylenmiş, hükümet sözcüsü İbrahim Kalın, Almanya'nın ve

Avrupa'nın temel ve acil sorunlarını yok sayarak Türkiye'ye ve Recep Tayyip Erdoğan'a saldırmasını Avrupa'nın ufuk daralması yaşadığına bağlamıştır (Cumhuriyet, 04.09.2017).

Türkiye'de yaşanan darbe girişiminin ardından gelen OHAL'i eleştiren SPD sözcüsü Niels Annen, Türkiye'nin AB üyeliğine destek veren isimlerden biri olarak son dönemlerde yaşanan gelişmelerden endişe duyduğunu ve Türkiye bu şekilde devam ederse müzakere sürecini askıya almak zorunda kalacaklarını söylemiştir. Grup başkanvekili Alex Schaefer ise, Ankara'nın müzakerelerin durması için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını ifade etmiştir (Cumhuriyet, 22.07.2016). Türkiye'de yaşanan durumlara ilişkin 22 Nisan 2017'de açıklama yapan Dışişleri Bakanı Sigmar Gabriel, son dönemlerde yaşanan gelişmelerden kaygı duyduklarını özellikle milletvekili, gazeteci ve muhalif seslerin tutuklanmasının demokrasi ile hiçbir şekilde bağdaşmayacağını söylemiş ancak bunlara rağmen diyalogun sürdürülmesinden yana olduğunu belirtmiştir (Cumhuriyet, 22.04.2017). Ancak yine Sigmar Gabriel, 11 Eylül 2017'de Martin Schulz'un görüşlerini desteklediğini açıklamış ve müzakerelerin sonlandırılmasını istediğini belirtmiştir (Cumhuriyet, 11.09.2017). SPD Grup Başkanı Thomas Oppermann, "Muhalefeti hapishaneye gönderen bir ülke Avrupa Birliği ile müzakerelere devam edebileceğini beklememeli" (Cumhuriyet, 08.11.2016a) diyerek müzakerelerin kesilmesi için çabalayacağını belirtmiştir. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Michael Roth'un (SPD), "İltica konusunda karar verme yetkisi, ilgili birimlerde ancak Almanya, dünyaya açık bir ülke ve prensip olarak politik takip altındaki herkese de açık. Baskılanan bu kişiler Almanya'ya iltica başvurusunda bulunabilirler. Bu sadece gazeteciler için geçerli değil." (Cumhuriyet, 08.11.2016b) şeklindeki açıklaması Türkiye'den tepki toplamıştır.

Die Linke, seçim programlarında Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkmayan ancak tam olarak da desteğini belli etmeyen bir parti olarak görünmektedir. Özellikle Türkiye'deki Kürtler konusunda Türkiye'nin barışçıl politikalara ihtiyacı olduğunu ifade eden parti genel olarak azınlık haklarına, insan haklarına değer veren bir Türkiye istemektedir. Son dönemlerde Almanya'daki her parti gibi Sol Parti de Recep Tayyip Erdoğan ile ters düşmüş ve buna istinaden politika ve söylemlerinde iş birliğinden yana olmamaya başlamışlardır. 2017 seçim programında Türkiye-

Almanya arasındaki silah ticaretinin durdurulması gerektiğine yer veren parti, Gümrük Birliği uygulamasının da sona ermesini istemiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın Almanya'daki Türklere, "Türk düşmanı Alman partilerine oy vermeyin" çağrısı sonrası seçimlerde oylarında patlama yaşanılacağı düşünülse de durum öyle olmamıştır. Almanya'da son dönemde yapılan araştırmalarda Türklerin yüzde 9'unun Sol Parti'ye oy verdiğine işaret (Yeni Şafak, 24.08.2017) etmiş ancak 2017 seçimlerinde Sol Parti sadece oyların yüzde 4,8'ini alabilmiştir (Bundestagswahlen, 2017).

Hürriyet'ten Ahmet Külahçı, 2016'da yazdığı bir köşe yazısında (Külahçı, 2016) Sol parti'yi PKK sözcüsü olarak tanımlamıştır. Yazısında, Sol Parti'nin 2015 yılında Federal Meclis'e verdiği PKK'nın AB terör listesinden çıkarılması önergesinden bahseden Külahçı, Sol Parti'yi silah sanayisinin büyükleri ile yarışamadığı için karşı tutum sergilediğini ancak ikiyüzlü bir yapı olduğundan bahsetmiştir. 2015 yılında Jan van Aken'in PKK, 2017 yılında da parti milletvekillerinden Sevim Dağdelen'in parlamentoda PKK'nın Suriye kolu olarak bilinen YPG Bayrağı açması büyük tartışmalara sebep olmuştur. Vekil, "Almanya'nın IŞID'e karşı savaştığı halde, IŞID ile savaştığını iddia ettiği terör örgütü YPG'nin bayraklarını yasaklamasının mantıksızlığından dolayı" (Yeni Şafak, 21.11.2017) bu hareketi yaptığını ifade etmiştir. Avrupalı Türk Demokratlar Birliği Genel Başkanı Zafer Sırakaya "Sol Parti'nin Alman siyasetinde PKK sözcülüğü üstlendiğini üzülerek müşahede etmiş bulunmaktayız. Sol Parti Grup Başkan Yardımcısı olan Dağdelen, davranışları için yalnızca bir kınama aldı. Terör örgütlerine bu denli açık sempati ifadelerine karşı daha net bir karşı duruş sergilenmesi beklentisi içerisindeyiz." (Yeni Şafak, 22.11.2017) şeklinde bir açıklama yapmıştır. Sevim Dağdelen, Türkiye'deki darbe girişimi sonrasında Türkiye'ye yaptırım uygulanması için çağrıda bulunmuş, hatta Recep Tayyip Erdoğan'ın banka hesaplarının bloke edilmesini talep ederek dikkatleri üzerine çekmiştir (Cumhuriyet, 03.08.2016).

Die Linke Meclis Grup Başkanı Sahra Wagenknecht, Erdoğan'ın "Böyle giderse hiçbir Avrupalı güvenle, huzurla sokağa adım atamaz" sözlerine tepki göstererek, "Bunu söyleyen bir terörist, başka bir şey değil." açıklamasında bulunmuştur (Cumhuriyet, 28.03.2017). Wagenknecht, Erdoğan'ı ülke dışında

azınlık yaratıp sonra o azınlığı kendi çıkarları doğrultusunda kullanmakla, ayrıca Merkel'i de Erdoğan'ı sürekli destekleyerek suç ortaklığı yapmakla suçlamıştır. Wagenknecht'in sözlerini "Rezilsiniz!" (Yeni Şafak, 29.03.2017) başlığı ile veren Yeni Şafak, haberinde Wagenknecht'in sözlerine yer vermeyip sadece Erdoğan'ın sözlerini çarpıttığını söylemiştir.

Sol Parti 2016'da tutuklanan HDP'li 37 milletvekilinin vasiliğini üstlendiğini açıklamıştır. Sevim Dağdelen; "Takibata uğrayan milletvekilleri, aileleri veya avukatları ile iletişime geçerek ziyaretlerin düzenlenmesinin, mektup yazılmasının, Almanya ve uluslar arası düzeyde davaların duyurulması için çaba gösterdiklerini" (Cumhuriyet, 11.11.2016) ifade etmiştir.

2005 yılında Federal Meclis'te oylanan "1915 Ermenilerin Sürgün ve Katledilişinin Hatırlanması ve Anılması: Almanya, Türkler ve Ermenilerin Barışmasına Katkıda Bulunmak" isimli kararını kabul etmeyen Sol Parti milletvekillerinden Hakkı Keskin, birlik partileri tarafından eleştirilmiş, kamuoyunda da soykırım inkarcısı olarak lanse edilmiştir (Yeni Şafak, 10.01.2007).

FDP, son dönem seçimleri hariç genel olarak Türkiye'nin AB üyeliğine şartlarla yaklaşan bir parti olmuştur. 2009 yılında FDP Dış İlişkiler Sözcüsü Werner Hoyer, Merkel'in imtiyazlı ortaklık fikrinin modasının geçtiğini Türkiye'ye kriterleri tamamlamak için fırsat verilmesi gerektiğini söylemiştir (Yeni Şafak, 28.09.2009). 14 Ekim 2009'da seçimlerden çıkan CDU/CSU-FDP koalisyonu görüşmelerinde CSU Genel Başkanı Horst Seehofer ve Genel Sekreter Alexander Dobrindt, Türkiye'nin AB üyeliğini net bir ifade ile reddeden metni koalisyon anlaşmasına yazmayı önermiş, ancak o dönemde Dışişleri Bakanı olarak seçilecek olan FDP Genel Başkanı Guido Westerwelle bu fikre, önümüzdeki dört sene içerisinde Türkiye'nin AB üyeliği hakkında bir konu olmadığı gerekçesi ile itiraz etmiştir. Dobrint, Westerwelle'i Türkiye ile gizli anlaşmalar yapmakla suçlamış bu durum da koalisyon görüşmelerini bir süre sekteye uğratmıştır. Sonuç olarak açıklanan koalisyon protokolünde Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakerelerini açık uçlu olarak sürdüreceği belirtilmiş, imtiyazlı ilişki kavramı metinde yer almış ve Avrupa Birliği'nin hazmetme kapasitesinin öncelikli olduğu ifade edilmiştir (Yeni Şafak, 25.11.2009).

2011'de CDU/CSU ve FDP tarafından ortaklaşa hazırlanan Yabancılar Yasası'nın biraz daha sert olmasını öngören tasarı kabul edilmiştir. İçişleri Bakanı Hans Peter Friedrich (CSU), bu yasa ile göçmenlerin Almanya'ya katkıları olduğunu ancak kendi kültürlerini yaşarken bir yandan da Almanya'ya ayak uydurmak zorunda olduklarının daha iyi anlaşılacağını, göçmen kadınların önündeki zorla ve sahte evliliklerin de cezalandırılma yoluna gidilerek önleneceğini, gençlerin uyum çabalarının ödüllendirileceğini söylemiş, FDP milletvekili Serkan Tören ise göçmenlerin önündeki en büyük engelin dil sorunu olduğu ve bu yüzden bu sorunun çözümü için daha çok uğraşacaklarını belirtmiştir (Cumhuriyet, 17.03.2011).

Türkiye'de yapılan 16 Nisan 2017 referandumunu FDP Lideri Christian Liendner, "Referandum kampanyası ve oy kullanma süreci, ülkenin bir başkanlık diktatörlüğüne geçeceği yönündeki endişeleri doğruladı. Türkiye için kara bir gün." (Cumhuriyet, 17.04.2017) şeklinde yorumlamıştır. Almanya'da, referandum süreciyle beraber tekrar gündeme gelen çifte vatandaşlık tartışmaları konusunda ARD Kanalı için yapılan "Almanya'nın Trendi" anketi önemli sonuçlar içermektedir. Cumhuriyet'in haberine göre (Cumhuriyet, 21.04.2017) anket sonuçlarında, Alman halkının yüzde 64'ü Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin kesilmesinden yanayken yüzde 28'i müzakerelerin devamından yanadır. Yine aynı ankette, 2014'te kabul edilen çifte vatandaşlığa halkın yüzde 58'i karşı çıkmaktadır. Özellikle CDU/CSU, FDP ve AfD seçmeni çifte vatandaşlığı desteklememektedir.

Yeşiller, son dönemlerde eş başkan Cem Özdemir'in Recep Tayyip Erdoğan ile ters düşmesi gündemde epey yer tutan bir parti olmuştur. Aslında çevreci bir yönetim tarzını savunan Yeşiller Partisi'ne Türkiye'nin sempatisi, 1994 yılında iki yasama dönemi milletvekili olarak Alman Federal Meclisi'ne giren ilk Türk milletvekili Cem Özdemir ile başlamıştır (Özdemir, 12.11.2017). Özdemir, özellikle 2008 ve sonrasında yaptığı açıklamalarda Türkiye'den umutlu olduğunu, imtiyazlı ortaklık yerine tam üyeliği desteklediği beyan etmiştir (Cumhuriyet, 20.11.2008). Cem Özdemir'in 2008 sonlarında Yeşiller Partisi Eş Başkanlığı görevine seçilmesi Almanya'da göçmenlerin önemli siyasi kademelere gelebileceğinin bir kanıtı olmuştur. Türkiye iç siyaseti hakkında da önemli açıklamalarda bulunan Özdemir, örneğin 2007 senesinde Avrupa Birliği konusundaki çalışmaları ile AK Parti'yi kendilerine daha yakın gördüğünü söylemiş özellikle CHP'yi sol anlayıştan uzak,

şoven milliyetçi olarak tanımlamıştır (Yeni Şafak, 28.05.2007). Türkiye'nin AB üyeliği için en az 10 sene olduğunu söyleyen Özdemir, Türkiye'nin henüz üyelik aşamasına geldiğine inanmadığını belirtmiştir (Cumhuriyet, 16.11.2008a). Her ne kadar Cem Özdemir'in eş başkan olarak seçilmesi Almanya'da Türk'ün üstün başarısı olarak yorumlansa da Türk Siyasi Partileri açısında öyle yorumlanmamıştır. Özellikle CHP ve MHP Cem Özdemir'i Türkten çok bir Alman olarak değerlendirmiş, Almanya'da Türklerin sorunları ile hiç ilgilenmediğini belirtmiş, Yeşiller'in özellikle de Türkiye'nin Kürt politikasına yaptıkları yaklaşımlardan kaygı duyacaklarını belirtmişlerdir (Cumhuriyet, 16.11.2008b). Hükümete yakın medya kaynaklarında Cem Özdemir'in eş başkan seçilmesi zafer şeklinde belirtilmiştir (Yeni Şafak, 16.11.2008). Cem Özdemir, eş başkan olduğundan itibaren uzun bir süre Almanya'daki Türklerin sorunları hakkında çalışmalar yapmış, Alman okullarında Türkçe eğitim olması için meclise önerge vermiştir (Yeni Şafak, 26.11.2008). Göçmenlere çifte vatandaşlık uygulaması için de önerge veren Özdemir, uyum konusunda çalışmalarına hız vereceğini söylemiştir (Yeni Şafak, 18.09.2009).

Yeşiller, parti programlarında belirtildiği ve milletvekili açıklamalarında da yer aldığı üzere, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini destekleyen bir parti olmuştur. Özellikle 2007-2008 döneminde, parti sözcüsü Rainder Steenblock, milletvekili Ekin Deligöz başta olmak üzere Alman medyasına üyeliği onaylayıcı demeçler vermiştir. 2007 yılında Eş Başkan Claudia Roth Türkiye ile ilgili birçok açıklama yapmıştır. Örneğin, "Türkiye demokrasi açısından tabii ki mükemmel bir ülke değil. Türkiye Müslüman değil laik bir ülkedir." (Yeni Şafak, 06.08.2007) açıklaması, Merkel'e Türkiye'nin AB Üyeliği konusunda ikiyüzlü sinyaller verilmemesi gerektiği hususunda çağrı yapması, (Yeni Şafak, 09.01.2007) Türkiye açısından olumlu yaklaşımlardandır. 2011'de Türkiye'nin bir gün AB'ye girmek istememesinden korktuğunu açıklayan Roth, insan hakları, kadın ve azınlık hakları konusunda ilerleme kaydetmiş bir Türkiye'nin Avrupa'yı kalkındıracağını söylemiştir (Yeni Şafak, 16.02.2011).

Yeşiller'in Türk asıllı milletvekilleri ile Türkiye'nin ilk problemleri 2006 sonrası başlamıştır diyebiliriz. Milletvekillerinden Ekin Deligöz'ün Türk kadınlarına yönelik, "Başörtünüzü çıkarın. Bu Alman toplumu ile entegre olmanızı engelliyor"

şeklindeki açıklaması büyük tepki toplamış, Türkiye'de hükümete yakın medya kaynakları tarafından "Gurbetçiler artık Yeşiller'e oyunu zor verir" şeklinde servis edilmiştir (Yeni Şafak, 02.11.2006). Özellikle SPD'li Lale Akgün'ün ve FDP'li Mehmet Daimagüler'in Ekin Deligöz'ün açıklamalarını desteklediklerini ilan etmesi ile Almanya'daki Türk-İslam dernekleri bu siyasetçilerin iflas ettiğini ilan etmiş, aynı üslup Türk basınında da kullanılmıştır (Yeni Şafak, 18.10.2006).

Türkiye'de Ergenekon ve Balyoz davalarının devam ettiği süreçte Yeşiller Partisi eş başkanları olan Claudia Roth ve Cem Özdemir, Türkiye'de basın özgürlüğünü eleştirmiş, o dönem yaşanan Hrant Dink cinayetinde soruşturmaların eksiksiz yapılması gerektiği çağrısında bulunmuş ve eğer Türkiye için adaletli ve hukuka bağlı bir ülke olduğu takdirde Orta Doğu'ya örnek bir ülke olabileceğini ifade etmişlerdir (Cumhuriyet, 08.03.2011). Akabinde Türkiye'ye gelerek Ergenekon davası neticesinde o dönem tutuklu bulunan Ahmet Şık ve Nedim Şener'i ziyaret etmek isteyen Claudia Roth'a izin verilmeyişi büyük yankı uyandırmıştır. Türkiye'nin dostu olduğunu belirten Roth, Almanya'da Türkiye'nin üyeliğini savunduğunu ancak bu gördüğü muameleden sonra işinin çok zor olduğunu açıklamıştır (Cumhuriyet, 28.08.2011).

17 Aralık 2013 yılında Türkiye'de Recep Tayyip Erdoğan'ın ve AK Parti'nin de isimlerinin karıştığı yolsuzluk ve rüşvet skandalına Almanya basını "İslamcılar da Çalıyormuş" (Cumhuriyet, 30.12.2013) şeklinde yayınlarken, Cem Özdemir, bu suçlamaların aydınlatılması için çağrıda bulunmuştur. Özdemir'in Türkiye politikaları hakkında sık sık yorum yapması Hükümet tarafından eleştirilmeye başlanmış en sonunda 2014 yılından itibaren Erdoğan-Özdemir arasında bir tartışmaya dönüşmüştür. Türkiye'deki 1 Kasım seçimleri öncesinde 10 Ekim 2015'de Ankara'da Barış Mitingi'ndeki patlama hususunda seçimlere dönük kaos ortamı yaratmak için hükümet tarafından provokasyon olduğunu iddia eden Cem Özdemir, Erdoğan'ın kendi ülkesini kaosa sürüklediği için güvenilir bir ortak olmadığını söylemiştir (Cumhuriyet, 12.10.2015). Aynı şekilde Almanya'da seçim için mitingler düzenlemek isteyen Recep Tayyip Erdoğan, AK Parti hakkında açıklamalar yapan Cem Özdemir'i, "Sözde bir Türk" olarak tanımlamıştır (Cumhuriyet, 28.05.2014). Hükümete yakın kaynaklarda daha sonrasında çıkan

haberlerde Cem Özdemir için genellikle Türk "asıllı", sözde Türk ifadeleri kullanılmıştır.

SPD'yi, Hristiyan Demokratları ve Yeşiller Partisi'ni, Türkiye'yi iç siyaset malzemesi yapıp oy toplamakla eleştiren Erdoğan, Türk düşmanı olarak nitelendirmiş ve Almanya'daki Türk vatandaşlarından bu partilere oy vermeyin çağrısında bulunmuştur. Yeni Şafak, "Bunları ne çabuk unuttun" (Şahan&Asan, 2017) başlıklı haberinde Merkel hakkında referandumda hayır propagandası yaptığı için terör örgütünü desteklediği şeklinde bir iddiada bulunmuş aslında tüm Almanya'yı terörizmi destekleyen bir ülke olarak lanse etmiştir. Berlin'de yaptığı konuşmasında "Asimilasyon bir insanlık suçudur" (Cumhuriyet, 04.02.2014) diyen Erdoğan, Almanya'da entegrasyon tartışmalarını haraketlendirmiş, başta Cem Özdemir, Volker Kauder, SPD'li Rolf Mützenich olmak üzere birçok siyasetçiden tepki toplamıştır. Türkiye'nin Kürt politikasını da sık sık eleştiren Yeşiller, özellikle 2016 senesinde Cizre ve Sur'da yaşananlara tepki göstermiş, Cem Özdemir açıklama yaparak herkesin aklını başına toplamasını, bu sorunun topla tüfekle çözülemeyeceğini söylemiştir (Cumhuriyet, 05.01.2016). Türkiye'deki OHAL için müzakerelerin askıya alınmasını savunan Yeşiller, Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerinin artık sadece "kağıt üzerinde" (Cumhuriyet, 22.07.2016) olduğunu ifade etmiştir.

AfD, ilk olarak 2013 seçimlerine katılmış ancak yüzde 5'lik barajda 4,8'de kaldığı için meclise milletvekili çıkaramamıştır. 2013'te parti başkanı olan Bernd Lucke, devletten her hangi bir maddi destek almadan yüzde 4,8'lik oy almanın önemli bir başarı olduğunu belirtmiştir. Amanya'da yükselen aşırı sağ hareketle beraber 2017 seçimlerinde de önemli bir başarı kaydeden AfD'nin bu başarısının sebebinin Merkel'in hatalı politikaları olduğunu düşünen İçişleri eski Bakanı Hans Peter Friedrich, özellikle hükümetin göçmen politikasının insanları yabancı karşıtı hareketlere sevk ettiğini söylemiştir (Yeni Şafak, 02.01.2015). 2015 yılında AfD'nin düzenlediği mitinge yaklaşık 5 bin kişi katılmış, mitingde "İltica için sınırlara ihtiyaç var, Merkel'i durdurun, İslam Almanya'ya ait değil, Almanya'yı kurtarın, Merkel'e kırmızı kart" (Yeni Şafak, 09.11.2015) sloganları dikkat çekmiştir. AfD Başkan Yardımcısı Beatrix von Storch, mültecilerin özellikle kadın ve çocukların üzerine ateş açılmasını istemiş, toplantıda Peng Kolektif isimli ırkçılık karşıtı grubun üyeleri

Storch'un yüzüne pasta yapıştırmışlardır (Yeni Şafak, 01.03.2016). Benzer söylemlerde bulunan AfD Lideri Frauke Petry'nin de 2016 yılında aracı kundaklanmıştır. AfD'nin meclise girip güç kazanması, mitingler düzenlemesi ile birlikte mülteci yurtlarına yapılan saldırılar 2014'te 199 iken, 2015 sonlarında 850'yi geçmiştir (Yeni Şafak, 27.12.2015). Dışişleri Bakanı Frank Walter Steinmeier aşırı sağcı AfD ve NSU'nun bu saldırılarda fikirsel olarak payının büyük olduğunu açıklamıştır.

Genel itibari ile Alman siyasi partilerinin Türkiye'nin AB üyeliği hakkındaki olumsuz tutumları Türk medyasında eleştirilmiştir. Yeni Şafak'ın kullandığı üslup olaylar karşısında hükümetin verdiği tepkilerin derecesine gore şekillenmiştir. Cumhuriyet daha çok Alman siyasetçilerin Türkiye hakkında yaptıkları yorumları desteklemiş ve hükümetin üyelik konusunda somut adımlar atmadığını ifade eden haberler yayınlamıştır.

3.2. ALMANYA'DAKİ TÜRKLER

Almanya'da yaşayan Türkler, uzun süre misafir işçi statüsünde kalmışlar ve bu statü onların topluma entegre olmasını zorlaştırmıştır. Son dönemlerde Avrupa'da çıkan vatandaşlık yasaları da göçmenlerin entegre olmalarını biraz daha zorlaştırmıştır. Toplumların göçmenlerden ve mültecilerden dolayı daha hassas olmaları, siyasetçileri mülteci karşıtı kampanyaları desteklemeye itmiş özellikle Almanya'da göçmen karşıtı Pegida hareketi yükselişe geçmiş, AfD gibi partiler mecliste yer bulmuştur.

2008 yılında CDU "Almanya'nın resmi dili Almanca'dır" (Cumhuriyet, 04.12.2008) ifadesinin anayasaya eklenmesini talep etmiş, bu talep Türk dernekleri tarafından eleştirilmiştir. Almanya'da su götürmez bir gerçeğin anayasaya madde olarak konulmasını kışkırtma olarak yorumlayan SPD ve Yeşiller gibi içerisinde Türk milletvekilleri barındıran partiler, uyum konusunda hükümetin önerilerinin yetersiz olduğunu beyan etmişlerdir. Fırat Üniversitesi'nden Mustafa Yağbasan'ın 2009 yılında yaptığı araştırmaya göre (Cumhuriyet, 12.03.2009) Almanya'daki Türklerin yüzde 60'ı Türkiye'nin AB'ye girmesini gerekli bulmamakta, yüzde 51'i ise Türkiye'nin AB'ye giremeyeceğini düşünmektedir. 2011 yılında Berlin

Büyükelçiliği'nin yeni hizmet binasının açılış töreninde konuşan Recep Tayyip Erdoğan, Türklere yönelik "Burası artık sizin eviniz. Vatandaşlarımızın çift dilli olması bir zenginliktir ve bu sonraki nesiller içinde hayati derecede önemlidir. Arkanızda bölgesinde ve dünyada söz sahibi Türkiye Cumhuriyeti var" (Cumhuriyet, 30.10.2012) cümlelerini sarf etmiştir. Erdoğan'ın Almanya'daki Türklere seslenmesini "Almanya'da yaşayan üç milyon Türk kendisine aitmiş ve onların patronuymuş gibi" (Cumhuriyet, 03.11.2011) konuşmasını eleştiren Die Welt, Die Tageszeitung, Süddeutsche Zeitung ve Frankfurter Rundschau gazetelerinin yorumlarına Türkiye'de hükümete yakınlığını ile bilinen gazeteler yer vermezken, Cumhuriyet birkaç farklı haber şeklinde bu yorumları okuyucularına sunmuştur.

2010 yılında Mart ayında Merkel'in Türkiye'yi ziyaretinden hemen önce Die Zeit'a demeç veren Recep Tayyip Erdoğan, Merkel'e imtiyazlı ortaklık konusunda net tavrını söyleyeceğini, kuralları AB'nin koyduğunu Türkiye'nin de bu kurallara göre oyunu oynadığını söylemiştir. Almanya'daki Türkleri Türk olarak gördüğünü belirten Erdoğan, kuşaklar ilerledikçe Türklerin sorunlarının azalacağına inandığını söylemiştir (Cumhuriyet, 24.03.2010). Bild Gazetesi muhabirlerinden Claudia Weingaertner, 2010 yılında İstanbul'da yaşadığı iki ay süresince Almanya'da kötü bir üne sahip olan Türklerin, Türkiye'de sıcakkanlı ve yardımsever olduklarını gördüğünü, kendisinin de Türklere karşı ön yargısının olduğunu ancak İstanbul'a geldiğinde bunun kırıldığını açıklamıştır (Cumhuriyet, 15.11.2010a).

Cem Özdemir'in 2010'da Müslüman gençlerin imamları örnek aldığını, bu yüzden imamların Alman üniversitelerinde eğitim görmesi gerektiği söylemesi ülke çapında tartışma başlatmıştır (Cumhuriyet, 07.06.2010). O dönem Türkiye'yi ziyaret eden Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wulff, Türk-Alman üniversitesinin temelinin atılması hakkında konuşmuş, Türkiye ve Almanya arasındaki ekonomik iş birliklerinden söz etmiş, Kıbrıs konusunda bir uzlaşıya varılmasını Almanya olarak temenni ettiklerini dile getirmiştir. Almanya'da yaşayan Türklerin de cumhurbaşkanı olduğunu belirten Wullf, Türkler arasında suç oranının yüksek olmasından, gençler arasındaki maço tavırlardan şikayetlenmiş, Almanca konuşabilen imamların olmasındansa memnun olduğunu dile getirmiştir (Cumhuriyet, 19.10.2010).

Yeşiller Partisi uyum sözcüsü Filiz Polat, 2004 yılından beri Türkler ve Müslümanların hakları konusunda Almanya'da çeşitli çalışmalar yapmıştır.

Özellikle, Müslümanların ibadet yerlerinin baskınlara uğraması, aşırı sağcılar tarafından kundaklanması gibi konularda meclise birçok soru önergesi veren Polat, bu durumun toplumda ayrımcılığı artırdığını ve Müslümanları çok fazla rahatsız ettiğini dile getirmiştir (Yeni Şafak, 05.09.2009). Aşağı Saksonya Eyaleti İçişleri Bakanı Uwe Schünemann'ı eleştiren Polat, bakanın Hannover'deki Linden semtini "İslami semt" olarak nitelendirmesini, Almanya'daki Müslümanlara şüpheyle bakılmasını neden olduğunu söylemiştir (Cumhuriyet, 06.01.2011). Yeşiller Partisi milletvekili adaylarından Belit Onay, 2012 yılında Türkiye'den dönüşte Hannover Havaalanı'nda 2000-2008 yılları arasında medyada "Dönerci cinayetleri" (Cumhuriyet, 02.12.2011) olarak bilinen, 8 Türk'ün öldürülmesi ile alakalı sorguya alınmıştır (Yeni Şafak, 03.06.2012). Kendisine üye olduğu örgütlerin olup olmadığını sorulan Onay, Müslüman Türklere terörist gözüyle bakılmasının Almanya'ya zarar vereceğini söylemiştir. 2014 yılında ilk defa bir camiye yapılan baskınla Müslümanlar IŞID'le özdeşleştirilmiş, camiler terör örgütü üyelerini saklayan ve koruyan bir yer olarak topluma lanse edilmiştir (Yeni Şafak, 06.12.2014).

Pegida'nın yükselişe geçmesi ile birlikte Angela Merkel; "Halk biziz çağrısıyla yürüyorlar. Bunu söylerken şunu kastediyorlar: Sizler, ten renginizi ya da dininiz nedeniyle buraya ait değilsiniz. Bu tür gösterilere katılan herkese şunu söylüyorum: Size bu çağrıyı yapanların peşinden gitmeyin! Çoğu zaman kalplerinde ön yargılar, soğukluk ve hatta nefret var!" (Yeni Şafak, 31.12.2014) sözleri ile Pegida'ya tepki göstermiştir. 2015 yılında Andreas Zich, Beate Küpper'in yazdığı Öfke, dışlama, aşağılama: Almanya'da sağ popülizmi[31] kitabında İslam'ı artık bir tehdit olarak gören Alman halkının İslamiyet'in kontrol altına alınması gerektiğini düşündüğünü ve bunun sonucunda Müslümanların toplumdan dışlanmaya başlandığını örnek ve anketlerle anlatılmıştır.

2015 ve sonrasında özellikle camilere yönelik Alman hükümetinin denetiminin artması (Cumhuriyet, 02.05.2016) ve camilere yönelik saldırıların çoğalması (Cumhuriyet, 27.09.2016) Müslümanlar açısından oldukça büyük sıkıntılara yol açmıştır. Almanya'da DİTİB'e bağlı 970 imam görev yapmakta, bu

[31] Kitap için bkz: "Wut, Verachtung, Abwertung: Rechtspopulismus in Deutschland, http://dietz-verlag.de/downloads/leseproben/0478.pdf

son dönemlerde "Ankara'nın Almanya'ya uzanan kolu" (Cumhuriyet, 24.04.2016) olarak anlaşılmaktadır. 2016 yılında CSU Genel Sekreteri Andreas Scheuer, SPD'li Franziska Giffey, Bavyera İçişleri Bakanı Joachım Hermann farklı zamanlarda benzer açıklamalar yaparak, Türkiye'den Almanya'ya imam gönderilmemesi gerektiğini, Alman kültür ve değerleri ile yetişen imamların Almanya'da görev yapması gerektiğini, aksi takdirde uyum konusunda zorlukların yaşanmaya devam edileceğine dikkat çekmişlerdir. 2017 yılında Yeşiller Partisi milletvekillerinden Volker Beck'in, Almanya'daki imamların Fethullah Gülen'e bağlı kişiler hakkında bilgi toplayıp bu bilgilere Türkiye'ye verdikleri hakkındaki casusluk iddiaları Aralık ayında suç duyurusuna dönmüş ve imamlara yönelik operasyonlar başlamıştır (Cumhuriyet, 15.02.2017). 2015 yılında Fransız dergi Charlie Hebdo'ya yapılan saldırıyı kınayan DİTİB, Nürnberger Nachricten Gazetesi önünde toplanıp "Müslümanların ifade özgürlüğünden yana oldukları ve terörün İslam'da yerinin olmadığının" (Cumhuriyet, 15.02.2015) mesajını vermiştir.

2015 yılında devlet kanalı ARD'de konuşan Merkel, Almanya'daki Türklerden, "Türkiye'deki sorunları Almanya'ya taşımayın, ben sizin de başbakanınızım, ülkemizin kalkınmasından hepimiz sorumluyuz" (Cumhuriyet, 29.08.2016) diyerek Türklere sadakat çağrısında bulunmuştur. Almanya'da yaşayan Türklerin bir kısmı çifte vatandaştır. CDU/CSU'ya göre bu durum sadakat sorunu yaratan bir olgu olmuştur. Hristiyan Birlik Partileri, opsiyon modelinin iptal edilip Türklere çifte vatandaşlık veren uygulamaların kaldırılması gerektiğini savunmaktadır. 2011 yılı genelinde Almanya'daki Türklerin 800 bini Alman vatandaşı, bir milyon 500 bini ise Türk vatandaşıdır (Cumhuriyet, 29.04.2017). 2013 yılında Merkel Türklere çağrıda bulunmuş ve ülkedeki herkesin Alman vatandaşı olmak hakkına sahip olduğunu ve seçimlerde oy kullanabileceğini ifade etmiştir.

Ancak Türkleri Almanya'da oyun dışı bırakmak çok kolay bir durum değildir. Zira orada yaşayan Türklerin oy hakkı da bulunmaktadır ki bu durum Türklerin eskiden beri oylarına vakıf olan SPD için önemli olmuştur. Türklerin genel olarak seçim vaatlerinde aradıkları konular; "Opsiyon modelinin kaldırılması, çifte vatandaşlık, İslamiyet'in Almanya'da resmi din olarak tanımlanması, ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele" (Yeni Şafak, 29.08.2013) şeklindedir.

Almanya'da Türk siyasetçiler seçimlerde aktif roller üstlenmektedirler. Kuşkusuz ki Türk kökenli siyasetçiler arasında ilk başarı Cem Özdemir'e aittir. Halen Yeşiller Partisi Eş Başkanlık görevini yürüten Özdemir, 2017 seçimlerinde başbakan adayı olmuştur. Örneğin 2011 yılında SPD'den Aydan Özoğuz, parti tarihinde bir ilk olarak delegelerin yüzde 89'unun oyuyla başkan yardımcılığı görevine seçilmiştir. 2012 yılında Serap Güler ve Aygül Özkan CDU federal yönetimine, Emine Demirbüken Wegner ise CDU Divan Kurulu'na seçilmiştir. 2010 yılında Aygül Özkan, Aşağı Saksonya eyaletinin Sosyal İşler, Kadın, Aile ve Sağlık Bakanı olmuştur. 2017 seçimlerinden sonra SPD'den Aydan Özoğuz, Elvan Korkmaz, Gülistan Yüksel, Cansel Kızıltepe, Mahmut Özdemir ve Metin Hakverdi, Yeşiller Partisi'nden Ekin Deligöz, Canan Bayram, Filiz Polat, Cem Özdemir ve Danyal Beyaz, Sol Parti'den Sevim Dağdelen, Evrim Sommer ve Gökay Bulut Federal Meclis milletvekilleri olmuşlardır. CDU/CSU adayları meclise girememiştir.

Almanya'daki Türkleri bir oy aracı olarak gören Türk siyasetçilerin Almanya'da miting yapmalarını eleştiren Alman siyasetçiler ile Recep Tayyip Erdoğan arasında "Nazi" (Deutsche Welle, 05.03.2017) benzetmesi ile başlayan tartışma uzun süre gündemi meşgul etmiştir. SPD'li Adalet Bakanı Heiko Maas bu benzetmeyi "Rezalet, kabul edilemez" olarak nitelendirirken, CDU Genel Başkan Yardmcısı Julia Klickner "Utanmazca, çirkin ve tarih bilmezlik" olarak değerlendirmiştir (Cumhuriyet, 06.03.2017). Martin Schulz, "Dost bir ülkenin cumhurbaşkanının bu ülkenin başbakanını bu şekilde aşağılaması küstahlıktır. NATO üyesi ve AB üye adayı bir ülkenin devlet başkanının uluslararası diplomasi kurallarını çiğneyemeyeceği ona hatırlatılmalı ancak Erdoğan bir devlet başkanına yakışmayan tutumunu sürdürüyor" (Cumhuriyet, 20.03.2017) cümleleri ile Erdoğan'ı eleştirmiştir. Dışişleri Bakanı Sigmar Gabriel, "Hoşgörülüyüz ancak aptal değiliz bu yüzden bilinsin ki artık burada sınır aşılmıştır" diyerek Erdoğan'ın benzetmesine tepki göstermiştir (Cumhuriyet, 20.03.2017). Esasen Türkiye'deki referandum sürecinde Alman politikacıların "Hayır" alternatifini desteklemelerini terör örgütüne destek olarak nitelen Erdoğan'ın (Yeni Şafak, 13.03.2017) kullandığı üslup, iki ülke arasındaki tansiyonu yükseltmektedir. 16 Nisan Referandumu öncesinde bazı bakanların Almanya'ya gidip oradaki Türk vatandaşlarına "Evet" oyu çağrısı yapmasını eleştiren Almanya hükümeti, Türk bakanlara konuşma için salon

vermemiştir. Almanya'da Erdoğan'ın ve bakanların miting ve toplantı yapmaları, Alman Yüksek İdare Mahkemesi'nin "Almanya sınırları içinde yabancı bir devlet adamı veya hükümet üyesinin siyasi görüşlerini açıklama imkanını, dış politikaya ait bir konudur" kararına takılmış, Sol Parti'den Sevim Dağdelen, Erdoğan'ın "diktatörlük" kampanyasının yasal olarak bu şekilde engellenebileceğini belirtmiştir (Cumhuriyet, 24.02.2017). Erdoğan'ın "Türk düşmanlarına oy vermeyin" çağrısı özellikle Cem Özdemir ile arasında bir polemik haline gelmiş başta Martin Schulz olmak üzere bir çok politikacıdan sert tepkiler almıştır.

Almanya'da yaşayan Türklerin entegrasyon sorunlarının bu kadar gündemde olmasının diğer bir nedeni de kuşkusuz ki medyadır. 1960'lı yıllardan itibaren Almanya'da satılmaya başlanan bir çok Türk gazetesi olmuştur. Bunlar; Hürriyet, Star, Cumhuriyet, Sabah, Milliyet, Türkiye, Zaman, Milli Gazete, Ortadoğu, Fanatik, Akşam, Posta, Emek, Tercüman şeklindedir (Genel, 2011: s.48). Türk medya kaynakları orada yaşayan vatandaşları bilgilendirme görevi ile yayınlarına başlamış ancak çoğu zaman Türk vatandaşlarını bilgilendirmekten çok ayrımcı faaliyetlere düşürmüştür. Türk medya kaynakları sansasyonel haber yapıp tirajları yükseltmek adına genelde Türklerin milliyetçilik duyguları üzerine oynamış ve bu taraftarlığı artırıp bazen gerçek dışı haberlere yer vermekten çekinmemiştir (Özsoy, 2014: s.4). Bu durum Türkler tarafından farkedildiğinde ise tirajlar düşmüş ve birçok Türk gazetesi Almanya'daki yayın hayatına son vermiştir. 1985'te kurulan TD1, 1990'da yayın hayatına başlayan TRT INT ve 1991 yılında yayınlarına başlayan TRT Avrasya ile Almanya'daki Türkler uydu aracılığı ile kendi kültürlerini görmeye devam etmişlerdir.

Almanya'da yaşayan Türklerin elli yıldır yaşadığı sıkıntılar artık kronikleşmiş ne Almanya ne de Türkiye tarafından bir çözüme ulaştırılmamıştır. Türklerin Almanya'ya yerleşmeye başlaması ile birlikte öncelikle bir takım cemaat ve siyasi partiler Türkiye'den Almanya'ya giderek oradaki insanları etkilemiş, milliyetçilik fikirleri üzerinden Türkleri bir arada tutmaya çalışmışlardır. Türklerin sıkı sıkıya birbirine bağlanması elbette ki Almanya'ya uyum sağlamasını zorlaştırmıştır. Kendi kurallarından, adetlerinden vazgeçmeyen Türkler, Alman hayat tarzını benimsemeyi reddetmiş sonuç olarak da halk tarafından çok fazla kabul görmemiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Almanya'ya uzanmasıyla beraber Türkler biraz daha cemaatlerden

kurtarılmış devlet himayesine alınmaya çalışılmıştır. Ancak bu durum Almanya tarafından eleştirilmiş, Türkiye'nin Almanya'daki Türkler vasıtası ile Almanya'nın iç işlerine karışmaya çalıştığını iddia etmiştir. Türkiye ise, Almanya'nın entegrasyon adı altında bir asimilasyon faaliyeti yürüttüğünü iddia ederek vatandaşlarının arkasında duracağını beyan etmiştir. Türkiye'deki referendum döneminde Türk Bakanların Almanya'da bazı zorluklar yaşamasını Almanya'daki Türkler konusundaki çekişmenin en üst sınırı olmuştur. Merkel, Türk siyasetçilerin Almanya'da "propaganda" yapmalarına izin vermeyeceklerini açıkca ifade etmiştir. Erdoğan tarafından yapılan "Nazi" benzetmesi, Almanya'da kriz yaratmış ve kullanılan üslubun ikili ilişkilere zarar verdiğini ortaya koymuştur.

Bu dönemde Yeni Şafak genel olarak Türklerin sorunlarına ve Almanya'daki İslam karşıtlığına değinen haberler yapmış ve Türklerin Almanya'ya uyum sağlamamasının sebebinin Almanya olduğunu ifade eden haberler yayınlamıştır. Seçim dönemi öncesinde hükümetin açıklamalarına parallel ifadelerle haberler yayınlayan Yeni Şafak, Erdoğan'ın miting veya kanallarda yaptığı açıklamalara genelde tam olarak yer verirken, Merkel'in açıklamalarının sadece belirli kısımlarını haberlerde yayınlamıştır. Cumhuriyet ise Almanya'daki Türkler hakkındaki haberlere Yeni Şafak kadar geniş yer vermemiştir. Daha çok İslam karşıtlığı hakkında haberlere yer veren Cumhuriyet, Türklerin sorunlarında Türklerin payının büyük olduğunu ifade eden köşe yazılarına yer vermiştir.

3.3. MÜLTECİ KRİZİ

Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkiler 2015 yılından itibaren mülteci akını odaklı olmaya başlamıştır. Türkiye konumu itibariyle mülteci akını konusunda önemli bir pozisyondadır. Savaştan kaçan Suriyeli mülteciler Ege Denizi üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışmış birçoğu maalesef ki bu uğurda hayatlarını kaybetmiştir. Avrupa Birliği Afganistan, Suriye, Irak ve Pakistan'dan gelen yoğun mülteci akını karşısında Türkiye ile masaya oturmuş ve çözüm bulmaya çalışmıştır (Büyükbay, 2016: s.42).

2015 yılında Suriyeli göçmenleri taşıyan botun Ege açıklarında batması ile hayatını kaybeden 2 yaşındaki Aylan Kurdi, medyada geniş yankı uyandırmıştır.

Mültecilerin ölümü konusunda Batı'yı suçladığını söyleyen Recep Tayyip Erdoğan, sınıra gelen mültecilere Türkiye olarak ev sahipliği yaptıklarını, aynısını İtalya, İspanya, Macaristan gibi ülkelerin de yapabileceğini ancak yapmadıklarını söylemiştir (Yeni Şafak, 04.09.2015).

Ekim 2015'te Köln belediye başkan adayı Henriette Reker'in bıçaklı saldırıya uğraması Almanya'da yabancı karşıtlığının son dönemlerdeki en bariz örneklerinden olmuştur. Aylan Kurdi'nin hayatını kaybetmesi üzerine de Berlin Wehrt Sich! (Berlin Kendini Savunuyor!) isimli bir sayfa açılarak, "Ölen mültecilere üzülmüyoruz aksine sayıları azaldığı için seviniyoruz" (Yeni Şafak, 05.09.2015) mesajı yayınlanmıştır. Almanya İç işleri Bakanı Horst Seehofer'ın (CSU) "İslam Almanya'ya ait değil" sözleri yabancı karşıtlığının siyasi boyutu olarak yer almış, özellikle AfD'nin 2017 seçimlerinde meclise girmesi bu boyutun ne kadar derin olduğunu gözler önüne sermiştir. Pegida gibi aşırı sağ popülizminin iddiaları arasında Avrupa'nın Müslümanlaşmasından dolayı göçmenlerin büyük bir kısmının hemen sınır dışı edilmesi yer almaktadır. Elmas Topçu'nun aktarımına göre, 2011'deki nüfus sayımlarında tahmini olarak Almanya'da 4,5 milyon Müslüman bulunmakta, 2012 yılında göçmenlerin işlenen suçların yüzde 25'ine sahip olduğu görülmekte ve bir göçmenin yıllık maliyeti bir Alman vatandaşı için 16,30 Euro'yu bulmaktadır (Topçu, 2015).

Türkiye ile Geri Kabul Anlaşması'nın görüşmeleri 2005 yılında başlamıştır. Aradan geçen zamanda müzakere edilen anlaşmada Türk tarafı Avrupa için vize muafiyetini şart koymuş ve süreç bu yüzden uzamıştır. Yeni Şafak 2011'de müzakere süreçlerinin tamamlanmasını "Vizesiz Avrupa önündeki engel olan anlaşmanın müzakereleri tamamlandı" (Yeni Şafak, 28.01.2011) şeklinde vermiştir. Aslında müzakere süreçlerinde Avrupa Birliği her fırsatta "Geri Kabul Anlaşması ile ilgili diğer ülkelerle imzalanan anlaşmaların dışında Türkiye'ye farklı ve haksız bir muamele yapılmamalı" (Cumhuriyet, 15.11.2010b) görüşünü tekrarlamıştır. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 2012 yılında yaptığı açıklamada anlaşmayı tarihi bir adım olarak gördüğünü, tam vize muafiyetinin de üye olan ülkelerde iki veya üç yılı bulduğunu ancak Türkiye olarak bu süreci hızlandırmak için ellerinden geleni yapacaklarını ifade etmiştir. 2013 yılında Yeni Şafağın "AB ile vizesiz dönem" (Yeni Şafak, 05.12.2013) başlığı ile duyurduğu haberinin içeriğinde, AB Komisyonu

İçişlerinden Sorumlu Üye Cecilia Malmström ve Komşuluk Politikasından Sorumlu Üye Stefan Füle ile Ahmet Davutoğlu'nun ortak olarak yaptığı açıklamada, Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanması kararı alındığını, vize muafiyeti diyalogunun başlayacağını söylemiştir.

16 Aralık 2013 tarihinde Türkiye ve Avrupa Birliği arasında hem Geri Kabul Anlaşması hem de Vize Serbestisi Diyalogu Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. 17 Aralık günü; Sabah Gazetesi, haberi manşetten vermiş, "Vizesiz Avrupa için Tarihi İmzalar Atıldı 'Biz Kaçış Değil Dönüş Ülkesiyiz'" başlığını kullanmış, Milliyet Gazetesi "'Kaçılan Değil Dönülen Ülkeyiz'" başlığı ile haberi vermiş, Star Gazetesi "AB Sürecimi Cebimde Taşıyorum" başlığını kullanmış, Akşam Gazetesi "Demokrasiye Schengen Vizesi" manşeti ile haberi vermiş, BirGün, Sözcü ve Cumhuriyet Gazetesi habere 1.sayfada yer vermemiş, Yeni Şafak Gazetesi "Vize Faslı" manşeti ile haberi duyurmuştur (İHA, 2013). Burada dikkat çeken nokta, hükümete muhalif gazetelerin neredeyse tamamı haberi birinci sayfaya taşımamışlar, hükümete yakınlığı ile bilinen gazeteler ise daha çok Erdoğan'ın sözlerini manşet olarak kullanmışlardır.

Müzakereler esnasında Avrupa Birliği tarafından hazırlanan 19 sayfalık Meşruhatlı Yol Haritası'nda[32], Türkiye'nin vize muafiyetini net bir şekilde söyleyen bir madde yoktur. Ancak Türk medyasında vize muafiyeti için "3 sene" şeklinde tarih verilmiştir (Yeni Şafak, 22.11.2014). Vize muafiyeti için yapılacaklar, Meşruhatlı Yol Haritası'nda 5 blok altında anlatılmıştır. İlk başlık, seyahat belgelerinin AB standardına uygun hale getirilmesi, ikinci başlık Türkiye'nin sınırını mültecilerden koruması ve güvenlik, üçüncü başlık kamu düzeni ve AB güvenlik kurumları ile iletişim, dördüncü başlık ise Türk vatandaşlarının temel hak ve hürriyetleri ile alakalıdır (Köse, 2016: s.19). Beşinci başlık ise, geri Kabul ile alakalıdır. Bahsedilen başlıklardaki maddeler tam olarak yerine getirildiği zaman Avrupa Birliği, Türkiye için vize uygulamasını kaldırma kararını almaya muktedirdir. Ancak burada önemli olan husus şudur ki, vize ile ilgili konular oy birliği ile değil oy çokluğu ile alınmaktadır. Bu durumda Türkiye ile ilişkileri iyi

[32] Road Map Towards a Visa Free Regime With Turkey, vize muafiyeti aşamalarını belirleyen metindir. Geri Kabul Anlaşması ile eş zamanlı yürütüleceği açıklanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf

olmayan GKRY veya Yunanistan gibi ülkelerin ret oyu verebilme ihtimalleri çok da uzak sayılmamaktadır.

İktisadi Kalkınma Vakfı'nın hazırladığı Türkiye ile Vize Serbestliğine İlişkin Yol Haritası Birinci Değerlendirme Raporu Analizi'nde yer alan bilgilere göre, C tipi Schengen Vize'sinin dünya genel ret oranı 4,8 iken, Türkiye'nin ret oranı 4,7'dir (Özsöz, 2013: s.21). 5 blok halinde sunulan 72 kriterin, 13ünde "Kriter karşılanmıştır", 9'unda "Kriter neredeyse karşılanmıştır", 23'ünde "Kriterin bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir", 17'inde "Kriterin bir bölümü karşılanmıştır", 10'unda ise "Kriter karşılanmamıştır" ibaresi yer almıştır (Özsöz, 2013: s.3).

18 Ekim 2015'te Türkiye'yi ziyaret eden Angela Merkel, Türkiye'nin mülteci anlaşması karşısında beklediği tüm vaatler konusunda neredeyse geçiştirici bir şekilde konuşmuştur. Türkiye'nin üyelik müzakerelerini "Ucu açık hassas bir süreç" olarak değerlendiren Merkel, vize serbestliği, Türkiye'ye GKA sonucu mülteciler için verilmesi planlanan 3 Milyar Euro konusunda da "Bunlar AB'nin 28 üyesinin onayını gerektiren daha sonra konuşulacak konulardır" (Cumhuriyet, 20.10.2015) demekle yetinmiştir. Alman muhalefeti, Merkel'in ziyaretini Erdoğan'a seçim desteği olarak tanımlamış, CSU ve SPD ise Türkiye'yi önemli bir partner olarak tanımlamıştır (Evrensel, 2015).

25 Ekim 2015'te Merkel'in çağrısı ile Brüksel'de toplanan Mini Liderler Zirvesi'ne mültecilerin geçiş yollarındaki ülkelerin temsilcileri davet edilmiştir. Türkiye'nin davet edilmemesinin garip karşılandığı zirveye; Sırbistan, Avusturya, Macaristan, Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya, Slovenya, Hırvatistan ve Romanya'nın liderleri katılmıştır. Zirvede, AB Sınır Koruma Ajansı olan Frontex'in gücünün kuvvetlendirileceği, sığınma başvurusu reddedilen mültecilerin hızlı bir şekilde sınır dışı edilmesi, üye ülkelerin aralarında mülteciler hakkında bir haberleşme hattının kurulması, Europol ve İnterpol'ün Balkan hattında daha aktif olması ve belirli ülkelerin sınırlarına asker takviyesi gönderilmesi karara bağlanmıştır (Cumhuriyet, 26.10.2015).

8 Şubat 2016'da Türkiye ziyarette bulunan Merkel, Ahmet Davutoğlu ile mülteci anlaşmasını görüşmüştür. O dönemde tutuklu bulunan Can Dündar, Erdem

Gül ve diğer tüm tutuklu gazeteci ve akademisyenlerin, Merkel'in gündeminde hiç yer almaması, Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin konuşulmaması Cumhuriyet gazetesi tarafından eleştirilmiştir (Güvenç, 2016). Merkel'in Türkiye gündemi, terörle mücadele, Avrupa'ya yasadışı göçün önlenmesi ve Geri Kabul Anlaşması olmuştur. Davutoğlu ve Merkel'in ortak düzenlediği basın açıklamasında Davutoğlu, insan kaçakçılığı ile terör eş değer tutulduğu ve her iki ülke de insan kaçakçılarına geçit vermemek için emniyet teşkilatlarının daha organize ve sıkı çalışacağı söylemiştir. AFAD ve Alman Teknik Yardım Heyetleri Kuruluşu sınırdaki mültecilere ortak bir çalışma ile bir süre yardım edecek, bu yüzden Almanya ile iş birliğinin oldukça önemli olduğundan dem vurmuştur. Aynı gün yasadışı bir şekilde Yunanistan'ın Midilli Adası'na gitmeye çalışırken botun batması sonucu hayatını kaybeden 24 mülteciden bahseden Davutoğlu, Türkiye'nin mülteci krizini tek başına göğüslemeyeceğini, kimsenin Türkiye'ye bel bağlayıp kenara çekilmemesi gerektiğini vurgulamıştır.

Geri Kabul Anlaşması gereğince, 4 Nisan 2016'dan itibaren Yunanistan üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışan mülteciler Türkiye'ye gönderilmeye başlanmıştır. Mültecilerin Türkiye'ye gönderilmesi ile ilgili en çok haberi muhalif gazeteler yapmış ve çoğu Geri Kabul Anlaşması'nı "Utanç Anlaşması" olarak lanse etmiştir. Özellikle mültecilerin Ege kıyısındaki il ve ilçelerde bekletilmelerini, turizm bölgelerinin mülteci bölgesi olmasını eleştiren medya kaynakları (Cumhuriyet, 03.04.2016) anlaşmanın Türkiye'ye zarar vereceği görüşündedir.

28 Nisan'da AB Komşuluk ve Genişlemeden Sorumlu Komiser Johannes Hahn, yaptığı bir açıklamada; Ahmet Davutoğlu'nun "Vize yoksa Geri Kabul de yok" (Cumhuriyet, 21.04.2016) sözlerini tehdit olarak değerlendirdiğini ve karşılıklı saygı sınırlarının aşılmaması gerektiğini, Türkiye ile Avrupa Birliği'nin bir eylem planı üzerinde anlaştığını dolayısıyla her iki tarafın da belirlenen şartlara bağlı kalacağını, 23. ve 24. Fasılların ifade özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığını kapsadığını belirterek kutucuklara "tik atmak" yerine bunların gerçekleştirilmesi gerektiğini söylemiştir (Cumhuriyet, 28.04.2016).

24 Mayıs'ta Erdoğan'ın "Görüşmelerde netice alındı, alındı. Alınmazsa, kusura bakmasınlar bu Türkiye Cumhuriyeti'nin Parlamentosu'ndan Geri Kabul Anlaşması'na yönelik adım atılmasıyla ilgili karar geçmez. Bize ikide bir kriter

dayatmasınlar. Burası Türkiye" (Cumhuriyet, 24.05.2016) restine yönelik açıklamada bulunan Merkel, masayı devirmek yerine iletişimi tercih ettiğini söylemiştir. Avrupa içerisinde Türkiye ile yapılan anlaşmanın çökmesini arzulayan bir kesim olduğunu hatırlatan Merkel, "Bu 72 kriterlik anlaşmayı Erdoğan Başbakanken imzaladı, AB'nin tutumu değişmedi, yeni kriterler eklenmedi" (Cumhuriyet, 25.05.2016) şeklinde yorumlamıştır.

Sık sık vize konusunda "hayal kırıklığını" dile getiren Türk siyasetçiler Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin durdurulmasına yönelik oylama yapmasından sonra Türkiye'nin anlaşmayı tek taraflı fes etme yetkisini dile getirir olmuşlardır. Özellikle 16 Nisan referandumundan sonra Avrupa Birliği'ne karşı son önerilerin sunulacağı ve rest çekileceği yapılan açıklamalar arasında yer almıştır.

Mülteci akınını durdurmak için birçok yol deneyen Avrupa'nın Türkiye'yi tampon bölge olarak kullanmak istemesi hükümet tarafından Geri Kabul Anlaşması ile onaylanmıştır. Ancak bu anlaşmanın kriterlerinin her iki ülke tarafından tam olarak yerine getirilmemesi sorunlara sebebiyet vermiştir. Cumhuriyet, mülteci anlaşmasını tarihi kriz olarak yorumlamış, Almanya ne isterse yaptığı için Erdoğan hükümetini suçlamıştır. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin suç oranını artırması, toplumda istenmemesi veya ekonomiye olan külfetini anlatan haberlere ağırlık veren Cumhuriyet Geri Kabul Anlaşması ile ilgili de olumsuz haberlere yer vermiştir. Yeni Şafak ise bu dönemde Geri Kabul Anlaşması'nı "Vizesiz Avrupa" başlıkları ile duyurmuş, anlaşmanın içeriğinde serbest dolaşım hakkı ile ilgili madde olmamasına rağmen sanki anlaşma ile böyle bir kazanım elde edildiğini yaymıştır. Hükümetin başarılı icraatlarınından birinin mülteci anlaşması olduğunu savunan Yeni Şafak, farklı fikirdeki köşe yazılarına yer vermemiştir.

3.4. ERMENİ TASARISI

Alman meclisinde, 16 Haziran 2005'te "1915 Ermenilerin Sürgün ve Katledilişinin Hatırlanması ve Anılması: Almanya, Türkler ve Ermenilerin Barışmasına Katkıda Bulunmak" isimli karar alınmıştır. Bu karar hakkında o dönem başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan açıklamasında, "Orada soykırım ifadesi

kullanılmamış, katliam ifadesi kullanılmış ama Alman Parlamentosu'nun bu konuyu tartışmadan, müzakere etmeden, basit lobilere kurban etmesini, siyaseten çok yanlış buluyorum, yanlış olmanın ötesinde çok da çirkin buluyorum. En azından Sayın Gerhard Schröder burada tavrını koymalıydı. Bunlar siyasette doğru değil. Ben siyasetin omurgalı olanını seviyorum." (Yeni Şafak, 17.06.2005) demiştir. Bu kararın Türkiye Almanya ilişkilerine zarar verebilecek bir karar olduğunu ifade eden Türkiye Dışişleri Bakanlığı, kararı kınadığına dair bir açıklama yayınlamıştır. Dönemin TBMM Başkanı Bülent Arınç, Ermeni iddialarını kabul eden 16 ülkenin parlamento başkanlarına kınama mektubu göndermiş, karar hakkında Türkiye olarak üzüntü ve hayal kırıklığı yaşadıklarını, Türkiye'nin tarihinde saklanan ya da utanılacak bir şeyin yer almadığını ifade etmiştir (Yeni Şafak, 08.09.2005). Türkiye 2007 yılında Ermeni iddiaları ile ilgili Rus ve Ermeni arşivlerinde 8 yıl boyunca yaklaşık 50 uzmanın çalışmaları sonucu 6 bölümlük bir belgesel olan "Büyük Yalan"ı hazırlamıştır. Almanya ise 2010 yılında Alman arşivlerinden derledikleri "Aghet-Ein Völkermord" (Aghet-Bir Soykırım) isimli belgeseli ARD kanalında yayınlamıştır.

Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink, öldürülmesinin 2.senesinde Köln'de Türk Alman Kültür Forumu, Alman Ermeni Topluluğu ve Herbert Quandt Vakfı'nın düzenlediği anma etkinliğinde anılmıştır. Türkiye'den 2008 yılında "Özür Diliyoruz" kampanyasının önderlerinden Baskın Oran'ın da katıldığı etkinliğe yaklaşık 400 kişi katılmıştır (Cumhuriyet, 20.01.2009). Özür Diliyoruz kampanyası hakkında Atatürk Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Enis Şahin, "Ermenileri yok etmeye çalışsaydık, bunun mutlaka belgesi olurdu ama bugüne kadar böyle bir belge bulunamadı. Ermeni meselesi konusunda ülkemizden bazı kabul sesleri çıkıyor, imza kampanyaları. Ermeni meselesini siyasi olarak kabul etsek arşivlerimizi yakmamız lazım. Arşiv bir milletin hafızasıdır. Arşivimizde kesinlikle soykırım belgesi yoktur." şeklinde yorumda bulunmuştur (Cumhuriyet, 20.01.2009).

2010 yılında Türkiye'ye 22 yaşındaki oğlunun tedavisi için geldiğinde, Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatıyla oturma izni alan Hasmik Manukyan, "Bir tarafta bize yardım eden Türkiye, diğer tarafta bayrak yakan Ermenistan" (Cumhuriyet, 27.04.2010) sözleri ile gündem olmuştur. Recep Tayyip Erdoğan'ın 2010'da Der Spiegel dergisine verdiği röportajda Türkiye'nin bir milyon belgeyi incelediğini,

soykırım iddiaları kanıtlanırsa gerçeklerle yüzleşmeye hazır olduklarını, Ermenistan ile bir senedir ilişkileri düzeltme, yakınlaşma gayretinde olduklarını belirtmiştir (Cumhuriyet, 29.03.2010). Van'daki Akdamar Ermeni Kilisesi'nde 95 sene sonra ayin yapılabilmesi Türkiye'nin ilişkilerin iyileştirilmesi adına yaptığı olumlu hareketlerden biri olarak görülmüştür. 24 Nisan 2015 tarihinde dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, "I. Dünya Savaşı koşullarında bu acıları yaşayan, farklı etnik ve dini kökene mensup milletlerin torunları olarak yaşananları anlıyor, hayatını kaybeden masum Osmanlı Ermenilerini saygıyla anıyor, torunlarına taziyelerimizi sunuyoruz" (T.C. Başbakanlık, 24.05.2015) şeklinde yazılı bir açıklamada bulunmuştur.

2012 yılında Türkiye'ye gelen Yeşiller Partisi Eş Başkanı Claudia Roth, "Politikacılar olarak bizim yapmamız gereken başkalarının tarihte yaptıklarını yargılamak değildir. Kendi tarihimizde ne yaptığımızı kendi kendimize değerlendirebiliriz. Bir başkasının tarihi ve geçmişi bizi ilgilendirmez. Türkiye'de Hrant Dink gibi değerli, her iki milletin de dostluğuna inana bir gazeteci öldürüldü. Bununla ilgili hala bir tartışma, gündem oluşturulmadı. Bence bu tür şeylere konsantre olmakta fayda var." (Cumhuriyet, 04.01.2012) sözleri ile iddialar konusuna farklı bir yaklaşımda bulunmuştur. 2015 yılında Berlin Katedrali'nde 1915 olaylarını anma etkinliğinde konuşan Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeni halkı bir soykırıma benzer dinamikle kurban düştü" (Cumhuriyet, 24.04.2015) sözleri ile ilk defa üst düzey bir siyasinin soykırım kelimesini kullanması ile gündem olmuştur.

26 Şubat 2016'da Yeşiller Partisi 1915 olaylarını soykırım olarak değerlendirmek hakkında bir önergeyi federal meclise sunmak istemiştir. Ancak bu önergeye CDU/CSU ve SPD'den bir destek gelmemiş, eş başkan Cem Özdemir de önergeyi geri çektiklerini duyurmuştur. CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu, Angela Merkel'e hitaben, "Ana Muhalefet Partisi olarak, eğer bu taslak tasarısı kabul edilirse, bunun Türkiye-Almanya ilişkilerine muhtemel olumsuz yansımaları olmasından ve telafisi mümkün olmayan zararlara yol açmasından derin endişe duyuyoruz. Bu bakımdan, Türk halkında daha fazla hassasiyet yaratmaması için bahse konu olan karar tasarısına ilişkin girişimin gözden geçirilmesini ve gündemden düşürülmesini umuyoruz" (Cumhuriyet, 28.05.2016) şeklinde bir mektup kaleme

almıştır. 2 Haziran 2016'da Alman Federal Meclisi'nde oylanacak olan soykırım tasarısı hakkında önce Erdoğan devreye girmiş, Merkel'i telefonla arayarak tasarı hakkındaki kaygılarını iletmiştir (Cumhuriyet, 31.05.2016). Ancak tüm bu çabalar yeterli olmamış ve Alman Federal Meclisi 2 Haziran 2016'da "1915 ve 1916 döneminde Ermenilere ve diğer Hristiyan azınlıklara dönük soykırımı hatırlama ve anma" isimli tasarıyı 629 evet, 1 çekimser (CDU), 1 ret (CDU) oyu ile kabul etmiştir. Angela Merkel, Sigmar Gabriel ve Frank Walter Steinmeier'in oylamaya katılmaması, Alman medyasında tepkiye yol açmış, korkaklık olarak değerlendirilmiştir.

Türk medyasında karar, Hürriyet tarafından "Yazıklar Olsun", Sabah tarafından " Silah arkadaşımız sırtımızdan vurdu", Cumhuriyet tarafından "1915 Yalnızlığı AKP ve Erdoğan bir diplomasi savaşını daha kaybetti", Sözcü tarafından Schämen Sie Sich! (Utanın)", Milliyet tarafından "Utanç verici karar", BirGün tarafından "Soykırım Onaylandı: AKP yok hükmünde", Yeni Şafak tarafından "Türkiye bunu unutmaz" ayrıca "Yüz Karası" alt başlığı ile Cem Özdemir fotoğrafına yer vermiştir (Bianet, 2016). En büyük tepki ise Star gazetesinden gelmiştir. Angela Merkel'in fotoğrafının Hitler'i çağrıştırır şekilde kullanan gazete tam sayfaya bu haberi vermiş ve "Her Şey PKK için" başlığını kullanmıştır (Agos, 2016). Merkel, Türkiye ile Almanya'nın ilişkilerinin güçlü olduğunu ve görüş ayrılıklarının üstesinden gelebilecekleri mesajı vermiştir. Aynı gün AKP/CHP/MHP kararın tarihi ve hukuki bir geçerliliği olmadığını ifade eden bir ortak deklarasyon yayınlamış HDP bu deklarasyona imza atmamıştır.

Türk medyası soykırım tasarısına imza atan Türk kökenli milletvekillerini adeta vatan haini ilan etmiş, Cem Özdemir başta olmak üzere diğer vekiller de sık sık tehdit mesajları aldıklarını açıklamışlardır. Özellikle Erdoğan'ın isim vermeden Cem Özdemir'i ima ederek "Bunların kanının laboratuar testinden geçmesi lazım. Ne Türk'ü be?" (BirGün, 2016) şeklindeki çıkışı, Almanya'daki milletvekilleri tarafından kınanmıştır.

Temmuz ayında gerçekleşen NATO Zirvesi'nde bir araya gelen Merkel ve Erdoğan, sorunlar hakkında yapıcı ve profesyonelce bir ortamda konuştuklarını açıklamışlardır. Eylül ayında Alman RTL kanalında açıklamalarda bulunan Merkel,

Parlamento'nun kararına saygı duyacağını ancak kararın her hangi bir bağlayıcılığı olmadığını ifade etmiştir.

Ermeni Tasarısı ile Türk medyası Almanya'yı suçlayıcı bir tavır takınmıştır. Hükümete muhalif gazetelerden olan BirGün, en uç tepkilerden biri olarak "AKP Yok Hükmünde" başlığı ile olayı duyurmuştur. Hükümete yakın kaynaklardan gelen en uç tepki ise Star Gazetesi'nden gelmiş, Merkel'i Hitler olarak görsele koyan gazete bu kararın PKK yararı için alındığını iddia etmiştir. Ermeni Tasarısı, parti siyasetinden ziyade Türkiye'nin imaj meselesidir. Ancak medya bunu AKP'nin başarısı ya da başarısızlığı olarak lanse etmiştir. Medyanın dilinin bu kadar sert olması krizi derinleştirmiştir. Almanya'yı suçlayan köşe yazıları hafta boyunca birçok gazetede yer almıştır.

3.5. İKİLİ İLİŞKİLERDE YAŞANAN ÖNEMLİ KRİZLER

Bu bölümde iki ülke arasında yaşanan medyatik krizlerin Türkiye açısından yorumlanması ele alınacaktır. Olayların içeriği ikinci bölümde ayrıntılı incelendiği için burada kısa özet geçilecek ve daha çok Türk medyasının olayları sunuş tarzı hakkında yorumlar yapılacaktır.

3.5.1. Marco W. Davası (2007)

Antalya Manavgat'ta kaldığı otelde 13 yaşındaki C.M.'ye cinsel tacizde bulunduğu iddiasıyla tutuklanan 17 yaşındaki Marco W.'nin davası Türkiye'de görülmeye başlanmıştır. İngiliz C.M.'nin avukatı Ömer Aycan, Alman medyasında Türk hukukçuların onurunu zedeleyen haberlerin yer aldığını söylemiş, Baro olarak Marco'nun cezaevi koşullarının iyileştirilmeye çalışıldığını söylemiştir (Yeni Şafak, 24.03.2011). 11 Nisan 2007'de tutuklanan ve 247 gün Antalya'da E Tipi Kapalı Cezaevi'nde kalan Marco, 14 Aralık 2007'de tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır.

Serbest kaldıktan sonra "Türk Cezaevinde 247 Günüm" isimli bir kitap yazan Marco, kitabını Bild gazetesine dizi haline getirmesi için açıklanmayan bir rakam

karşılığı satmıştır. Marco'nun avukatı Matthias Waldraff devam eden bir davada, dava konusu ile ilgili ayrıntıların kamu ile paylaşılması davaya zarar verecektir gerekçesi ile Marco'nun avukatlığından ayrıldığını açıklamıştır. Frank Walter Steinmeier Marco'nun serbest bırakılması hususunda Abdullah Gül ile görüştüğünü açıklamış, Türkiye ise adil yargılama sürecine müdahale edemeyeceğini açıklamıştır.

Türkiye Marco davasında Almanya tarafından hep suçlanmış, korkutucu bir ülke olarak Alman medyasına yansımıştır. Bu dava hakkında en çok haber Hürriyet Gazetesi tarafından yapılmıştır. Marco'nun Türkiye'deki şartları olduğundan kötü gösterdiği hakkında haberler yayınlanmıştır. Ancak Almanya ile ters düşmemek adına hükümetten de çok fazla bu konu ile ilgili yorum yapılmamıştır.

3.5.2. Deniz Feneri E.V. Davası (2008)

25 Nisan 2007'de Deniz Feneri Derneği'ne düzenlenen baskınlarla yöneticilerinin bağış paralarını amaç dışı kullandıkları ortaya çıkmış, Mehmet Gürhan, Mehmet Taşkan ve Firdevsi Ermiş hakkında soruşturma başlatılmıştır. Dava ilerledikçe olayın Türkiye ayağının da olduğu ortaya çıkmış, AKP'li birçok siyasetçinin ve dönemin RTÜK başkanı Zahid Akman, Kanal 7 Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya Karaman'ın da dahil olduğu bir çok isim davaya dahil olmuştur.

Cumhuriyet'in iddiasına göre (Cumhuriyet, 10.09.2008), AK Parti iktidara geldiği dönemde Deniz Feneri Derneği'nin kamu yararına çalışan bir dernek olması için Danıştay'a başvurmuş, başvuru reddedilince de Dernekler Yasası değiştirilmiş, kamu için yararlı dernekleri belirleme kararı Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Böylece AK Parti bu bağış skandalı için uygun ortamı sağlamıştır. Sanıklardan Mehmet Gürhan kamuya açık bir mektup yazarak, toplanan 16 milyon Euro'yu bağış için kullandığını bunun belgelerinin mevcut olduğunu, Firdevsi Ermiş'in ifadelerine göre yargılandıklarını ve davada Türkiye aleyhine konuşması için kendisine baskı yapıldığını söylemiştir (Cumhuriyet, 19.09.2008). Davanın hakimi Johann Müller, "Almanya'nın en büyük dolandırıcılık olayı" olarak nitelendirdiği davada Mehmet Gürhan'a 5 sene 10 ay, Firdevsi Ermiş'e 1 sene 10 ay ve Mehmet Taşkan'a 2 sene 9 ay ceza vermiştir. Toplanan 41 Milyon Euro'nun 17 milyon Euro'luk kısmının

kuryeler aracılığı ile Türkiye'ye taşındığı iddia edilmesi üzerine dava hakimi Müller, Mehmet Gürhan'ın "Türkiye'dekileri" koruduğunu belirtmiştir.

Deniz Feneri E.V. davası bir süre sonra Türkiye-Almanya arasındaki belge sorunlarından dolayı krize dönüşmüş, iki ülke de gerekli belgelerin zamanında gönderilmediğini açıklamıştır. Almanya, davanın Türkiye'de siyasi ayağının olması nedeniyle belgelerin bilinçli olarak gönderilmediğini söylemiş, dava Türkiye'de başlayınca, aynı iddiaları bu sefer Türkiye yinelemiştir. Kemal Kılıçdaroğlu'nun gönderilmediği söylenen belgelerin Türkiye'ye geldiğini iddia etmesi krizi derinleştirmiş, ancak belgelerin Almanya'da ilgili dernek ve kuruluşlar tarafından basına sızdırılan belgeler olduğu anlaşılmıştır (Hürriyet, 18.02.2009).

Türkiye'de; görevi kötüye kullanma, özel belgede sahtecilik, kamu görevlisinin sahtecilik suçuna yardım kategorilerinden hazırlanan iddianameler bir süre sonra zamanaşımına uğramış, sanıklar hakkında takipsizlik kararı verilmiştir. Yeni Şafak yazarı Fehmi Koru Taha Kıvanç adlı takma adıyla yazdığı bir yazısında "Deniz Feneri E.V. davası Alman istihbarat işidir" (Kıvanç, 2009) demiştir. Bununla beraber sonraki dönemlerde de Türk siyasetçilerinin neredeyse her açıklamasında yer alan "dış mihrak" kelimesinin anlamı burada kullanılmış, Almanya uzun süre "Türkiye'nin iç işlerine karışmak ve iç işlerini karıştırmak" minvalinde anılmaya başlanmıştır. O dönem Doğan Grubu'nun sahibi Aydın Doğan'ın Almanya'daki ortağı sayılan Bild, Die Welt gibi gazetelerin sahibi olan Axel Springer'in yakın olması nedeniyle Türkiye'de hükümete yakın kaynaklar çerçevesince Doğan Medya grubunun ve Alman komplosu olarak değerlendirilmiştir.

3.5.3. Gezi Parkı Süreci (2013)

28 Mayıs 2013 tarihinde başlayan Gezi Protestoları tüm Türkiye'yi aylarca etkisi altına almıştır. Protestolar sırasında Erdoğan'ın söylemleri, polisin göstericilere orantısız kuvveti dış basında haber olmuş özellikle Almanya'dan Türkiye'ye birçok tepki gelmiştir.

Özellikle hükümete yakınlığı ile bilinen gazeteler, Gezi Parkı Protestolarını en başından itibaren "Meşru hükümeti devirmeye yönelik gizli darbe" olarak

değerlendirmiş, Almanya başta olmak üzere birçok ülkenin "Erdoğan'ın ortamı sakinleştiren bir dil kullanmasını" salık vermesini ise "dış mihrakların Türkiye üzerindeki büyük oyunu" şeklinde vermişlerdir. Bu sağlıksız dil elbette ki toplumda protestolarla başlayan kutuplaşmayı hızlandırmış, iktidar partisi siyasetçilerinin sert üslupları da bu kutuplaşmayı zirveye tırmandırmıştır. Özellikle medyanın, 28 Şubat süreciyle Gezi protestolarını bağdaştırmaya çalışması ilginçtir (Tutar, 2013). Uluslararası medyanın protestolar hakkında birçok yayın yapmasını ve hatta Türkiye'deki vatandaşların bile ulusal kanallarında yayınlanmayan görüntüleri dış basın aracılığı ile öğrenmesi "Kaosu körüklemek" (Yeni Şafak, 17.06.2013) olarak gören başta Yeni Şafak, Yeni Akit, Star ve Sabah gazeteleri tek merkezli haber yapmaya devam etmiştir.

Angela Merkel, Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip ettiğini açıklamış, hükümetin gençler ile masada buluşması gerektiğini belirtmiş ve protestolardaki polis şiddetini eleştirmiştir. Türkiye ile her zaman aynı fikirde olmadığını belirten Merkel, ancak diyalogumuz her zaman devam ediyor mesajı vermiştir.

Alman Ticaret Odası Dış Ticaret Sorumlusu Volker Treier'in Türk ekonomisinin dış sermayeye bağlı bir ülke olduğu hakkındaki açıklamaları Türk medyasında "Almanya bizi tehdit ediyor" şeklinde yayınlanmıştır (Yeni Şafak, 19.06.2013). CSU'lu Steffan Müller, "Türkiye'deki güncel olaylar yıllardır yerinde sayan üyelik müzakerelerini yeniden başlatmak üzere Türkiye'ye sinyal vermenin yanlış yol olduğunu göstermektedir. Erdoğan hükümetinin otoriter tutumu ve orantısız şiddet kullanımı bizim demokrasi ve düşünce özgürlüğü anlayışımızla bağdaşmamaktadır." (Cumhuriyet, 03.06.2013) açıklamasında bulunmuştur. Bu öneri ile Federal Meclis'te "Türkiye Avrupa Birliği müzakereleri yeniden canlandırılmalı mıdır?" oylaması yapılmış, SPD, Yeşiller Partileri Evet oyu kullanırken, FDP çekimser kalmış, CSU ve Sol Parti Hayır oyu vermiştir.

Almanya'nın açıklamalarını değerlendiren dönemin baş müzakerecisi Egemen Bağış, "Türkiye iç siyaset malzemesi yapılacak bir ülke değildir. Eminim Türkiye'de faaliyet gösteren 4 bin Alman firmasının bir hassasiyeti vardır. Aynı şekilde Almanya'da yaşayan ve birçoğu seçmen olan 3,5 milyon vatandaş, soydaş kardeşlerimizin de aynı konuda hassasiyetleri vardır" demiştir. Bu sözler Alman medyasına "Erdoğan'ın bekçi köpeği Merkel'i tehdit ediyor" şeklinde yansımıştır.

Der Spiegel Dergisi, 26. Sayısını "Boyun Eğme" kapağı ile çıkarmıştır. Genel Yayın Yönetmeni Klaus Brinkbaumer "Bizler Almanya'da yaşayan 3 milyon Türk'ün Almancalarının yetersiz olduğuna inanmıyoruz. Türkiye'de yaşanan olaylar Almanlar, Türkler ve Avrupalılar gibi herkesi ilgilendiriyor. Hükümetin bu olayların üstesinden gelmedeki yaklaşımı rahatsız edici. Biz hem Türkçe hem de Almanca olarak bu yaşananları buradaki Türklere ve Türkiye'deki Türklere sunabildiğimiz için mutluyuz" (Cumhuriyet, 22.06.2013) açıklamasında bulunmuştur.

22. Fasıl olan, Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu Faslı'nın açılmasının gündemde olduğu dönemde Gezi Protestoları nedeniyle Avrupa Birliği ile ilişkiler gerilmiş, Almanya'da fasıl açılmasının ertelenmesi talebi gelmiştir. Egemen Bağış'a göre faslın ertelenme sebebi Almanya'nın Gezi Süreci'ni bahane etmesi ve kendi ülkesindeki seçimler öncesi Türkiye'yi iç siyaset malzemesi yapmasıdır. Almanya ise yeni faslın açılmaması hususunda teknik sorunların olduğunu ifade etmiştir. Ancak tüm bunlara rağmen 5 Kasım 2013'te 22.Fasıl açılmıştır.

Türk medyası Gezi Parkı olayları esnasında gerçekleri halka göstermemesi nedeniyle dış basın tarafından eleştirilmiştir. Demokrasi vurgusunun sık yapıldığı dönemde "milli irade, demokratik hak" kavramları ile medya ayrımcı bir dil kullanmıştır. Gezi Parkı olayları esnasında Türk medyasındaki söylemleri değerlendiren Hrant Dink Vakfı, "Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil" isimli raporunda (Hrant Dink Vakfı, 2013) Yeni Şafak olaylar hakkında yayınladığı haberlerde, düşmanlık konusunda 64, hedef gösterme konusunda 19, demokrasi söylemi konusunda 32 ve salt karşıtlık hakkında 23 vurgu yaptığı haberlerde toplamda ayrımcı dili en çok kullanan gazete olmuştur.

Yeni Şafak, Gezi Parkı süresince yaptığı haberlerde en çok vurguyu yabancı devletler üzerinden yapmıştır. "Dış mihraklar" kavramının yaygın kullanıldığı bu dönemde, yabancı istihbarat servislerinin Türkiye üzerinde büyük oyunlar oynadığı, yabancı yatırımcıların da Gezi olaylarını finanse ettiği algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Dış mihraklara Türkiye'den CHP ve HDP'nin aynı zamanda PKK'nın yardım ettiğini savunan Yeni Şafak Almanya'yı hedef olarak göstermiştir. Cumhuriyet Gazetesi ise Yeni Şafak'ın tam tersine Gezi olaylarına sahip çıkmış ve

sanatçıların, akademik ve aydın kesimin de olaylara destek vermesi ile birlikte olayları yaşanan bir devrimmişcesine okuyucusuna sunmuştur.

3.5.4. BND'nin Türk Bürokratları Dinlemesi (2014)

Alman İstihbarat Servisi'nin, 2009 yılından itibaren Türkiye'deki üst düzey bürokratları dinlediği iddiası uzun süre gündemi meşgul etmiş, iki ülke arasındaki "dostluk" kavramını sorgulatmıştır. Der Spiegel dergisinin ortaya attığı bu iddia Merkel'e sorulduğunda Merkel, "Almanya'daki istihbarat teşkilatlarının çalışmaları hakkında kamuoyu önünde bilgi vermiyorum. Gerekli olan ne varsa bu Federal Meclis Parlamento Kontrol Komitesi'nde konuşulur, tartışılır." (Yeni Şafak, 18.08.2014) dışında bir açıklama yapmayarak kafaları daha çok karıştırmıştır. Bu iddiaların doğruluğu tartışılırken, Focus dergisi aslında Türkiye'nin 1976'dan beri dinlendiğini iddia etmiştir. Ahmet Davutoğlu bir açıklama yaparak Almanya'dan acilen izahat beklediklerini, bu olayın müttefiklikle bağdaşmayacağını ifade etmiştir (Yeni Şafak, 20.08.2014). Ancak Merkel'den uzun süre "BND'nin faaliyetleri hakkında bilgi veremiyorum" açıklaması gelmiştir.

Die Welt Gazetesi, Türkiye'nin nükleer silah yapmaya çalıştığı için BND tarafından dinlendiğini iddia etmiştir. Der Spiegel de Türkiye'nin Fethullah Gülen konusunda BND'den yardım istediğini iddia etmiştir. Olaylar iddialar seviyesinde kalmış, Almanya'dan net bir açıklama gelmemiştir. Türkiye'den de Almanya ile iş birliğinin devam edeceği açıklaması gelmiş bu konu üzerinde siyasiler tarafından daha fazla yorum yapılmamıştır.

Türk medyasında bu olay çok fazla yer bulmamış, Yeni Şafak tarafından Almanya'nın dost mu yoksa müttefik mi olduğu irdelenmiştir. Cumhuriyet konu hakkındaki haberlere daha az yer vermiştir. Hükümetten de bu konu hakkında geniş bir açıklama gelmemiştir.

3.5.5. Jan Böhmermann Davası (2016)

Recep Tayyip Erdoğan hakkında önce "Erdowie, Erdowo, Erdogan" isimli bir video klip ardında da ZDF kanalında küfürlü eleştirel şiir okuyan Jan Böhmermann iki ülke arasında sorun yaratmıştır. Erdoğan'ın şikayeti üzerine hakkında soruşturma açılan Böhmermann, Almanya'da muhalefet partileri arasında da sorun olmuştur. Şiirin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesini destekleyen SPD, yabancı devlet adamlarına hakareti düzenleyen Ceza Yasası'nın 103.Maddesinin yürürlükten kalkması için oylama yapılmasını önermiştir. Yeşiller Partisi ve Sol Parti de SPD'ye destek olmuştur.

Angela Merkel'in onay vermesi ile açılan soruşturma neticesinde Merkel, muhalefet tarafından "Erdoğan'ın sözcüsü" olmakla suçlanmıştır. Başbakanlıkta düzenlenen basın toplantısında konuşan Merkel, "Sanki benim için düşünce özgürlüğünün, basın özgürlüğünün önemli olmadığı şeklinde bir inanç oluştu. Bunlar benim için önemli ve önemli kalmaya da devam edecek. İnsan hakları ve değerler konusunda konuşulduğunda bu her zaman iki yönlüdür. Bir yanı açıkta konuşulanlardır, diğer bir yanı da özel olarak konuşulanlardır. Siyasi görüşmelerde her iki yan da gündeme gelir. Bu gelecekte de böyle olacaktır. İnsan hakları, özgürlükler, basın özgürlüğü vazgeçilmez değerlerdir. Türkiye ile bir anlaşma yaptığımız için artık bunlar değersizdir gibi bir şey düşünülmesi yanlıştır" (Yeni Şafak, 22.04.2016) şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.

Hamburg Eyalet Mahkemesi, okunan şiirin cinsel hakaret ve diğer değerleri aşağılayan kısımların okunmasını yasaklamıştır. Ancak Recep Tayyip Erdoğan yeniden bir hakaret davası açarak şiirin tamamen yasaklanması talebinde bulunmuştur. Ayrıca karşılıklılık ilkesinden dolayı Türk Ceza Kanunu'nun 343. Maddesine göre Böhmermann'a Türkiye'de de bir dava açılması gündemde yer almıştır. Dava halen sürmektedir.

Yeni Şafak tarafından saygısızlık olarak yorumlanan olay, Cumhuriyet tarafından çok önemsenmemiştir. Yeni Şafak durumu, Türkiye Cumhurbaşkanı'na hakaret olarak değerlendirirken, Cumhuriyet Recep Tayyip Erdoğan'a yapılan hakaret şeklinde değerlendirmiştir. Böhmermann hakkında dava açılmasına onay

veren Merkel hakkında olumlu haberler yayınlayan Yeni Şafak bir sonraki dava olan Deniz Yücel davasında Merkel'i PKK'nın sözcülüğünü yapmakla suçlamıştır.

3.5.6. Deniz Yücel Davası (2017)

Die Welt Gazetesi Türkiye temsilcisi Deniz Yücel, "Terör örgütü propagandası yapmak, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" suçu ile 27 Şubat 2017'de tutuklanmıştır. Deniz Yücel'in PKK terör örgütü üyeleri ile görüşmesi, Kandil'e çıkışı, PKK kamplarına gitmesini delil olarak sayılmıştır. Deniz Yücel'i dava süreci devam ederken "PKK üyesi" olarak lanse eden hükümet medyasına Almanya'dan tepki gelmiş, Angela Merkel birçok basın konuşmasında, Deniz Yücel'in sadece gazetecilik yaptığını ve bu yüzden serbest bırakılması gerekildiğini söylemiştir. Özellikle Recep Tayyip Erdoğan'ın "Alman ajanı" (Yeni Şafak, 07.03.2017) dediği Deniz Yücel, Türkiye'de ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün yurtdışında tekrar gündeme gelmesine sebep olmuştur.

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın Alman meslektaşı Heiko Maas'a cevaben gönderdiği mektupta, "Türkiye'ye yönelik haksız ve mesnetsiz iddialarla dolu, diplomatik nezaket kurallarına aykırı mektuplar kaleme almak ve terör örgütleri, teröristler ve darbeciler için endişe etmek yerine, kıymetli mesainizi Türk toplumu dahil Almanya'da yaşayan yabancılara karşı hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayan uygulamalara son vermeye ayırmış olmanızı temenni ederdim" (Yeni Şafak, 16.03.2017) sözlerine yer vermiştir.

Deniz Yücel'in tutukluluk kararını anlaşılmaz ve keyfi bulan Alman milletvekilleri, olayı biraz daha ileri götürerek Recep Tayyip Erdoğan'ın Almanya'ya girişinin yasaklanmasını talep etmiştir. Sol Parti'den Sevim Dağdelen, giriş yasağı ile beraber Erdoğan'ın banka hesaplarının da dondurulmasını talep etmiş, FDP'li Christian Lindner ise Türkiye ile ilişkilerin yeniden değerlendirilmesi gerektiğinin artık şart olduğunu açıklamıştır (Cumhuriyet, 01.03.2017).

Aynı dönemde Bekir Bozdağ başta olmak üzere Almanya'da birçok Türk bakana toplantı için salon verilmemesi olayı yaşanmaktadır. Erdoğan bu durumu değerlendirirken, Almanya'yı da teröre yardım ve yataklık eden ülke statüsüne

koymuştur. Alman medyası Deniz Yücel tutuklanmasından sonra bakanlara referandum mitingi için salon verilmemesini misilleme olarak yorumlamıştır.

Türk medyasının Gezi olaylarında sonra en net bir biçimde görüş ayrılığı yaşadığı davalardan olan Deniz Yücel davasında Yeni Şafak, yargılama süreci başlamadan evvel Deniz Yücel'i PKK'lı ilan etmiştir. Cumhuriyet ise tam tersi basın özgürlüğünü savunmuş, haberlerin başlıklarının altlarında kısa kısa "Gazeteciler bugün de cezaevinde biliyor musunuz?","İşini yapan gazeteciler bugün de tutuklı biliyor musunuz?" cümleleri ile konuya dikkat çekmiştir. Alman gazetelerinde çıkan "Free Deniz!" başlıklı haberlere ara ara yer veren Cumhuriyet, Türkiye'de basın özgürlüğünün, insan haklarının yok sayıldığını haberlerde alt mesaj olarak vermiştir. Dış basında "Özgür olmayan, yasaklı Türkiye" şeklinde verilen haberlere yer veren Cumhuriyet, AB'den ve Almanya'da Türkiye'de hukuk ihlallerinin yapıldığına dair yapılan açıklamalara sıkça yer vermiştir.

SONUÇ

Angela Merkel dönemi Türk Alman siyasi çatışmalarının bahsedildiği bu tezde, iki ülkenin dış politika hamlelerinin öncelikle olarak çıkar esasına, sonrasında ise liderin devlete yüklediği kimliğe bağlı olduğu idrak edilmiştir. Angela Merkel'in gençlik dönemlerinde iki farklı Almanya'nın olmasının, Doğu-Batı arasında belirgin farkların olması ve elbette ki ebeveynlerinden aldığı düşüncelerin Alman dış politikasına verdiği yön, yadsınamaz.

Hristiyan Demokratlar'ın Avrupa Birliği içerisinde Müslüman bir ülke istemeyişi, Türkiye'nin üye olduğu takdirde Avrupa Birliği içerisinde Almanya'nın ağırlığını azaltacağı endişesi gibi nedenlerden dolayı Türkiye'nin üyeliği desteklenmemektedir. Angela Merkel, bu kararı kamuoyuna imtiyazlı ortaklık şeklinde sunmuş ve şu ana kadar bu kararının arkasında durmuştur. Bu net karar, onun dış politika hamlelerine yön vermiş ve Almanya, Türkiye ile ekonomi ve siyasal olarak birçok konuda iş birliğinde bulunmuş ancak yine de üyelik konusunda Türkiye'nin destekçisi olmamıştır. Hristiyan Birlik Partileri kongrelerinde genel olarak, coğrafi olarak aynı değerlere sahip ve aynı tarihe sahip olanlar ile Avrupa Birliği üyeliğinin sınırlandırılması gerektiği söylemine yer vermiştir (Wimmel, 2006: 127).

Bu çalışma, sosyal inşacılık teorisi çerçevesinde iki devlet birbirlerini kimlikleri üzerinden nasıl algıladıkları düşüncesinden yola çıkmıştır. Çalışmada; Angela Merkel'in karakteri, Türkiye konusunda aldığı kararlarda nasıl etkili olmuştur? Liderlerin kimlikleri dış politikayı yönlendirebilir mi? Almanya ve Türkiye, birbirlerini kimlikleri üzerinden medya aracılığı ile nasıl algılıyor? sorularına cevap aranmıştır. Alman medyasından Frankfurter Allgemeine Zeitung, Bild, Die Tageszeitung, Welt, Zeit Online, Spiegel Online, Deutsche Welle isimli dergi ve gazetelerinden Türkiye, Almanya, Avrupa Birliği haberleri derlenmiştir. Genel olarak bahsi geçen yayınların kullandığı dil Türkiye hakkında uzlaşmacı

değildir. Hükümet kanadına yakın olmayan Die Tageszeitung, Zeit Online gibi yayınlar Türkiye hakkında dışlayıcı ve olumsuz ifadelere daha çok yer vermiştir. Özellikle, Ermeni Tasarısı'nın gündeme geldiği Haziran 2016 döneminde Alman medyası, Türkiye'yi suçlayıcı iddiaları kaleme almış ve doğruluğu henüz tarihçiler tarafından dahi onaylanmamış yargılarda Türkiye hakkında hükümler vermiştir. Hükümete yakınlığı ile bilinen Frankfurter Allgemeine Zeitung mülteci anlaşması gibi belirli konular haricinde genelde hükümet politikalarını destekleyici haberlere yer vermiş, son 5-6 senedir de Erdoğan yönetimi hakkında yazılan sert köşe yazılarını ön planda tutmaya başlamıştır. Türkiye hakkında haberlere Frankfurter Allgemeine daha çok yer verirken, Die Tageszeitung'un daha az yer verdiği gözlemlenmiştir. Ancak TAZ, sitesindeki e-gazetesine Almanca'nın yanı sıra Türkçe dil seçeneği de eklemiş, aynı haberlerin Türkçe olarak da okunabilmesini okuyucusuna sağlamıştır. 30 dilde yayın yapan Deutsche Welle ise genel itibariyle haberlerin içerikleri hakkında objektif olmaya çalışmış ancak Erdoğan yönetiminin sorunları veya olumsuzlukları hakkında daha çok haber yayınlamıştır.

Algıların Türkiye tarafında ise Cumhuriyet, Yeni Şafak gazetelerinden faydalanılmıştır. İki ülke arasında yaşanan çatışma konularında Türk medyasının olayları algılayış şekli incelenmiş, sonuç Alman medyasının algısına benzer çıkmıştır. Hükümete yakın kaynaklar, hükümetin hamlelerine göre Almanya hakkında haber yapmayı uygun bulmuştur. Ancak muhalif grup, haberleri veriş tarzında genel olarak hükümeti eleştirel bir üslup kullanmıştır. Ermeni Tasarısı gibi ülkenin bütüncül tepki verdiği konularda başlıklar Almanya'yı suçlayıcı olmuş, olaylar hükümet bazlı değerlendirilmemiştir. Ancak özellikle mülteci krizi hakkında muhalif gazete yayınları hükümet politikasını eleştirmiş, bu anlaşmanın Türkiye'ye zarar vereceğini, hükümetin yanlış politikalar uyguladığını yazmıştır.

Cumhuriyet gazetesi çalışanlarının gözaltına alınması, Deniz Yücel'in tutuklanması gibi olaylarda muhalif medya, hükümeti topyekün eleştirmiş ve o dönemlerde dış politika haberlerinde genelde basın özgürlüğü vurgusu yapmıştır. Yeni Şafak ve diğer hükümete yakın kaynaklar, tutuklu gazeteciler konusunda minimum seviyede haber yapmıştır. Alman siyasilerinin Türkiye'deki basın özgürlüğü hakkındaki açıklamalarına hükümet kanadı gazeteler pek yer vermezken, Cumhuriyet, BirGün gibi muhalif medya grupları birçok haber yazmıştır. Dikkat

çeken bir diğer nokta da hükümete yakın Türk kaynakları genelde Reccep Tayyip Erdoğan'ın sözlerini haberde doğrudan verirken, muhalif basın yayınları Erdoğan'ın sözlerinin belli başlı noktalarını yazılarına ve başlıklarına taşımıştır. Türkiye'de, haberleri sadece başlıklardan takip eden insanlar mevcuttur.

Çalışmanın ilk bölümünde Angela Merkel'in karakteri tasvir edilmeye çalışılmıştır. Merkel, sakin, acele etmeyen ve kararlı bir karakter özelliği sergilerken genel itibari ile net, keskin cümleler kurmaktan kaçınan bir siyasi liderdir. Döneminde, CDU içerisindeki Doğu Almanyalı tek siyasetçi olmanın verdiği dezavantajı avantajı çevirip Helmut Kohl'ün himayesinde siyasete başlamıştır. Merkel Alman basınında mesafeli, önceliği işi olan, rasyonalist, sakin, kısa ama öz konuşan bir siyasetçi olarak tanımlanmaktadır. Yaptığı siyasette fizikçi olmasının payı büyüktür. Duygusallıktan uzak tavrı ve problemler hakkında boş konuşmak yerine problemi çözmeye odaklanmak onun bir fen bilimci olması ile açıklanabilir. Bu özellikleri ile Alman halkında güven yaratan Merkel, zor zamanların lideri olarak anılmaktadır. Merkel'in dindar bir ailede yetişmiş olması, babasından aldığı çalışkanlık huyu, annesinden aldığı ayrıntılardan büyük parçalar oluşturma yeteneği onu dünyanın en önemli liderlerinden biri yapmıştır. Türkiye'nin AB üyeliği konusunda göreve gelişinden itibaren neredeyse çizgisinden hiç ayrılmayan Merkel, Almanya'nın dış politikasında önemli bir karar verici model olmuştur.

1998 ile 2005 yılları arasında Türkiye, Almanya ile ilişkilerinde altın bir dönem geçirmiştir. Gerhard Schröder döneminde Türkiye Avrupa Birliği konusunda Almanya'dan destek görmüştür. Helmut Kohl'ün "Uygar Hristiyan Avrupa" yönetim modeli karşısında Schröder'in "Postmodern Kozmopolitan Avrupa" modeli Alman halkından daha fazla rağbet görmüştür (Akdoğan, vd. 2018: s. 20-21). O dönem Yeşiller'in koalisyon desteği ile birlikte SPD ile Türkiye Almanya ilişkilerinde en rahat dönemini yaşamıştır. Schröder'in karakterinin ve birleştirici tavrının Alman dış politikasına yansımış bu durum da Türkiye için ilişkilerde altın çağı oluşturmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde 2005 sonrası değişen hükümetle iktidara gelen Angela Merkel'in yaşanan olaylarda tavrı incelenmiştir. Türkiye ile ilişkilere "imtiyazlı ortaklık" ile gelir gelmez gergin başlayan Merkel'in, başbakanlık dönemlerinde bu gerginlik sürekli artar bir şekilde devam etmiştir. Schröder'e göre Avrupa krizlerle yüzleşirken önemli bir ortak olan Türkiye'nin desteğini

kaybetmiştir. Avrupa'nın ayakta kalabilmesi için Türkiye gibi hızlı büyüyen bir ekonomiye sahip, stratejik konumundan dolayı birçok avantajı olan bir ülkenin AB'ye entegre olması Schröder tarafından önemli bir fırsat olarak değerlendirilmiştir (Yeneroğlu, 2016: s.15). Merkel ilk başbakanlık döneminde ilişkilerde gerilimler yaşanmış ancak ekonomik iş birlikleri ile ilişkiler biraz daha olumlu bir havada devam etmiştir. 2010 yılından itibaren sık sık Türkiye'yi ziyarete gelen Merkel, Guido Westerwelle, Christian Wulff ile ilişkilere daha fazla önem verilmiştir. Bu dönemde gündeme gelen "Genişleme ve Avrupa Komşuluk Politikası" ile Türkiye, Avrupa Birliği'nin hazmetme kapasitesi engeli ile karşılaşmış ve imtiyazlı ortaklık kavramını sıkça duymaya başlamıştır. Bu dönemde Türkiye'ye üyelik konusunda çok sert davranılmamış ancak dönemin Maliye Bakanı olan Wolfgang Schauble tarafından Türkiye'nin Avrupa sınırında olmadığı, Almanya'nın her iyi ilişkiye sahip olduğu devleti entegrasyona dahil edemeyeceği açıklanmıştır. Türkiye'nin yıllardır avantaj olarak gördüğü "coğrafi köprü" konumu artık bir dezavantaj olmuş ve Almanya "köprünün" tarafsız olması gerektiğini, bu yüzden AB'ye dahil olmamasının ilişkiler açısından daha iyi olacağını ifade etmiştir.

Almanya'da yaşayan Türklerin, Türkiye'nin AB üyeliği süresince entegrasyonda önemli bir paya sahip olduğu aşikardır. Ancak şimdiye kadar Türkler Almanya'da sorun olmuş, toplumdaki ayrımcılığı hızlandırmış, yaşadıkları yerlerdeki apartman yangınları ve devletin camilere yaptığı baskınlar neticesinde artık iyiden iyiye Almanya'da istenmedikleri ortaya çıkmıştır. 2013 yılından itibaren Almanya'da yaşayan Türklere Alman vatandaşlığı verilmesine karşı çıkan Merkel, seçimlerde Türklerin de başbakanı olduğunu hatırlatarak, Türklerden oy istemiştir. Ayrıca bu dönemde müzakerelerin açık uçlu devam etmesi gerektiğini ve üyelik yerine alternatiflerinin düşünülmesi gerektiğini hatırlatan Merkel, bir önceki seçim dönemine göre tavrını sertleştirmiştir.

2016 dönemine gelindiğinde, Türkiye'de tutuklanmış Alman vatandaşları, Ermeni Tasarısı'nın oylanması, Türkiye'nin yaşadığı 15 Temmuz Darbe Girişimi'nde Almanya'nın net bir tavrının olmaması, 2017 referandumunda Türkiye'nin Almanya'da kampanya yapmasının engellenmesi ve son olarak da 2017 Almanya seçimlerinde Merkel'in Türkiye'nin AB üyeliğini onaylamadığını, müzakerelerin kesileceğini duyurması ilişkileri kriz noktasına sürüklemiştir.

Merkel'in sakin ve belirsiz tavrı ile Erdoğan'ın söylemleri ilişkileri üst düzey bir gerginliğe taşımıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ikinci bölümde bahsi geçen olaylar ve krizler hakkında Türkiye'nin tavrı anlatılmaya çalışılmıştır. Alman siyasilerine Türk siyasetçilerin verdiği yanıtlardan analizler yapılmış, Angela Merkel'in tavrının nasıl algılandığı incelenmiştir. İkinci ve üçüncü bölümde aynı olayların ele alınması iki ülkenin liderleri ve medya kaynakları üzerinden karşılaştırma yapılabilmesi içindir. Burada seçilen gazeteler, Almanya'da seçilen gazetelere tür olarak benzer seçilmeye çalışılmıştır. Haberler veya haber yorumları mümkün olduğunca gazetenin kendi dili ile anlatılmaya çalışılmıştır. Almanya'dan TAZ ve Türkiye'den Yeni Şafak gazeteleri anlayış olarak farklı olsa dahi haberleri veriş şekli olarak benzerdir. Yeni Şafak hükümetin bir dış politika hamlesini çok fazla yorumlamadan hükümetten aldığı kadarıyla okuyucusuna verirken, TAZ'da aynı şekilde haberi çok fazla irdelemeden hükümet politikalarının yanlış olduğuna dair şekilde vermiştir.

Bu çalışmada, liderlerin kimlikleri dış politikayı yönlendirebilir mi ve medyanın yarattığı kimlikler üzerinden birbirimizi nasıl algılıyoruz sorularının cevabı Angela Merkel ve Almanya üzerinden aranmıştır. Din, kültür, coğrafya ve tarihsel bağdan oluşan Avrupalı kimliği bu çalışmada incelenmiştir. İki ülkenin, kendi kimlik ve çıkar olgusu ile birbirlerini değerlendirdiği savı, tezin içeriğinde açıklanmaya çalışılmıştır. Almanya da Türkiye de dış politika hamlelerine liderlerinin karakter özellikleri ve kararları doğrultusunda devam etmiş, çıkarlar kimliklerin sonucu olarak oluşmuştur. Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik lider algısı, Türkiye'nin dış politikasında Almanya ve diğer devletler için uzlaşılmaz bir tavır olarak algılanmış; Merkel'in sakin ve kararlı karakteri ise Türkiye'yi oyalama şeklinde yorumlanmıştır.

Her lider öncelikle ülkesini çıkarlarını düşünerek dış politika kararlarını belirlemektedir. Kuşkusuz ki Gerhard Schröder de Angela Merkel de Recep Tayyip Erdoğan da aynı düşünce ile ülkesini yönetmektedir. Ancak çıkarları ön planda tutarken takınılan tutum ve öteki ülkeyi algılama şekli, liderin uzlaşmacı tavrına bağlıdır. Karakter özelliği, kimliği oluşturduğundan lider nasılsa devletin dış politika hamleleri de ona göre olmaktadır. İki ülke yönetiminde değişen siyasetçilerle beraber dış politika hamlelerinin değişkenlik göstermesi buna bağlıdır.

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

Bayraklı, Enes, Kazım Keskin (Kasım 2015). Türkiye, Almanya, Avrupa Birliği Üçgeninde Sığınmacı Krizi (Analiz). SETA Yayınları, Sayı 143.

Bozdağlıoğlu, Yücel (2003). Turkish Feorign Policiy and Turkish Identitiy A Constructivist Approach. New York & London: Routledge.

Büyükbay, Can (2016). Avrupa Birliği, Almanya ve Türkiye İlişkilerde Temel Değerler ve Dönüşüm Stratejiler. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Güriz, Adnan (2011). Sosyal Demokrasi İdeolojisi. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Kılıç, Selami (2007). Ermeni Sorunu ve Almanya. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Lagguth, Gerd (2006). Angela Merkel (Çev. Rukiye Duygu). Ankara: Elips Yayınevi.

Paltridge, Brian (2008). Discourse Analysis. London: Continuum Press.

Şahin, Birsen (2010). Almanya'daki Türkler Misafir İşçilikten Ulusötesi (Transnasyonel) Bağların Oluşumuna Geçiş Süreci. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Wendt, Alexander (1999). Social Theory of International Relations. Cambridge: Cambridge Press.

Wendt, Alexander (2016). Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi. İstanbul: Küre Yayınları.

Wimmel, Andreas (2006). Transnationale Diskurse in Europa. Frankfurt: Campus Verlag.

2.Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Makaleler

Adam, Heribert (2015). "Xenophobia, Asylum Seekers and Immigration Policies in Germany". Nationalism and Ethnic Politics, No: 21, ss. 446-464.

Akdoğan, Muzaffer, Canan Sağıroğlu (2017). "İtalya ve Suriyeli Mülteciler: Avrupa'nın Zorlu Sınavı". Ekonomi, Politika&Finans Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, ss.146-161.

Akdoğan, Muzaffer, Altuğ Günar, İlhan Aras vd. (2018). "Almanya'nın Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Bakışı: Merkel Etkisi". Ed: Yılmaz Bayar. 4th SCF International Conference on Economic and Social Impatcs of Globalization and Future of Turkey – EU Relations. Nevşehir: Uşak Üniversitesi, ss. 17-32.

Akkaya, Adem (2016). "Almanya'nın Zorunlu Tercihi: Mülteci Krizi Ekseninde Türk-Alman İlişkilerini Yeniden Düşünmek". Bölgesel Çalışmalar Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, ss. 23-49.

Ashley, Richard K. (1984). "The Poverty of Neorealism", International Organization, Bahar, Cilt 38, Sayı 2, ss. 225-286.

Aydın, Ayşegül (2017). "Avrupa Birliğinin Uluslararası Göç Politikaları Bağlamında Almanya ve Almanya'daki Mülteciler". Belgi Dergisi, Cilt 2, Sayı 14, ss. 538-566.

Arzheimer, Kai (2015). "The AfD: Finally a Successfu Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany?". West European Politics 38(3), ss.535-556.

Baldwin, David A. (2013). "Power and International Relations", Ed: Walter Carlnaes, Thomas Risse, Beth A. Simmons. Handbook of International Relations, California, Sage Publications Ltd, ss. 273-297.

Başkurt, İrfan (2009). "Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi". Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 12, ss. 81-94.

Batır, Kerem (2017). "Avrupa Birliği'nin Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye ile AB Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşması Çerçevesinde Hukuki Bir Değerlendirme". Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 15, Sayı 30, ss. 585-604.

Bodur, Hüsnü Ezber (2008). "Türkiye-AB İlişkileri ve Din Eleştirel Bir Yaklaşım". KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 11, ss. 1-30.

Bora, Tanıl (1985). "Çevre-Demokrasi İlişkisi ve Almanya'da Bir Yurttaş Örgütlenmesi", Mülkiyeliler Birliği Dergisi, ss.70-76.

Büyükbay, Can (2017). "Almanya'nın AB İçerisindeki Liderlik Rolü: Uluslararası Krizler Bağlamında Dış Politikada Süreklilik ve Değişim". Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, ss. 19-38.

Chwalisz, Claudia (2015). "Pegida In A European Landscape". Understanding Pegida in Context, Social Europe Report. Friedrich Ebert Stiftung, ss. 17-19.

Çakır, Hamza (2006/2). "Tezkere Dönemi ve Sonrasında Türk-ABD İlişkilerinin Medyada Temsili". Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 21, ss. 153-172.

Grimm, Robert (2015). "The Rise of Euroseptic Party Alternative für Deutschland, between ordoliberal critique and popular anxiety". International Political Science Review (36), ss.264-278.

Dahl, Robert, A. (1975). "The Concept of Power", Behavioral Science, Yaz, Cilt 2, Sayı 3, ss. 201-215.

Düzgit, Senem Aydın (2011). "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Postyapısalcı Yaklaşım: Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi". Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 8, Sayı 29, ss.49-70.

Erdoğan, Murat M. (2015). "Türkiye'de Kitlesel Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler" Derl: M. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya. Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss. 315-347.

Ermağan, İsmail (2011). "Alman Birlik Partileri ve Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Tutumları". İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, ss. 100-114.

Ermağan, İsmail (2012). "Avrupa Birliği Bağlamında Türkiye- Almanya İlişkileri". Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, Sayı 20, ss. 73-91.

Genel, Gökhan (2011). "Almanya'da Yaşayan Türklerin Türk Medyasını Takip Etme Eğilimleri". Atatürk İletişim Dergisi, Sayı 1, Ocak, ss. 45-61.

Guzzini, Stefano (2000). "A Reconstruction of Constructivism in International Relations", European Journal of International Relations, Cilt 6, Sayı 2, ss. 147-182.

Gümüş, Burak (2015). "Almanya Türkleri ve Ermeni Olayları". Tesam Akademi Dergisi, Ocak, Cilt 2, Sayı 1, ss. 157-194.

Hrant Dink Vakfı (2013). "Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Mayıs-Ağustos 2013 Raporu". İstanbul: Hrant Dink Vakfı.

IOM (tarih yok). Mediterranean Update Migration Flows Europe: Arrivals and Fatalities.

Jepperson, Ronald L., Alexander Wendt, Peter J. Katzenstein vd (1996). "Norms, Identity and Culture in National Security", Ed: Peter Katzenstein, The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics, New York, Colombia University Press, ss. 42-45.

Kaçar, Fatmanur (2017). "2017 Almanya Federal Meclis Seçimi ve Almanya İçin Alternatif Partisi'nin Yükselişi: Avrupa'da Sağ Popülizmin Bir Değerlendirmesi". Türkiye-Almanya Araştırmaları Dergisi 6 (1-2), ss. 23-41.

Kasım, Kamer (2014). "Avrupa Birliği ve Ermeni Sorunu: Türkiye'nin Üyelik Süreci Bakımından Değerlendirme". Yeni Türkiye Dergisi, Sayı 60, ss. 1-11.

Kaya, İslam Safa, Ali Cengiz (2017). "Avrupa Parlamentosu'nun 1915 Olaylarının 100. Yılı Sebebiyle Almış Olduğu Kararın Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi". Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran, Cilt 19, Sayı 1, ss. 179-191.

Kaygısız, Ümmühan, Eda Ünal Sakallı (2016). "'Avrupalılık' Kimliğinin Derinleşme Sürecinde AB Şüpheciliği Paradoksu". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 9, Sayı 42, ss. 701-709.

Kırmızı, Bülent (2016). "Göçmen Türklerin Almanya'da Yaşadığı Sorunların Dünü ve Bugünü". Journal of Turkish Language and Literature, Cilt 2, Sayı 3, ss. 145-156.

Köse, İsmail (2016). "Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması". Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, ss.1-22.

Kylstad, Ingrid (2010). "Turkey and the EU: A 'new' European Identitity in the Making?". London: London School of Economics and Political Science.

Nuruan, Mustafa, Tacettin Güneş, Rahime Beder Şen, Sadık Güneş, Ahmet Rasim Kalaycı, Mehmet Kaplan, vd (2005). Federal Almanya'da Yaşayan Türklerin Aile Yapısı ve Sorunları Araştırması. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Öniş, Ziya (2010). "Contesting For the "Center": Domestic Politics, Identitity Conflicts and the Controversy Over EU Membership in Turkey". İstanbul: İstanbul Bilgi University.

Önsoy, Murat (2016). "Türk-Alman İlişkilerinin Son On Yılı". Ed Ozan Örmeci, Hüseyin Işıksal. Mavi Elma Türkiye Avrupa İlişkileri. Ankara: Gazi Yayınevi, ss. 507-541.

Özer, Mehmet Akif (2001). "Yeşil Hareket: Alman Yeşilleri Üzerine Bir Değerlendirme". Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, ss. 173-198.

Özmen, Nebile (2011). "Göçün 50. Yılında Entegrasyon ve Din İlişkisinin Dönüşen Parametreleri: Almanya'daki Türkler". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 4, Sayı 19, ss. 395-412.

Özsoy, Selami (2014). "Almanya'daki Türk Medyası ve Kamusal Bir Alman Kurumu: Deutsche Welle". Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 7, ss. 1-21.

Özsöz, Melih (20.11.2013). "Türkiye ile Vize Serbestliğine İlişkin Yol Haritası I. Değerlendirme Raporu, İKV.

Schmitt-Beck, Rüdiger (2017). "The 'Alternative für Deutschland in the Electorate': Between Single-Issue and Right-Wing Populist Party". German Politics 26(1), ss. 124-148.

Şimşek, Melda Cinman (1993). "Türkiye'de Yeşiller Partisi". Marmara İletişim Dergisi, Sayı 2, ss. 5-40.

Tarımeri, Nihat (2009). "Bir Algı Yönetimi: "Alman Marco W."". TBB Dergisi, Sayı 81, ss. 1-20.

Tauscher, Soner (2014). “Cumhuriyet Halk Partisi ve Alman Sosyal Demokrat Partisi’ne Yön Veren Parti Programlarının Karşılaştırmalı Analizi”. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 16, Sayı 2, ss. 84-112.

Üste, Rabia Bahar (2015). “Doğanın Siyaset Paradigması: Yeşil Siyaset”. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, ss. 38-54.

Walt, Stephan (1998). “Uluslararası İlişkiler: Bir Dünya Binbir Kuram”, Foreign Policy: Bilginin Ufukları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Bahar, Cilt 1, Sayı 1, ss. 14-29.

Wendt, Alexander (2013). “Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: Güç Politikalarının Sosyal İnşası”. Uluslararası İlişkiler Dergisi, Güz, Cilt 10, Sayı 39, ss. 3-43.

Yavuzcan, İsmail (2007). “Almanya’da İslamofobi”. Ed Kadir Canatan, Hıdır Özcan. Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti İslamizm. Ankara:Eskiyeni Yayınları, ss. 309-327.

Yeneroğlu, Mustafa (2016). “Political Relations between Turkey and Germany”. Insight Turkey, Cilt 18, Sayı 1 (Winter), ss. 11-19.

Yılmaz, Sait (2013). “Almanya Kıskacındaki Avrupa Birliği”, Teori Dergisi, Temmuz, ss. 43-52.

Zick, Andreas, Beate Küpper (2015). Einleitung: Wut, Verachtung, Abwertung. Ed Ralf Melzer, Dietmar Molthagen. Wut, Verachtung, Abwertung Rechtspopulismus in Deutschland. Dietz Verlag, ss.11-14.

Tezler

Ereker, Fulya (2010). Dış Politika ve Kimlik: İnşacı Perspektiften Türk Dış Politikasının Analizi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kara, Selma (2011). Tehcir’in 93. Yılında “Özür Diliyoruz İmza Kampanyası”nın Basına Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Kılıçaslan, Erhan (2006). Almanya’daki Türklerin Türk-Alman İlişkileri Açısından Önemi ve Türk Nüfusunun Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Alınacak Tedbirler. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kiraz, Sami (2012). Sosyal İnşacı Bakış Açısından Türkiye-İran İlişkilerinde Çatışma ve İşbirliği Alanları. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Öğün, Baybars (2013). Soğuk Savaş Sonrası Türk Dış Politikasında Söylem ve Eylem: Türkiye-AB İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tekin, Gökhan (2012). AK Parti Dönemi Türkiye-Almanya İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Tulgar, Sami (2006). Geçmişten Günümüze Türkiye - Almanya İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Ulu, Cansu (2014). Ahmet Davutoğlu Döneminde Türkiye Suriye İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Diğer Basılı Yayınlar

European Commission (16.12.2013). "Road Map Towards A Visa-Free Regime With Turkey".

European Commission (2016). "Commission Staff Working Document Turkey 2016 Report". Brüksel.

T.C. Dışişleri Bakanlığı (16.12.2013). First Meeting of the EU-Turkey Visa Liberalization Dialogue Agreed Minutes.

T.C. Resmi Gazete (02.08.2014). T.C. ile A.B. arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma.

3.Elektronik Kaynaklar

AFAD (2014). Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3493/xfiles/suriyeli-misafirlerimiz.pdf E.T. 06.11.2017.

AfD (2017). https://www.afd.de/ E.T. 21.10.2017.

AfD (2017). "Programm Für Deutschland". https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/06/2017-06-01_AfD-Bundestagswahlprogramm_Onlinefassung.pdf ET. 07.12.2017.

AfD (2017). "Zuhause". https://www.afd.de/ E.T. 27.08.2017.

Agos (02.06.2016). "Ermeni Soykırımı Tasarısı'nın tam metni". http://www.agos.com.tr/tr/yazi/15524/ermeni-soykirimi-tasarisi-nin-tam-metni E.T. 21.10.2017

Agos (03.06.2016). "Türkiye medyası Soykırım tasarısını nasıl gördü?". http://www.agos.com.tr/tr/yazi/15542/turkiye-medyasi-soykirim-tasarisini-nasil-gordu E.T. 21.02.2017.

Akçay, Ekrem Yaşar (2017). "Türkiye'nin AB Üyeliğine Almanya'daki Siyasi Partilerin Bakışı" https://www.researchgate.net/publication/317427264_Turkiye'nin_AB_Uyeligine_Almanya'daki_Siyasi_Partilerin_Bakisi E.T. 07.12.2017.

Akkuş, Alper Tolga (07.06.2013). "Almanya Yeşiller eş başkanı Cem Özdemir de Gezi Parkı'nda". Yeşil Gazete https://yesilgazete.org/blog/2013/06/07/cem-ozdemir-de-gezi-parkinda/ E.T. 25.05.2017.

Al Jazeera Türk (08.12.2015). "Sorularla geri kabul ve vize muafiyeti". http://www.aljazeera.com.tr/haber/sorularla-geri-kabul-ve-vize-muafiyeti E.T. 07.09.2017.

Amerikanın Sesi (29.11.2007). "'CDU Türkiye'nin AB Üyeliğini Değerlendiriyor'". https://www.amerikaninsesi.com/a/a-17-2007-11-29-voa30-88070892/856989.html E.T. 06.06.2017.

Angela Merkel (2017). https://www.angela-merkel.de E.T. 21.10.2017.

Avrupa Parlamentosu Kararı (2005). Ermeni Milli Enstitüsü http://turkish.armenian-genocide.org/Affirmation.568/current_category.201/affirmation_detail.html E.T. 21.06.2017.

Bannas, Günter (25.11.2017). "Merkel schwerer Gang". FAZ http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/faz-kommentar-merkels-schwerer-gang-15308690.html E.T. 17.12.2017.

Barış için Diyalog E.V. (tarih yok). http://www.dialogfurfrieden.org/ E.T. 21.10.2017.

BBC Türkçe (07.10.2010). "Merkel'den 'çok kültürlülük başarısız oldu' itirafı". https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/10/101017_merkel.shtml E.T. 08.12.2017.

BBC Türkçe (20.04.2015). "AB, Akdeniz'de ölüm yolculuklarını neden durduramıyor?" https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/10/101017_merkel.shtml E.T. 17.12.2017.

BBC Türkçe (24.09.2017). "Almanya'da Merkel 4. kez genel seçimi kazandı, AfD yüzde 13 oyla Meclis'e girdi". https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41380859 E.T. 27.09.2017.

Beucker, Pascal (03.06.2016). "Mit Wahrheit zum Frieden". TAZ https://www.taz.de/Archiv-Suche/!53097770 E.T. 21.02.2017.

Bianet (15.12.2008). "Özür Diliyorum Kampanyası İnternet'te Başladı". https://m.bianet.org/bianet/azinliklar/111372-ozur-diliyorum-kampanyasi-internet-te-basladi E.T. 08.06.2017.

Bianet (03.06.2016). "Manşetlerde Almanya'nın Ermeni Soykırımı kararı". http://bianet.org/bianet/medya/175471-mansetlerde-almanya-daki-ermeni-soykirimi-tasarisi E.T. 24.05.2017.

Bild (22.06.2007). "Verbotene Strandliebe Deutscher Junge (17) in Türken-Knast". https://www.bild.de/news/2007/verbotene-strandliebe-2038332.bild.html adresinden E.T. 19.05.2017.

BirGün (05.06.2016). "Erdoğan: Kanlarının laboratuar testinden geçmesi lazım". https://www.birgun.net/haber-detay/erdogan-kanlarinin-laboratuvar-testinden-gecmesi-lazim-114857.html E.T. 01.07.2017.

Bloomberg HT (19.10.2017). "AB Liderler Zirvesi başladı". http://www.bloomberght.com/haberler/haber/2059818-ab-liderler-zirvesi-basladi E.T. 01.12.2017.

Bundestagswahlen (2009). https://www.bundeswahlleiter.de/bundestagswahlen/2009.html E.T. 11.11.2017.

Bundestagswahlen (2013). https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2013-09-22-BT-DE/index.shtml E.T. 11.11.2017.

Bundestagswahlen (2017). https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-10-15-LT-DE-NI/index.shtml E.T. 11.11.2017.

Bündnis 90/Die Grünen (2017). https://www.gruene.de/startseite.html E.T. 21.10.2017.

Bündnis 90/Die Grünen (2005). "Eines Für Alle: Das Grüne Wahlprogramm 2005". https://www.gruene.de/fileadmin/user_upload/Beschluesse/Wahlprogramm-Beschluss-BDK-Berlin-07-2005.pdf E.T. 07.11.2017.

Bündnis 90/Die Grünen (2009). "Der Grüne Neue Gesellschafts Vertrag". https://www.gruene.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/Wahlprogramm/BTW_Wahlprogramm_2009_final_screen_060709.pdf E.T. 07.11.2017.

Bündnis 90/Die Grünen (2013). "Zeit Für Den Grünen Wandel". https://www.gruene.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/Wahlprogramm/Wahlprogramm-barrierefrei.pdf E.T. 07.11.2017.

Bündnis 90/Die Grünen (2017). "Zukunft Wird Aus Mut Gemacht, Bundestagswahlprogramm 2017". https://www.gruene.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/BUENDNIS_90_DIE_GRUENEN_Bundestagswahlprogramm_2017_barrierefrei.pdf E.T. 03.11.2017.

Cansen, Fulya (24.06.2013). "Çok tartışılan Der Spiegel'in Türkçe Gezi Parkı dosyasında neler var?". T24 http://t24.com.tr/yazarlar/fulya-cansen/cok-tartisilan-der-spiegelin-turkce-gezi-parki-dosyasinda-neler-var,6950 E.T. 21.10.2017.

CDU (2017). https://www.cdu.de E.T. 21.10.2017.

CDU (11.03.2004). "Privilegierte Partnerschaft. Die europäische Perspektive für die Türkei" https://www.cdu-neuss.de/news/privilegierte-partnerschaft-die-europaeische-perspektive-fuer-die-tuerkei/ E.T. 15.09.2017.

CDU (2005). "Regierungsprogramm 2005-2009" http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Bundestag/2005-2009_Regierungsprogramm_Deutschlands-Chancen-nutzen_Wachstum-Arbeit-Sicherheit.pdf E.T. 15.09.2017.

CDU (2009). "Regierungsprogramm 2009-2013" http://www.kas.de/upload/ACDP/CDU/Programme_Bundestag/2009-2013_Regierungsprogramm_Wir-haben-die-Kraft_Gemeinsam-fuer-unser-Land.pdf E.T. 17.09.2017.

CDU (2013). "Regierungsprogramm 2013-2017" https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/regierungsprogramm-2013-2017-langfassung-20130911.pdf E.T. 18.09.2017.

CDU (tarih yok). "Grundsatzprogramm der CDU Deutschlands". https://www.cdu.de/grundsatzprogramm-2007 E.T. 05.08.2017.

Cerrahoğlu, Nilgün (06.10.2015). "Dünya liderliğinden AB sınır bekçiliğine". Cumhuriyet http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/382141/Dunya_liderliginden_AB_sinir_bekciligin.html E.T. 19.04.2017.

CNN Türk (02.06.2016). "Almanya Meclisi'ndeki Ermeni Soykırım Tasarısı'nın tam metni". https://www.cnnturk.com/dunya/almanya-meclisindeki-ermeni-soykirimi-tasarisinin-tam-metni E.T. 21.02.2017.

CSU (2017). http://www.csu.de E.T. 21.10.2017.

CSU (2016). "Satzung". https://www.csu.de/common/csu/content/csu/hauptnavigation/partei/satzung/CSU-Satzung-2017-ES.pdf E.T. 03.06.2017.

Cumhuriyet (10.09.2008). "Gazetelerde Bugün". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/9036/Gazetelerde_bugun.html E.T. 01.09.2017.

Cumhuriyet (19.09.2008). "Gürhan'dan mektup". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/10862/Gurhan_dan_mektup.html E.T. 01.09.2017.

Cumhuriyet (16.11.2008a). "'Türkiye'nin AB üyeliği için 10 yılı var". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/22412/_Turkiye_nin_AB_uyeligi_icin_10_yili_var_.html E.T. 22.11.2017.

Cumhuriyet (16.11.2008b). "Siyasetçilerden Özdemir değerlendirmesi". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/22414/Siyasetcilerden_Ozdemir_degerlendirmesi_.html E.T. 22.11.2017.

Cumhuriyet (20.11.2008). "Özdemir: Türkiye'den çok şey bekliyoruz". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/23382/Ozdemir__Turkiye_den_cok_sey_bekliyoruz.html E.T. 29.06.2017.

Cumhuriyet (04.12.2008). "Almanya'da 'Almanca' tartışması büyüyor". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/26304/Almanya_da__Almanca__tartismasi_buyuyor.html E.T. 16.04.2017.

Cumhuriyet (20.01.2009). "Hrant Dink Almanya'da anıldı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/36010/Hrant_Dink_Almanya_da_anildi_.html E.T 21.02.2017.

Cumhuriyet (16.04.2009). "'2015'e kadar soykırımı 100 devlete kabul ettirecekler'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/55778/_2015_e_kadar_soykirimi_100_devlete_kabul_ettirecekler_.html E.T. 21.05.2017.

Cumhuriyet (12.05.2009). " Almanya'daki Türklerin AB değerlendirmesi". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/61142/Almanya_daki_Turklerin_AB_degerlendirmesi.html E.T. 05.06.2017.

Cumhuriyet (15.05.2009). "'İmtiyazlı ortaklık' diye bir şey yok". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/61818/__imtiyazli_ortaklik__diye_bir_sey_yok_.html E.T. 02.06.2017.

Cumhuriyet (02.06.2009). "Oy kaybetmekten korkan Merkel, Türkiye karşıtlığını yumuşattı'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/65266/_Oy_kaybetmekten_korkan_Merkel__Turkiye_karsitligini_yumusatti_.html E.T. 05.06.2017.

Cumhuriyet (24.03.2010). "Erdoğan, Alman gazetesine demeç verdi". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/129898/Erdogan__Alman_gazetesine_demec_verdi.html E.T. 07.04.2017.

Cumhuriyet (29.03.2010). "'Kaçak Ermenileri sınırdışı ederiz' açıklamasını yineledi". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/131236/_Kacak_Ermenileri_sinirdisi_ederiz__aciklamasini_yineledi.html E.T. 22.02.2017.

Cumhuriyet (27.04.2010). "Oturma izni verilen Ermeni aileden 'kardeşlik mesajı'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/139992/Oturma_izni_verilen_Ermeni_aileden__kardeslik_mesaji_.html E.T. 21.02.2017.

Cumhuriyet (07.06.2010). "'İmamlar Alman üniversitelerinde eğitilsin'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/151744/_imamlar_Alman_universitelerinde_egitilsin_.html E.T. 07.06.2017.

Cumhuriyet (29.06.2010). "Almanya'dan sivri zekalı öneri". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/158034/Almanya_dan_sivri_zek_li_oneri.html E.T. 07.06.2017.

Cumhuriyet (12.09.2010). "Almanların yüzde 53'ü Sarrazin'in ihracına karşı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/177534/Almanlarin_yuzde_53_u_Sarrazin_in_ihracina_karsi.html E.T. 09.06.2017.

Cumhuriyet (19.10.2010). "'Maço tavırlardan' yakındı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/188718/_Maco_tavirlardan__yakindi.html E.T. 07.06.2017.

Cumhuriyet (07.11.2010). "'Vize kuyruğu ayıbına son verilmeli'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/185116/_Vize_kuyrugu_ayibina_son_verilmeli_.html E.T. 05.06.2017.

Cumhuriyet (15.11.2010a). "Alman gazetecinin Türkiye araştırması". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/196266/Alman_gazetecinin_Turkiye_arastirmasi.html E.T. 05.06.2017.

Cumhuriyet (15.11.2010b). "'Türklere vize kolaylaştırılması gündemde değil'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/196274/_Turklere_vize_kolaylastirilmasi_gundemde_degil_.html E.T. 05.06.2017.

Cumhuriyet (06.01.2011). "'Müslümanlara şüpheyle bakılıyor". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/210964/_Muslumanlara_supheyle_bakiliyor_.html E.T. 07.06.2017.

Cumhuriyet (30.01.2011). "'Türkiye AB'ye girmeli'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/217708/_Turkiye_AB_ye_girmeli_.html E.T. 11.06.2017.

Cumhuriyet (08.03.2011). "Alman Yeşiller Partisi'nden Türkiye'ye eleştiri". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/228304/Alman_Yesiller_Partisi_nden_Turkiye_ye_elestiri.html E.T. 17.12.2017.

Cumhuriyet (17.03.2011). "Tartışılan tasarı kabul edildi." http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/230826/Tartisilan_tasari_kabul_edildi.html E.T. 21.05.2017.

Cumhuriyet (28.08.2011). "Roth, Şık ve Şener'le görüştürülmedi". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/269710/Roth__Sik_ve_Sener_le_gorusturulmedi_.html E.T. 22.06.2017.

Cumhuriyet (03.11.2011). "Alman basınından Erdoğan'a ağır eleştiri". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/295508/Alman_basinindan_Erdogan_a_agir_elestiri.html E.T. 06.06.2017.

Cumhuriyet (02.12.2011). "'Dönerci cinayeti' değil, ırkçı cinayet". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/302406/__Donerci_cinayeti__degil__irkci_cinayet_.html E.T. 11.06.2017.

Cumhuriyet (04.01.2012). "Roth'dan 'Ermeni teklifi' yorumu". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/310426/Roth_dan__Ermeni_teklifi__yorumu.html E.T. 11.06.2017.

Cumhuriyet (03.05.2012). "Almanya'da Türkiye'ye özgürlük çağrısı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/339600/Almanya_dan_Turkiye_ye_basina_ozgurluk_cagrisi.html E.T. 11.06.2017.

Cumhuriyet (30.10.2012). "'AB hedefinden vazgeçmedik'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/379978/_AB_hedefinden_vazgecmedik__.html E.T. 08.05.2017.

Cumhuriyet (03.06.2013). "Merkel'den Gezi Parkı açıklaması". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/425650/Merkel_den_Gezi_Parki_aciklamasi.html E.T. 21.03.2017.

Cumhuriyet (22.06.2013). "Der Spiegel dergisi ilk kez Türkçe başlıkla çıkacak". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/429260/Der_Spiegel_dergisi_ilk_kez_Turkce_baslikla_cikacak.html E.T. 21.03.2017.

Cumhuriyet (19.11.2013). "'Türkiye'yi istemiyoruz'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/11143/_Turkiye_yi_istemiyoruz_.html E.T. 06.06.2017.

Cumhuriyet (30.12.2013). "Alman basını: İslamcılar da çalıyormuş". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/23969/Alman_basini__islamcilar_da_caliyormus.html E.T. 22.06.2017.

Cumhuriyet (04.02.2014). "Erdoğan'a demokrasi çağrısı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/37279/Erdogan_a_demokrasi_cagrisi.html E.T. 01.07.2017.

Cumhuriyet (28.05.2014). "Cem Özdemir'den Erdoğan'a yanıt". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/76473/Cem_Ozdemir_den_Erdogan_a_yanit.html E.T. 27.05.2017.

Cumhuriyet (15.02.2015). "Almanya'daki Türklerden uyarı nöbeti". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/187329/Almanya_daki_Turklerden_uyari_nobeti.html E.T. 17.06.2017.

Cumhuriyet (24.04.2015). "Almanya Cumhurbaşkanı 'soykırım' dedi". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/261497/Almanya_Cumhurbaskani__soykirim__dedi.html E.T. 27.05.2017.

Cumhuriyet (12.10.2015). "Cem Özdemir'den AB'ye çağrı: Erdoğan'la görüşmeler buzdolabına kaldırılsın". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/386331/Cem_Ozdemir_den_AB_ye_cagri__Erdogan_la_gorusmeler_buzdolabina_kaldirilsin.html E.T. 27.05.2017.

Cumhuriyet (20.10.2015). "Merkel topu AB'ye attı: Elde var sıfır". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/391123/Merkel_topu_AB_ye_atti__Elde_var_sifir.html E.T. 21.05.2017.

Cumhuriyet (26.10.2015). "Merkel: Türkiye ile işbirliği önemli". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/395129/Merkel__Turkiye_ile_isbirligi_onemli.html E.T. 06.10.2017.

Cumhuriyet (05.01.2016). "'Erdoğan'ın istediği başkanlık sistemine 'diktatörlük' diyoruz'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/458990/__Erdogan_in_istedigi_baskanlik_sistemine__diktatorluk__diyoruz__.html E.T. 08.05.2017.

Cumhuriyet (01.03.2016). "Mültecileri vurun diyen parti yöneticisinin suratına pasta". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/489839/Multecileri_vurun_diyen_parti_yoneticisinin_suratina_pasta.html E.T. 21.10.2017.

Cumhuriyet (18.03.2016). "Dündar ve Gül için Erdoğan'a mektup: Bu davaya son verin".

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/499971/Dundar_ve_Gul_icin_Erdogan_a_mektup__Bu_davaya_son_verin.html E.T. 11.06.2017.

Cumhuriyet (03.04.2016). "Tatil Cenneti Çeşme'ye mülteci kampı!". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/509321/Tatil_cenneti_Cesme_ye_multeci_kampi_.html E.T. 28.06.2017.

Cumhuriyet (21.04.2016). "Davutoğlu: Vize muafiyeti vermezlerse herkes kaybeder". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/519500/Davutoglu__Vize_muafiyeti_vermezlerse_herkes_kaybeder.html E.T. 28.06.2017.

Cumhuriyet (24.04.2016). "Almanya'dan 'Türk imam' tepkisi: Göndermeyin". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/521227/Almanya_dan__Turk_imam__tepkisi__Gondermeyin.html E.T. 11.06.2017.

Cumhuriyet (28.04.2016). "AB'den Türkiye'ye net mesaj: Üye olmak istiyorsanız…" http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/523856/AB_den_Turkiye_ye_net_mesaj__Uye_olmak_istiyorsaniz....html E.T. 07.10.2017.

Cumhuriyet (02.05.2016). "Almanya'da camilere yakın takip". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/525933/Almanya_da_camilere_yakin_takip.html E.T. 11.06.2017.

Cumhuriyet (24.05.2016). "Erdoğan'dan AB'ye 'geri kabul' tehdidi". http://www.cumhuriyet.com.tr/video/video/539413/Erdogan_dan_AB_ye__geri_kabul__tehdidi.html E.T. 21.02.2017.

Cumhuriyet (25.05.2016). "Merkel: Laiklik için kaygılıyız". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/540100/Merkel__Laiklik_icin_kaygiliyiz.html E.T. 19.10.2017.

Cumhuriyet (28.05.2016). "Kılıçdaroğlu'ndan Alman liderlere 'Ermeni soykırımı' mektubu". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/541589/Kilicdaroglu_ndan_Alman_liderlere___Ermeni_soykirimi__mektubu.html E.T. 21.02.2017.

Cumhuriyet (31.05.2016). "Erdoğan'dan Merkel'e 'Ermeni Soykırımı' telefonu". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/543274/Erdogan_dan_Merkel_e__Ermeni_Soykirimi__telefonu.html E.T. 21.02.2017.

Cumhuriyet (22.07.2016). "Almanya'dan OHAL'e tepkiler: Bu Türkiye'nin AB'de yeri yok". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/572219/Almanya_dan_OHAL_e_tepkiler__Bu_Turkiye_nin_AB_de_yeri_yok.html E.T. 07.06.2017.

Cumhuriyet (03.08.2016). "'Erdoğan'a, işkence politikalarına ve toplu tutuklamalarına karşı yaptırım yapmalıyız'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/578981/_Erdogan_a__iskence_politikalarina_ve_toplu_tutuklamalarina_karsi_yaptirim_yapmaliyiz_.html E.T. 24.09.2017.

Cumhuriyet (08.08.2016). "'Türkiye 10-20 yıl AB'ye üye olamaz'". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/581042/_Turkiye_10-20_yil_AB_ye_uye_olamaz_.html E.T. 09.06.2017.

Cumhuriyet (29.08.2016). "Merkel: Almanya'daki Türklerin başbakanı benim". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/592207/Merkel__Almanya_daki_Turklerin_basbakani_benim.html E.T. 21.06.2017.

Cumhuriyet (27.09.2016). "Almanya'da camiye bombalı saldırı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/606528/Almanya_da_camiye_bombali_saldiri.html E.T. 17.06.2017.

Cumhuriyet (11.11.2016). "Alman vekiller tutuklu HDP'li vekilleri 'korumaya' aldı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/629633/Alman_vekiller_tutuklu_HDP_li_vekilleri__korumaya__aldi.html E.T. 26.07.2017.

Cumhuriyet (15.02.2017). "Diyanet görevlilerinin evlerine baskın… Almanya'dan açıklama geldi". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/676500/Diyanet_gorevlilerinin_evlerine_baskin..._Almanya_dan_aciklama_geldi.html E.T. 17.06.2017.

Cumhuriyet (24.02.2017). "Erdoğan'ın Almanya mitinginin engellenmesine önemli siyasetçiden destek". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/683900/Erdogan_in_Almanya_mitinginin_engellenmesine_onemli_siyasetciden_destek.html E.T. 19.06.2017.

Cumhuriyet (01.03.2017). "Alman Parlamentelerden Cumhurbaşkanı Erdoğan'a 'Almanya'ya giriş yasağı konulsun' çağrısı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/688070/Alman_Parlamenterlerden_Cumhurbaskani_Erdogan_a__Almanya_ya_giris_yasagi_konulsun__cagrisi.html E.T. 15.04.2017.

Cumhuriyet (06.03.2017). "Almanya'dan Erdoğan'a sert tepki: Boğazın despotu raydan çıktı. Utanmazca ve kibirli". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/691792/Almanya_dan_Erdogan_a_sert_tepki__Bogazin_despotu_raydan_cikti._Utanmazca_ve_kibirli.html E.T. 08.09.2017.

Cumhuriyet (20.03.2017). "Almanya'dan Erdoğan'a tepki yağıyor… Merkel: Nazi kıyaslamasına son verilmeli". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/703074/Almanya_dan_Erdogan_a_tepki_yagiyor..._Merkel__Nazi_kiyaslamasina_son_verilmeli.html E.T. 06.04.2017.

Cumhuriyet (28.03.2017). "Alman vekilden Erdoğan'a ağır sözler: Bunu bir terörist söylüyor". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/708476/Alman_vekilden_Erdogan_a_agir_sozler__Bunu_bir_terorist_soyluyor.html E.T. 09.06.2017.

Cumhuriyet (17.04.2017). "Angela Merkel'den Türkiye'ye çağrı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/722517/Angela_Merkel_den_Turkiye_ye_cagri.html E.T. 01.05.2017.

Cumhuriyet (21.04.2017). "Almanlar Türkiye'nin AB ile üyelik müzakerelerinin kesilmesinden yana". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/725258/Almanlar_Turkiye_nin_AB_ile_uyelik_muzakerelerinin_kesilmesinden_yana.html E.T. 12.05.2017.

Cumhuriyet (22.04.2017). "Almanya Dışişleri Bakanı Gabriel: Müzakerelerin son verilmesine karşıyım". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/726210/Almanya_Disisleri_Bakani_Gabriel__Muzakerelerin_son_verilmesine_karsiyim.html E.T. 09.06.2017.

Cumhuriyet (29.04.2017). "Angela Merkel'den Almanya'da yaşayan Türkler için flaş açıklama". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/730393/Angela_Merkel_den_Almanya_da_yasayan_Turkler_icin_flas_aciklama.html E.T. 27.05.2017.

Cumhuriyet (03.05.2017). "Merkel'den Almanya'da yaşayan Türkleri ilgilendiren açıklama: Karşı çıktı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/732680/Merkel_den_Almanya_da_yasayan_Turkleri_ilgilendiren_aciklama__Karsi_cikti.html E.T. 14.06.2017.

Cumhuriyet (04.09.2017). "Cumhurbaşkanlığı'ndan Merkel ve Schulz'a yanıt". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/816579/Cumhurbaskanligi_ndan_Merkel_ve_Schulz_a_yanit.html E.T. 10.10.2017.

Cumhuriyet (11.09.2017). "Almanya Dışişleri Bakanı Gabriel: Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakereleri sonlandırılmalı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/821590/Almanya_Disisleri_Bakani_Gabriel__Turkiye_nin_AB_ye_uyelik_muzakereleri_sonlandirilmali.html E.T. 09.10.2017.

Cumhuriyet (12.09.2017). "Almanya Türkiye'ye silah satışını beklemeye aldı". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/821879/Almanya_Turkiye_ye_silah_satisini_beklemeye_aldi.html E.T. 17.10.2017.

Cumhuriyet (08.11.2016a). "AB'den sert tepki: Kaygılıyız, demokrasiyi koruyun." http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/628081/AB_den_sert_tepki__Kaygiliyiz__demokrasiyi_koruyun.html E.T. 07.06.2017.

Cumhuriyet (08.11.2016b). "Almanya'dan AKP karşıtları için flaş açıklama". http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/627726/Almanya_dan_AKP_karsitlari_icin_flas_aciklama.html E.T. 09.06.2017.

Çelikkafa, Murat (27.11.2008). "Türk Hapishanesinde 247 Günüm" Deutsche Welle http://www.dw.com/tr/t%C3%BCrk-hapishanesindeki-247-g%C3%BCn%C3%BCm/a-3826826 E.T. 19.05.2017.

Dalaman, Cem (12.06.2013). "Alman Parlamentosu'nda Özel 'Geri Parkı' Oturumu". Amerikanın Sesi https://www.amerikaninsesi.com/a/alman-parlamentosunda-ozel-gezi-parki-oturumu/1680250.html E.T. 24.05.2017.

Der Spiegel (24.06.2013). "Beugt Euch Nicht Türkei: Der Aufstand gegen Erdogan". Nr. 24 http://magazin.spiegel.de/EpubDelivery/spiegel/pdf/99311641 E.T. 26.05.2017.

Der Tagesspiegel (28.11.2017). "Türkei nimmt Stellung zum Fall Yücel". https://www.tagesspiegel.de/politik/europaeischer-gerichtshof-fuer-menschenrechte-tuerkei-nimmt-stellung-zum-fall-yuecel/20641820.html E.T. 31.05.2017.

Deutsche Welle (04.02.2004). "Merkel Türkiye'ye 'imtiyazlı ortaklık' önerdi". http://www.dw.com/tr/merkel-t%C3%BCrkiyeye-imtiyazl%C4%B1-ortakl%C4%B1k-%C3%B6nerdi/a-2527096 E.T. 08.04.2017.

Deustche Welle (19.08.2011). "Bir kitap yazdı, gündem değişti". http://www.dw.com/tr/bir-kitap-yazd%C4%B1-g%C3%BCndem-de%C4%9Fi%C5%9Fti/a-15327123 E.T. 09.06.2017.

Deutsche Welle (03.06.2013). "Dünya endişe ile izliyor". http://www.dw.com/tr/almanya-endi%C5%9Fe-ile-izliyor/a-16855978 E.T. 23.05.2017.

Deutsche Welle (11.06.2013). "'AB sürecini engellemesin'". http://www.dw.com/tr/ab-s%C3%BCrecini-engellemesin/a-16873296 E.T. 25.05.2017.

Deutsche Welle (12.06.2013). "Berlin Türkiye'yi tartıştı". http://www.dw.com/tr/berlin-t%C3%BCrkiyeyi-tart%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1/a-16877088 E.T. 25.05.2017.

Deutsche Welle (09.10.2015) "Bavyera Merkel'e rest çekiyor". http://www.dw.com/tr/bavyera-merkele-rest-%C3%A7ekiyor/a-18771792 E.T. 10.08.2017.

Deutsche Welle (01.05.2016). "İslam karşıtlığı AfD programında". http://www.dw.com/tr/islam-kar%C5%9F%C4%B1tl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-afd-program%C4%B1nda/a-19227690 E.T. 08.08.2017.

Deutsche Welle (27.02.2017). "Gazeteci Deniz Yücel tutuklandı". http://www.dw.com/tr/gazeteci-deniz-y%C3%BCcel-tutukland%C4%B1/a-37740232 E.T. 31.05.2017.

Deutsche Welle (05.03.2017). "Erdoğan: Almanya'nın uygulamaları geçmişteki Nazi'den farklı değil". http://www.dw.com/tr/erdo%C4%9Fan-almanyan%C4%B1n-uygulamalar%C4%B1-ge%C3%A7mi%C5%9Fteki-naziden-farkl%C4%B1-de%C4%9Fil/a-37815168 E.T. 17.06.2017.

Deutsche Welle (20.04.2017). "AfD: Çifte vatandaşlık kaldırılsın". http://www.dw.com/tr/afd-%C3%A7ifte-vatanda%C5%9Fl%C4%B1k-kald%C4%B1r%C4%B1ls%C4%B1n/a-38505156 E.T. 17.06.2017.

Deutsche Welle (26.04.2017). "FDP Başkanı: Özil de Alman milli marşını söylemeli". http://www.dw.com/tr/fdp-ba%C5%9Fkan%C4%B1-%C3%B6zil-de-alman-milli-mar%C5%9F%C4%B1n%C4%B1-s%C3%B6ylemeli/a-38601029 E.T. 23.05.2017.

Deutsche Welle (24.05.2017). "Türkiye'deki Alman vakıfları tedirgin". http://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiyedeki-alman-vak%C4%B1flar%C4%B1-tedirgin/a-38965408 E.T. 27.05.2017.

Deutsche Welle (06.06.2017). "German Issues in a Nutshell: 'Agenda 2010'". http://www.dw.com/en/german-issues-in-a-nutshell-agenda-2010/a-38789461 E.T. 10.06.2017.

Deutsche Welle (03.07.2017). "Hristiyan Birlik'in seçim programı: Daha fazla polis daha az vergi". http://www.dw.com/tr/hristiyan-birlikin-se%C3%A7im-program%C4%B1-daha-fazla-polis-daha-az-vergi/a-39525588 E.T. 07.09.2017.

Deutsche Welle (07.07.2017). "'Yabancı devlet adamına' hakaret suçu kalktı". http://www.dw.com/tr/yabanc%C4%B1-devlet-adam%C4%B1na-hakaret-su%C3%A7u-kalkt%C4%B1/a-39603259 E.T. 31.05.2017.

Deutsche Welle (28.08.2017). "Özdemir'den Erdoğan'a yanıt: O listede olmak bizim için şeref". http://www.dw.com/tr/%C3%B6zdemirden-erdo%C4%9Fana-yan%C4%B1t-o-listede-olmak-bizim-i%C3%A7in-%C5%9Feref/a-40265611 E.T. 02.09.2017.

Deutsche Welle (16.09.2017). "Erdoğan'ın önünde diz çökmeye niyetim yok". http://www.dw.com/tr/schulz-erdo%C4%9Fan%C4%B1n-%C3%B6n%C3%BCnde-diz-%C3%A7%C3%B6kmeye-niyetim-yok/a-40540565 E.T. 23.09.2017.

Deutsche Welle (24.09.2017). "Almanya'nın siyasi partileri", http://www.dw.com/tr/almanyan%C4%B1n-siyasi-partileri/a-39185734 E.T. 07.11.2017.

Deutsche Welle (24.10.2017). "Meclis'te AfD'li yeni dönem" http://www.dw.com/tr/federal-mecliste-afdli-yeni-d%C3%B6nem/a-41083407 E.T. 27.11.2017.

Die Linke (2017). https://www.die-linke.de/start/ E.T. 21.10.2017.

Die Linke (2005). "Wahlprogramm zu den Bundestagswahlen 2005)". https://archiv2017.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen/wahlprogramme/bundestagswahlprogramm2005.pdf E.T. 25.05.2017.

Die Linke (2009). "Bundestagswahlprogramm 2009". https://archiv2017.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen/wahlprogramme/bundestagswahlprogramm2009.pdf E.T. 25.05.2017.

Die Linke (2011). "Programm der Partei DIE LINKE". https://www.die-linke.de/partei/grundsatzdokumente/programm/ E.T. 02.06.2017.

Die Linke (2013). " Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2013". https://www.mehr-demokratie.de/fileadmin/pdf/DIE_LINKE-Wahlprogramm_2013.pdf E.T. 25.05.2017.

Die Linke (2017). " XVI. Für ein Europa der Menschen stat der Banken und Konzerne". https://www.die-linke.de/wahlen/ablage-bundestagswahlen-

2017/wahlprogramm/xvi-fuer-ein-europa-der-menschen-statt-der-banken-und-konzerne/ E.T. 25.05.2017.

Die Linke (tarih yok). "Auf dem Weg zur neuen Linken Eine Chronologie". https://www.die-linke.de/partei/ueber-uns/geschichte/chronologie/ E.T. 03.06.2017.

Die Linke (tarih yok). "Beiträge zur Programmdiskussion der LINKEN". http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:380494/FULLTEXT01.pdf E.T. 28.05.2017.

Dublin III Regulation (tarih yok). Citizen Information http://www.citizensinformation.ie/en/moving_country/asylum_seekers_and_refugees/the_asylum_process_in_ireland/dublin_convention.html#l0b797 E.T. 20.02.2017.

ENP (tarih yok). https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/330/european-neighbourhood-policy-enp_en E.T. 21.10.2017.

ENP (2016). European Union External Action https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/330/european-neighbourhood-policy-enp_en E.T. 27.03.2017.

Erdoğan, Murat (Eylül-Ekim 2013). Türkiye Kökenli Alman Vatandaşlarının Almanya Federal Meclisi (Bundestag) Seçimlerinde Siyasal Davranışları. http://fs.hacettepe.edu.tr/hugo/dosyalar/HUGOBundestag2013140114.pdf E.T. 06.01.2017.

Eroğlu, Yunus (tarih yok). "AB Bütünleşmesi ve Sosyal İnşacılık". http://www.academia.edu/11122651/AB_B%C3%9CT%C3%9CNLE%C5%9EMES%C4%B0_VE_SOSYAL_%C4%B0N%C5%9EACILIK E.T. 22.03.2017.

European Commission (2008). "Turkey's 2007 progress report". http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A6-2008-0168&language=EN E.T. 08.09.2017.

European Commission Statement (2014). "Statement by Cecilia Malmström on the ratification of the EU-Turkey readmission agreement by the Turkish Parliament" http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-210_en.htm E.T. 07.11.2017.

Evrensel (17.10.2015). "Merkel'in tartışmalı Türkiye ziyareti". https://www.evrensel.net/haber/263010/merkelin-tartismali-turkiye-ziyareti E.T. 07.10.2017.

FAZ (25.06.2007). "Gutachten bestätigt angeblich sexuellen Kontakt". http://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/schueler-droht-haftstrafe-gutachten-bestaetigt-angeblich-sexuellen-kontakt-1434792.html E.T. 19.05.2017.

FAZ (05.02.2008). "Türkei schickt Ermittler: 'Wir wollen kein zweites Solingen'". http://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/ungluecke/nach-brand-in-ludwigshafen-tuerkei-schickt-ermittler-wir-wollen-kein-zweites-solingen-1513138.html E.T. 05.05.2017.

FAZ (09.09.2008). “Spendenskandal in Frankfurt strahlt auf Erdogan aus”. http://www.faz.net/aktuell/rhein-main/frankfurt/betrugsprozess-spendenskandal-in-frankfurt-strahlt-auf-erdogan-aus-1700490.html E.T. 22.05.2017.

FAZ (17.09.2008). “Haftstrafe für türkischen Spendensammler”. http://www.faz.net/aktuell/rhein-main/frankfurt/urteil-im-betrugsprozess-haftstrafe-fuer-tuerkischen-spendensammler-1694352.html E.T. 22.05.2017.

FAZ (29.03.2010). “Merkel lehnt EU-Beitritt der Türkei weiter ab”. http://www.faz.net/aktuell/politik/kanzlerin-in-ankara-merkel-lehnt-eu-beitritt-der-tuerkei-weiter-ab-1953192-p2.html E.T. 21.12.2017.

FAZ (01.06.2013). “Die Wutbürger vom Gezi-Park”. http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/tuerkei-die-wutbuerger-vom-gezi-park-12203940.html E.T. 24.05.2017.

FAZ (12.06.2013). “Erdogan erwägt Referendum über Gezi-Park”. http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/europa/tuerkei-erdogan-erwaegt-referendum-ueber-gezi-park-12218829.html E.T. 24.05.2017.

FAZ (03.09.2015). “Die traurige Geschichte des Aylan Kurdi”. http://www.faz.net/aktuell/politik/fluechtlingskrise/toter-fluechtlingsjunge-die-traurige-geschichte-des-aylan-kurdi-13783344.html E.T. 11.04.2017.

FAZ (18.10.2015). “Merkel stellt Türkei Geld und Visa-Erleichterungen in Aussicht”. http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/besuch-in-istanbul-merkel-stellt-tuerkei-geld-und-visa-erleichterungen-in-aussicht-13863201.html E.T. 21.12.2017.

FAZ (tarih yok) “Porträt der F.A.Z.” http://verlag.faz.net/unternehmen/ueber-uns/portraet/wissen-fuer-kluge-koepfe-portraet-der-f-a-z-11090906.html E.T. 01.04.2017.

FAZ (05.03.2017). “Scheuer: Nazi-Vergleich ist ungeheuerlich und unverschämt”. http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/abgesagte-auftritte-erdogan-wirft-deutschland-nazi-praktiken-vor-14910367.html E.T. 08.09.2017.

FAZ (16.03.2017). “‘Der Islam gehört zu Deutschland’”. http://www.faz.net/aktuell/politik/merkel-widerspricht-seehofer-der-islam-gehoert-zu-deutschland-15498223.html E.T. 29.09.2017.

FAZ (05.09.2017). “Böhmermann droht Merkel mit Klage”. http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/debatten/wegen-schmaehkritik-kritik-boehmermann-droht-merkel-mit-klage-15184815.html E.T. 31.05.2017.

FDP (2017). https://www.fdp.de/ E.T. 21.10.2017.

FDP (2005). “Deutschlandprogramm 2005”. https://www.fdp.de/files/653/fdp-wahlprogramm.pdf E.T. 08.05.2017.

FDP (2009). “Bundestagswahl 2009”. https://www.fdp.de/files/565/Deutschlandprogramm09_Endfassung.pdf E.T. 09.05.2017.

FDP (2013). "Bürgerprogramm 2013). https://www.fdp.de/files/408/B_rgerprogramm_A5_Online_2013-07-23.pdf E.T. 09.05.2017.

FDP (2017). "Denken Wir Neu, Das Programm Der Freien Demokraten Zur Bundestagswahl 2017: 'Schauen Wir Nicht Länger Zu'". https://www.fdp.de/sites/default/files/uploads/2017/08/07/20170807-wahlprogramm-wp-2017-v16.pdf E.T. 21.11.2017.

FDP (tarih yok). "Partei". https://www.fdp.de/content/partei E.T. 21.11.2017.

FDP (tarih yok). EU-Beitrittsverhandlungen mit der Türkei beenden". https://www.fdp.de/wp-modul/btw17-wp-a-134 E.T. 11.05.2017.

Flüchtlinge-Asylrecht (2015). http://www.asylgesetz.de/%C2%A7/ E.T. 27.06.2017.

Frontex (tarih yok). https://frontex.europa.eu/ E.T. 21.10.2017.

Focus Online (23.08.2014). "Mit Genehmigung von Helmut Schmidt: BND hört Türkei schon seit 1976 ab". https://www.focus.de/politik/deutschland/lauschangriff-auf-eu-bewerberland-mit-genehmigung-von-helmut-schmidt-bnd-hoert-tuerkei-schon-seit-1976-ab_id_4079836.html E.T. 30.05.2017.

Gerhard Schröder (tarih yok). http://gerhard-schroeder.de/startseite/reformen/ E.T. 21.10.2017.

Gottschlich Jürgen (02.06.2016). "Aktivere Rolle für Deutschland". TAZ https://www.taz.de/Archiv-Suche/!5309697 HYPERLINK/ E.T. 22.02.2017.

Götz, Sören (25.09.2017). "Gewonnen und doch verloren". Zeit Online, https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-09/die-linke-bundestagswahl-sahra-wagenknecht-dietmar-bartsch E.T. 15.10.2017.

Güvenç, Duygu (07.02.2016). "*Gazeteciler hapiste bilmiyor musunuz?". Cumhuriyet http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/477363/__Gazeteciler_hapiste_bilmiyor_musunuz_.html E.T. 08.10.2017.

Hermann, Rainer (10.03.2017). "Im türkischen Glashaus". FAZ http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/nazi-vergleiche-die-tuerkei-verdreht-die-tatsachen-14918900.html E.T. 17.11.2017.

Hill, Jenny (tarih yok) "Angela Merkel'in sakin gücü". BBC https://www.bbc.com/turkce/resources/idt-sh/angela_merkel_turkish E.T. 01.04.2017

Hürriyet (18.02.2009). "CHP'nin Deniz Feneri dosyası eksik çıktı". http://www.hurriyet.com.tr/gundem/chpnin-deniz-feneri-dosyasi-eksik-cikti-11032390 E.T. 23.11.2017.

Hürriyet (19.09.2017). "Alman seçimlerinde Türkiye vaatleri". http://www.hurriyet.com.tr/dunya/alman-secimlerinde-turkiye-vaatleri-40583440 E.T. 23.11.2017.

Infratest Dimap (2017). https://www.infratest-dimap.de/ E.T. 03.12.2017.

IOM (2009). "Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü". Ed: Bülent Çiçekli. İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları, No: 18 http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf E.T. 11.11.2017.

IOM (2017). "REAG/GARP Program 2017". http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Rueckkehr/reaggarp-informationsblatt-tuerkisch.pdf?__blob=publicationFile E.T. 21.02.2017.

İHA (2013). Gazete başlıkları. http://www.iha.com.tr/egazete/ E.T. 07.05.2017.

Kılıç, Selami (tarih yok). "Ermeni Dostu Olarak Tanınan Bir Alman Din Adamı Dr. Johannes Lepsisus". ATAM. http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-51/ermeni-dostu-olarak-taninan-bir-alman-din-adami-dr-johannes-lepsius E.T. 26.03.2017.

Kıvanç, Taha (30.05.2009). "Almanya'dan cevap var". Yeni Şafak https://www.yenisafak.com/yazarlar/tahakivanc/almanyadan-cevap-var-17019 E.T. 02.09.2017.

Krüger, Karen (07.08.2009). "Die armen Schüler". FAZ http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/voelkermord-im-lehrplan-die-armen-schueler-1838263.html E.T. 21.10.2017.

Külahçı, Ahmet (06.01.2016). "Tam bir 'iki yüzlülük'". Hürriyet http://www.hurriyet.com.tr/dunya/tam-bir-iki-yuzluluk-40036456 E.T. 16.06.2017.

Kohler, Berthold (26.09.2017). "Die Unerschütterliche". FAZ http://www.faz.net/aktuell/politik/bundestagswahl/merkel-nach-der-wahl-die-unerschuetterliche-15219557.html E.T. 27.05.2017.

Martens, Michael (23.06.2013). "Erdogans Kettenhund". http://www.faz.net/aktuell/politik/portraets-personalien/der-tuerkische-europaminister-erdogans-kettenhund-12240407.html E.T. 27.05.2017.

Milliyet (25.09.2017). "Almanya'da seçimler sonuçlandı! Bir tarafta şaşkınlık diğer tarafta sevinç…" http://www.milliyet.com.tr/almanya-da-secimler-sonuclandi--dunya-2525317/ E.T. 12.11.2017.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (tarih yok). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf E.T. 05.06.2017.

NPD (tarih yok). https://npd.de/ E.T. 21.10.2017.

NTV (04.09.2017). "Merkel ve Schulz düelloda Türkiye'yi konuştu". https://www.ntv.com.tr/dunya/merkel-ve-schulz-duelloda-turkiyeyi-konustu,y5cOa0Q8CkqwQPBs48eWEA E.T. 08.12.2017.

Pegida (tarih yok). http://www.pegida.de/ E.T. 21.10.2017.

Özdemir, Cem (tarih yok). "Biografie". https://www.oezdemir.de/cem/biografie/ E.T. 12.11.2017.

Pauli, Ralf (21.10.2016). "Mehr Angriffe auf Moscheen". TAZ http://www.taz.de/!5350476/ E.T. 09.12.2017.

Pusch, Barbara (29.12.2014) "Almanya'nın yarım yamalar çifte vatandaşlık reformu". T24 http://t24.com.tr/haber/almanyanin-yarim-yamalak-cifte-vatandaslik-reformu,282035 E.T. 27.04.2017.

REP (tarih yok). https://www.die-republikaner.net/ E.T. 21.10.2017.

Sattar, Majid (02.06.2016). "Armenier-Resolution Die Selbstbehauptung des Parlaments" FAZ http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/armenier-resolution-die-selbstbehauptung-des-parlaments-14264658.html E.T. 22.02.2017.

SPD (2017). http://www.spd.de E.T. 21.10.2017.

SPD (2005). "Das Wahlmanifest der SPD". https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Bundesparteitag/wahlmanifest_bundesparteitag_berlin_2005.pdf E.T. 09.05.2017.

SPD (2009). "Das Regierungsprogramm der SPD". http://library.fes.de/prodok/ip-02016/regierungsprogramm2009_lf_navi.pdf E.T. 09.05.2017.

SPD (2013). "Das Regierungsprogramm 2013-2017". https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Bundesparteitag/20130415_regierungsprogramm_2013_2017.pdf E.T. 09.05.2017.

SPD (2017). "Unser Regierungsprogramm für Deutschland". https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Regierungsprogramm/SPD_Regierungsprogramm_BTW_2017_A5_RZ_WEB.pdf E.T. 09.05.2017.

Spiegel Online (08.10.2010). "The World from Berlin Should Muslims Be Treated on an Equal Footing?". http://www.spiegel.de/international/germany/the-world-from-berlin-should-muslims-be-treated-on-an-equal-footing-a-722065.html E.T. 11.02.2017.

Spiegel Online (21.06.2013). "Türkischer EU-Minister setzt Merkel Ultimatum". http://www.spiegel.de/politik/ausland/eu-streit-tuerkischer-eu-minister-droht-kanzlerin-merkel-a-907250.html E.T. 26.05.2017.

Spiegel Online (17.08.2014). "Diplomatische Doppel-Pleite". http://www.spiegel.de/politik/deutschland/bundesnachrichtendienst-spionage-gegen-clinton-und-tuerkei-a-986559.html E.T. 30.05.2017.

Spiegel Online (18.08.2014). "Türkei rüght Deutschland in Spionageaffäre". http://www.spiegel.de/politik/ausland/ankara-bittet-deutschen-botschafter-zum-gespraech-a-986684.html E.T. 30.05.2017.

Sputnik Türkiye (06.12.2017). "Başbakan Yardımcısı Akdağ, Suriyeliler için harcanan toplam maliyeti açıkladı". https://tr.sputniknews.com/turkiye/201712061031278968-recep-akdag-suriyelilere-harcanan-para/ E.T. 23.12.2017.

Statista (tarih yok). “Anzahl der Asylanträge (insgesamt) in Deutschland von 1995 bis 2018” https://de.statista.com/statistik/daten/studie/76095/umfrage/asylantraege-insgesamt-in-deutschland-seit-1995/#0 E.T. 05.12.2017.

Statistisches Bundesamt (Destatis) (2017). “Bevölkerung und Erwerbstätigkeit”. https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Bevoelkerung/MigrationIntegration/AuslaendBevoelkerung2010200167004.pdf?__blob=publicationFile E.T. 19.04.2017.

Statistisches Bundesamt (Destatis) (tarih yok). “Wanderungen”. https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Bevoelkerung/Wanderungen/Tabellen/WanderungenAlle.html E.T. 26.05.2017.

Şahan, Fazlı, Yasemin Asan (20.08.2017). “Bunları ne çabuk unuttun”. https://www.yenisafak.com/gundem/bunlari-ne-cabuk-unuttun-2782213 E.T. 01.09.2017.

T.C. Başbakanlık (24.04.2015). “Sayın Başbakanımızın, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılış döneminde hayatını kaybeden Osmanlı Ermenilerine ilişkin açıklaması”. http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/_Article/pg_Article.aspx?Id=14f71a8b-108a-4701-bc58-457fb06f35e7 E.T. 27.05.2017.

T24 (27.02.2014). “AP raportörü Sommer: Türkiye’ye 3 yıl içinde vize muafiyeti verilmesi gerçekçi değil”. http://t24.com.tr/haber/ap-raportoru-sommer-turkiyeye-3-yil-icinde-vize-muafiyeti-verilmesi-gercekci-degil,252172 E.T. 03.05.2017.

TAZ (17.10.2015). “War Fremdenhass das Motiv?”. http://www.taz.de/Anschlag-auf-Koelns-OB-Kandidatin-Reker/!5243925/ E.T. 14.05.2017.

TAZ (18.10.2015). “Alles nur ‘Satire’”. http://www.taz.de/!5244030/ E.T. 05.09.2017.

TAZ (02.03.2017). “Bozdağ-Rede in Gaggenau untersagt”. http://www.taz.de/!5389009/ E.T. 05.09.2017.

TAZ (05.08.2017). “‘Welt’ legt Beschwerde ein”. http://www.taz.de/!5438634/ E.T. 31.05.2017.

TGD (tarih yok). https://www.tgd.de/ E.T. 21.10.2017.

Topçu, Elmas (2015). “PEGIDA: ‘Son Alman fenomeni’ hakkında bilmeniz gereken her şey 9 soruda”. http://www.diken.com.tr/9-soruda-pegida-son-alman-fenomeni-hakkinda-bilmeniz-gereken-sey/ E.T. 07.10.2017.

Tutar, Bercan (15.06.2013). “Gezi Parkı’ndaki ‘kulturkampf’”. https://www.yenisafak.com/gundem/gezi-parkindaki-kulturkampf-533009 adresinden E.T. 08.05.2017.

UNCHR Türkiye: Kilit Veriler ve Sayılar (2017). UNCHR Türkiye http://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri E.T. 27.12.2017.

Uyar, Ilias (24.04.2017). “Vereint in der Leungnung”. TAZ https://gazete.taz.de/article/?article=!5403313 HYPERLINK E.T. 27.06.2017.

Visegrad (tarih yok). http://www.visegradgroup.eu/ E.T. 21.10.2017.

Vitzthum, Thomas (04.04.2016). "Was Böhmermann wohl mit dem Erdogan-Gedicht bezweckte". https://www.welt.de/politik/deutschland/article153955574/Was-Boehmermann-wohl-mit-dem-Erdogan-Gedicht-bezweckte.html E.T. 30.05.2017.

Welt (04.03.2017). "Erdogan wirft Deniz Yücel Spionage vor". https://www.welt.de/politik/video162575299/Erdogan-wirft-Deniz-Yuecel-Spionage-vor.html E.T. 31.05.2017.

Welt (07.03.2017). "Offener Brief an Staatspräsident Erdogan". https://www.welt.de/politik/ausland/article162651737/Offener-Brief-an-Staatspraesident-Erdogan.html E.T. 31.05.2017.

Welt (25.07.2017). "'Ein EU-Beitritt der Türkei ist jenseits jeder Vorstellungskraft'". https://www.welt.de/politik/ausland/article166995777/Ein-EU-Beitritt-der-Tuerkei-ist-jenseits-jeder-Vorstellungskraft.html E.T. 03.09.2017.

Winkler, Heinrich August (13.11.2002). "Wir erweitern uns zu Tode". Zeit Online https://www.zeit.de/politik/eu_und_tuerkei E.T. 12.10.2017.

Yeni Şafak (17.02.2004). "İmtiyazlı ortaklık ne!". https://www.yenisafak.com/gundem/imtiyazli-ortaklik-ne-2709800 E.T. 02.06.2017.

Yeni Şafak (20.10.2004). "'Merkel tam bir cahil'". https://www.yenisafak.com/gundem/merkel-tam-bir-cahil-2713001 E.T. 02.06.2017.

Yeni Şafak (17.06.2005). "Siyasi etiği basit lobilere kurban ettiler". https://www.yenisafak.com/gundem/siyasi-etigi-basit-lobilere-kurban-ettiler-2716011 E.T. 26.02.2017.

Yeni Şafak (08.09.2005). "Arınç'tan 16 ülkeye Ermeni mektubu". https://www.yenisafak.com/gundem/arinctan-16-ulkeye-ermeni-mektubu-2716965 E.T. 04.09.2017.

Yeni Şafak (18.10.2006). "Siyasetin iflası". https://www.yenisafak.com/dunya/siyasetin-iflasi-10660 E.T. 07.09.2017.

Yeni Şafak (02.11.2006). "Yeşiller Türkleri Kaybeder". https://www.yenisafak.com/dunya/yesiller-turkleri-kaybeder-12904 E.T. 27.04.2017.

Yeni Şafak (09.01.2007). "Roth: Merkel, Türkiye karşıtlığında vazgeçmeli". https://www.yenisafak.com/politika/roth-merkel-turkiye-karsitligindan-vazgecmeli-23583 E.T. 13.07.2017.

Yeni Şafak (10.01.2007). "Keskin'e 'soykırım' kıskacı". https://www.yenisafak.com/dunya/keskine-soykirim-kiskaci-23704 E.T. 07.11.2017.

Yeni Şafak (28.05.2007). "Cem Özdemir: 'CHP şoven milliyetçilik yapıyor'". https://www.yenisafak.com/politika/cem-ozdemir-chp-soven-milliyetcilik-yapiyor-47690 E.T. 11.02.2017.

Yeni Şafak (06.08.2007). "'Türkiye, Müslüman değil laik'" https://www.yenisafak.com/dunya/turkiye-musluman-degil-laik-60469 E.T. 13.07.2017.

Yeni Şafak (01.12.2007). "Merkel'e Türkiye eleştirisi". https://www.yenisafak.com/dunya/merkele-turkiye-elestirisi-85170 E.T. 05.07.2017.

Yeni Şafak (16.11.2008). "Almanya'ya ilk Türk başkan". https://www.yenisafak.com/dunya/almanyaya-ilk-turk-baskan-150503 E.T. 22.07.2017.

Yeni Şafak (26.11.2008). "Alman okullarında Türkçe fırtınası". https://www.yenisafak.com/dunya/alman-okullarinda-turkce-firtinasi-152441 E.T. 22.07.2017.

Yeni Şafak (03.06.2009). "'AB, Türkiye'ye gerçeği söylemeli'". https://www.yenisafak.com/dunya/ab-turkiyeye-gercegi-soylemeli-190322 E.T. 07.07.2017.

Yeni Şafak (05.09.2009). "Almanya'da ayrımcılığa savaş açtı". https://www.yenisafak.com/dunya/almanyada-ayrimciliga-savas-acti-209268 E.T. 07.07.2017.

Yeni Şafak (18.09.2009). "'Önceliğimiz çifte vatandaşlık'". https://www.yenisafak.com/dunya/onceligimiz-cifte-vatandaslik-211738 E.T. 23.08.2017.

Yeni Şafak (28.09.2009). "Türkiye'nin AB üyeliğine destek". https://www.yenisafak.com/dunya/turkiyenin-ab-uyeligine-destek-213565 E.T. 23.08.2017.

Yeni Şafak (25.11.2009). "Almanya'dan ucu açık müzakereye 'evet'". https://www.yenisafak.com/dunya/almanyadan-ucu-acik-muzakereye-evet-218891 E.T. 23.08.2017.

Yeni Şafak (29.06.2010). "Bu öneride bir 'zeka' sorunu var". https://www.yenisafak.com/dunya/bu-oneride-bir-zeka-sorunu-var-265443 E.T. 24.08.2017.

Yeni Şafak (09.10.2010). "Almanya'da 'resmi din İslam' tartışması". https://www.yenisafak.com/dunya/almanyada-resmi-din-islam-tartismasi-282286 E.T. 07.06.2017.

Yeni Şafak (28.01.2011). "AB vizesi için geri kabul müzakereleri tamam". https://www.yenisafak.com/dunya/ab-vizesi-icin-geri-kabul-muzakereleri-tamam-300235 E.T. 08.10.2017.

Yeni Şafak (16.02.2011). "Ya Türkiye AB'ye girmek istemezse!". https://www.yenisafak.com/dunya/ya-turkiye-abye-girmek-istemezse!-303477 E.T. 22.10.2017.

Yeni Şafak (24.03.2011). "2. Geceyarısı ekspresi". https://www.yenisafak.com/gundem/2-geceyarisi-ekspresi-309929 E.T. 02.07.2017.

Yeni Şafak (13.04.2011). "Almanya'dan Türklere teşekkür". https://www.yenisafak.com/dunya/almanyadan-turklere-tesekkur-313610 E.T. 09.06.2017.

Yeni Şafak (03.06.2012). "Müslümansan sorguya". https://www.yenisafak.com/gundem/muslumansan-sorguya-386777 E.T. 14.06.2017.

Yeni Şafak (17.06.2013). "Her şey Türkiye için". https://www.yenisafak.com/dunya/her-sey-turkiye-icin-533175 E.T. 21.05.2017.

Yeni Şafak (19.06.2013). "Almanya tehdit ediyor". https://www.yenisafak.com/dunya/almanya-tehdit-ediyor-533666 E.T. 12.03.2017.

Yeni Şafak (23.06.2013). "Merkel'in Türkiye karşıtı programı kabul edildi". https://www.yenisafak.com/dunya/merkelin-turkiye-karsiti-programi-kabul-edildi-534980 E.T. 05.06.2017.

Yeni Şafak (18.08.2014). "Merkel: Bilgi veremem". https://www.yenisafak.com/dunya/merkel-bilgi-veremem-677933 E.T. 12.05.2017.

Yeni Şafak (20.08.2014). "Kabul etmek mümkün değil". https://www.yenisafak.com/politika/kabul-etmek-mumkun-degil-678283 adresinden E.T. 11.03.2017.

Yeni Şafak (29.08.2013). "Almanya'da gözler Türk oylarında". https://www.yenisafak.com/dunya/almanyada-gozler-turk-oylarinda-558954 E.T. 24.04.2017.

Yeni Şafak (05.12.2013). "AB ile vizesiz dönem". https://www.yenisafak.com/politika/ab-ile-vizesiz-donem-589765 E.T. 10.10.2017.

Yeni Şafak (22.11.2014). "AB Bakanı: Vizeler 3 yıla kalkar". https://www.yenisafak.com/ekonomi/ab-bakani-vizeler-3-yila-kalkar-2027810 E.T. 20.07.2017.

Yeni Şafak (06.12.2014). "Alman polisi ilk kez cami bastı". https://www.yenisafak.com/dunya/alman-polisi-ilk-kez-cami-basti-2038129 E.T. 20.07.2017.

Yeni Şafak (31.12.2014). "Merkel: İslam karşıtlarının peşinden gitmeyin". https://www.yenisafak.com/dunya/merkel-islam-karsitlarinin-pesinden-gitmeyin-2055264 E.T. 20.07.2017.

Yeni Şafak (02.01.2015). "PEGIDA Dalgası". https://www.yenisafak.com/dunya/pegida-dalgasi-2056736 E.T. 19.09.2017.

Yeni Şafak (04.09.2015). "Erdoğan: O fotoğrafı görünce yıkıldım". https://www.yenisafak.com/gundem/erdogan-o-fotografi-gorunce-yikildim-2240187 E.T. 29.10.2017.

Yeni Şafak (05.09.2015). "ırkçı paylaşımlara Alman polisinden soruşturma". https://www.yenisafak.com/dunya/irkci-paylasimlara-alman-polisinden-sorusturma-2267592 E.T. 28.06.2017.

Yeni Şafak (09.11.2015). "Berlin'de Merkel karşıtları yürüdü". https://www.yenisafak.com/dunya/berlinde-merkel-karsitlari-yurudu-2338882 E.T. 12.03.2017.

Yeni Şafak (27.12.2015). "Mülteci saldırılarından sağ partiler de sorumlu". https://www.yenisafak.com/dunya/multeci-saldirilarindan-sag-partiler-de-sorumlu-2374965 E.T. 08.09.2017.

Yeni Şafak (22.04.2016). "Türkiye ile anlaşma doğru". https://www.yenisafak.com/dunya/turkiye-ile-anlasma-dogru-2455683 E.T. 11.03.2017.

Yeni Şafak (07.03.2017). "Kaçıramayınca teslim ettiler". https://www.yenisafak.com/gundem/kaciramayinca-teslim-ettiler-2624311 E.T. 15.04.2017.

Yeni Şafak (13.03.2017). "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Merkel'e sert tepki: Yazıklar olsun". https://www.yenisafak.com/gundem/cumhurbaskani-erdogandan-merkele-sert-tepki-yaziklar-olsun-2627839 E.T. 08.09.2017.

Yeni Şafak (16.03.2017). "Bakan Bozdağ'dan Alman mevkidaşına mektup". https://www.yenisafak.com/gundem/bakan-bozdagdan-alman-mevkidasina-mektup-2629190 E.T. 15.04.2017.

Yeni Şafak (29.03.2017). "Rezilsiniz!". https://www.yenisafak.com/dunya/rezilsiniz-2635339 E.T. 21.12.2017.

Yeni Şafak (24.08.2017). "Almanya'daki Türk seçmenler SDP'den uzaklaşıyor". https://www.yenisafak.com/dunya/almanyadaki-turk-secmenler-sdpden-uzaklasiyor-2785107 E.T. 17.09.2017.

Yeni Şafak (03.09.2017). "Merkel'den skandal Türkiye açıklaması". https://www.yenisafak.com/dunya/merkelden-skandal-turkiye-aciklamasi-2789729 E.T. 08.11.2017.

Yeni Şafak (21.11.2017). "PKK yanlısı vekil Alman Parlamentosu'nda YPG bayrağı açtı". https://www.yenisafak.com/dunya/pkk-yanlisi-vekil-alman-parlamentosunda-ypg-bayragi-acti-2841787 E.T. 19.12.2017.

Yeni Şafak (22.11.2017). "Almanya Parlamentosu'nda YPG bayrağı açan vekile tepki". https://www.yenisafak.com/dunya/almanya-parlementosunda-ypg-bayragi-acan-vekile-tepki-2842044 E.T. 19.12.2017.

Yivciger, Gökhan (20.10.2017). "AB Zirvesi'nin ardından: Açmaz devam ediyor". Deutsche Welle http://www.dw.com/tr/ab-zirvesinin-ard%C4%B1ndan-a%C3%A7maz-devam-ediyor/a-41057436 E.T. 01.12.2017.

Youtube (08.02.2016). "Başbakan Davutoğlu ve Angela Merkel ortak basın toplantısı". https://www.youtube.com/watch?v=P2ur7QATTSs E.T. 13.11.2017.

Yücel, Deniz (15.04.2016). "In der Türkei gibt es Wichtigeres als Böhmermann". https://www.welt.de/politik/ausland/article154415435/In-der-Tuerkei-gibt-es-Wichtigeres-als-Boehmermann.html E.T. 17.05.2017.

Zeit Online (30.01.2016) “AfD will Flüchtlinge notfalls mit Waffengewalt stoppen” https://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-01/frauke-petry-afd-grenzschutz-auf-fluechtlinge-schiessen E.T. 14.02.2017.

Zeit Online (19.10.2016). “BKA zählt fast 800 Angriffe auf Flüchtlingsunterkünfte” http://www.zeit.de/gesellschaft/2016-10/asylunterkuenfte-angriffe-800-straftaten-fluechtlingsheime E.T. 10.03.2017.

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Sivas'ta doğdu. 2010 yılında Sivas Selçuk Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 2015 yılında lisans eğitimini aldığı Kocaeli Üniversites Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Aynı sene, Kocaeli Üniversitesi Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisansa başladı. Tuğba Esendik'in, "Karadağ Cumhuriyeti'nin Batı Merkezli Uluslararası Örgütlere (Avrupa Birliği ve NATO) Katılımı" isimli yayınlanmış bir makalesi bulunmaktadır.